

การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม



บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมการศึกษาระดับบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรมการศึกษาระดับบัณฑิต
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

POST OCCUPANCY EVALUATION FOR DEVELOPMENT OF PUBLIC OPEN SPACE OF
WAT PHRA THAT PHANOM, AMPHOE THAT PHANOM, CHANGWAT NAKHON PHANOM



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Landscape Architecture Program in Landscape Architecture
Department of Landscape Architecture
Faculty of Architecture
Chulalongkorn University
Academic Year 2017
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัด
	พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
โดย	นางสาววงศ์วารัตน์ วัตตะโส
สาขาวิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร. ฉมาวงศ์ สุริยจันทร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ นิลุบล คล่องเวสสะ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัชชิตติ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. ดนัย ทายตะคุ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. ฉมาวงศ์ สุริยจันทร์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ นิลุบล คล่องเวสสะ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. วิภากร ธรรมวิมล)

วงศ์วรรัตน์ วัตตะโส : การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม (POST OCCUPANCY EVALUATION FOR DEVELOPMENT OF PUBLIC OPEN SPACE OF WAT PHRA THAT PHANOM, AMPHOE THAT PHANOM, CHANGWAT NAKHON PHANOM) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 หลัก: อ. ดร. ฉมาวงศ์ สุริยจันทร์, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. นิลุบล คล่องเวสสะ,
 123 หน้า.

การประเมินหลังการใช้งานเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ศึกษาพื้นที่ที่มีการออกแบบและเกิดการ
 ใช้งานแล้วว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการออกแบบและมีปัญหาเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด พื้นที่
 ศึกษา คือ ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทาง
 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม ทำให้ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เรื่อยมาและในครั้ง
 ล่าสุดเมื่อปี 2554 เปิดให้มีการใช้งานในปี 2559 ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการ
 ประเมินหลังการใช้งาน พื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และเสนอ
 เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมในครั้งต่อไป

การเก็บข้อมูลได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ การสอบถามคนท้องถิ่นและ
 นักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ 4 ด้าน คือ ด้าน
 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านนันทนาการและการพักผ่อน ด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
 ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก คือ การสร้างการรับรู้และ
 ตระหนักถึงความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม และการพัฒนาปรับปรุงในด้านสิ่ง
 อำนวยความสะดวก การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้งานและการเข้าถึง ด้านที่พบว่า
 ได้รับความพึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ คือ ด้านนันทนาการและการพักผ่อน ซึ่งสามารถใช้งานได้เต็มที่
 ประสิทธิภาพต่อพื้นที่และกิจกรรมที่ได้จัดเตรียมไว้ เพียงต้องเพิ่มร่มเงาในบางบริเวณ ในด้านการ
 ท่องเที่ยว ได้รับความนิยมและความพึงพอใจจากทั้งนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น การใช้พื้นที่และ
 กิจกรรมสามารถสอดคล้องกันไปในแนวทางที่ดี เพียงต้องเพิ่มการแนะนำให้เป็นที่รู้จักและเข้าใจ
 เกี่ยวกับสถานที่ให้ดียิ่งขึ้น

ภาควิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	ภูมิสถาปัตยกรรม	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ปีการศึกษา	2560	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5873326825 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEYWORDS: POST- OCCUPANCY EVALUATION, PHRA THAT PANOM TEMPLE PUBLIC SPACE, HISTORICAL PUBLIC SPACE

WONGWARARAT WATTASO: POST OCCUPANCY EVALUATION FOR DEVELOPMENT OF PUBLIC OPEN SPACE OF WAT PHRA THAT PHANOM, AMPHOE THAT PHANOM, CHANGWAT NAKHON PHANOM. ADVISOR: CHAMAWONG SURIYACHAN, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. NILUBOL KLONGVESSA, 123 pp.

This thesis studies Phra That Panom temple's public space in That Panom district, Nakhon Panom province, using Post-occupancy evaluation (POE), the process to analyze the completely designed and actively occupied space, in order to evaluate whether the design reach its objectives and to determine how many problems have occurred, since Phra That Panom has been constantly changed with the latest renovation in 2011 and reopening in 2017. The objectives of this research to evaluate Phra That Panom's after-occupancy conditions, and to make a guideline for further site improvement and development. The research method uses literature review, observation, survey both on local people and tourists, and interview of the associated authorities in order to study 4 issues; history and culture, recreation/relaxation, tourism, and facilities.

The result shows that the first issue needed to be concerned is history and culture. It is necessary to raise awareness and realization of the Phra That Panom's importance, improve its facilities, and create user-friendly and accessible environment. The issue that receives most satisfactory from users is recreation/relaxation, which the functional efficiency has reached the requirement of the users but suggestively need more shading area. The tourism issue also receives a good feedback from both local people and tourists in terms of consistency between functions and activities, with the need of additional informative design elements.

Department: Landscape Architecture Student's Signature

Field of Study: Landscape Architecture Advisor's Signature

Academic Year: 2017 Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

กราบสักการะและระลึกถึงองค์พระธาตุพนม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
เนื่องจากการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากคณาจารย์ทุกท่าน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ดร.ฉมาวงศ์ สุริยจันทร์ และรองศาสตราจารย์นิลุบล คล่อง
เวสสะ ที่สละเวลาอันมีค่าตรวจงานและให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ

ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงได้
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์อังสนา บุญโยภาส ที่คอยให้คำแนะนำและเป็น
กำลังใจมาตั้งแต่แรกเริ่ม

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.दनัย ทายตะคุ ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบ
วิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำในปรับปรุงแก้ไขในการศึกษา

ขอขอบพระคุณดร.วิภากร ธรรมวิมล ที่เป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษาในการพัฒนาและแก้ไข
งานเป็นไปอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วย
ให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจพื้นฐาน

ของงานภูมิสถาปัตยกรรม จนทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ พี่ชาย น้องชายทุกคนในครอบครัว พี่แอน พี่อ้อม
กานต์ และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่คอยผลักดันทั้งแรงใจ

แรงทรัพย์และอื่นๆ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกคน

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยเฉพาะน้องเรย์ น้องนิล พี่บุ่ม พี่เอ๊ะ น้องชื้อ น้องก๊อก
น้องปาล์ม น้องพริมา น้องติว อ้อมแอม นัท เขม

ดินดิน อะตอม และอีกหลายคน ที่ช่วยให้คำปรึกษาเรื่องระบบต่างๆ เป็นกำลังใจ
ตลอดการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงไม่สำเร็จลุล่วงไปได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์จากทุกท่านที่
กล่าวมาข้างต้น ขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยค่ะ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	12
สารบัญตาราง.....	14
บทที่ 1 บทนำ.....	16
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	16
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	17
1.3 คำถามการวิจัย.....	17
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
1.5 นิยามคำศัพท์.....	17
1.6 ขอบเขตการวิจัย.....	18
1.6.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	18
1.6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	19
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย.....	19
1.7.1 การทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	19
1.7.2 ขั้นตอนการสำรวจเบื้องต้น.....	20
1.7.3 ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล.....	21
1.7.4 ขั้นตอนการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
1.7.5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	22
1.8 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานวิจัย.....	23

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งาน.....	24
2.1.1 การประเมิน.....	24
2.1.2 วิธีที่ใช้ในการประเมินโดยทั่วไป.....	24
2.1.3 การประเมินหลังการใช้งาน.....	25
2.1.3.1 ความเป็นมาของการประเมินหลังการใช้งาน	26
2.1.3.2 ขั้นตอนของการประเมินหลังการใช้งาน.....	27
2.1.3.3 ระยะเวลาในการประเมินหลังการใช้งาน.....	27
2.1.3.4 วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินหลังการใช้งาน.....	28
2.2 ความเป็นมาและความสำคัญของวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ	29
2.2.1 ความสำคัญของวัดพระธาตุพนมด้านโบราณคดี	29
2.2.2 งานเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ.....	31
2.2.2.1 กิจกรรมทางศาสนาและประเพณี	31
2.2.2.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นตามประเพณีเฉพาะพื้นที่	32
2.2.2.3 กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์	32
2.2.2.4 กิจกรรมพิเศษที่มีการจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ไม่มีกำหนดการแน่นอน.....	32
2.3 กรอบแนวคิดด้านต่างๆ ในการใช้งานลานหน้าวัดพระธาตุพนม	32
2.3.1 ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	33
2.3.2 ด้านนันทนาการและการพักผ่อน	34
2.3.3 ด้านการท่องเที่ยว.....	36
2.3.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	40
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
2.4.1 กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งาน.....	43

2.4.1.1	โครงการประเมินพื้นที่ลานหน้าอาคาร First National Bank (A pilot Study in Post Occupancy Evaluation: First National Bank Plaza Chicago Illinois) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	43
2.4.1.2	โครงการสวนเด็ก (Kid Together Park North Carolina).....	43
2.4.1.3	โครงการประเมินหลังการใช้งานของโครงการพัฒนาริมตลิ่งแม่น้ำน่าน ระยะที่ 1 (สวนชมน์่าน) จังหวัดพิษณุโลก	44
2.4.1.4	โครงการประเมินหลังการใช้งานของพื้นที่บริเวณศูนย์บริการท่องเที่ยวและลานกางเต็นท์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	44
2.4.2	กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนม	45
2.4.2.1	การประเมินคุณค่าทางสายตา : กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมเมืองกับองค์พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม.....	45
2.4.2.2	แนวทางปรับปรุงพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างวัดพระธาตุพนมกับพื้นที่ริมแม่น้ำโขง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม.....	46
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	48
3.1	ที่มาของปัญหาในงานวิจัย.....	49
3.2	การศึกษาหลักการและข้อมูลเบื้องต้น	49
3.2.1	การทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษา	49
3.2.2	การศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาจากฝั่งเดิม	50
3.2.3	ศึกษาการใช้งานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	51
3.3	การกำหนดแนวคิดในการวิจัย.....	51
3.4	การดำเนินการตามกรอบแนวคิดและการนำมาใช้.....	51
3.4.1	การวางแผนและเตรียมลงพื้นที่.....	51
3.4.2	การสำรวจเบื้องต้น	52
3.4.3	การสังเกตการณ์และการจดบันทึกพฤติกรรม	53

3.4.4 แบบสอบถาม.....	54
3.4.5 การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	55
3.5 รวบรวมข้อมูล ทำการประเมิน วิเคราะห์และสังเคราะห์ผล.....	56
3.6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	58
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	59
4.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่	59
4.2 การสำรวจและการเข้าถึงพื้นที่	60
4.3 ความสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียง.....	63
4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน	64
บทที่ 5 ผลการศึกษา.....	65
5.1 ข้อมูลจากการณ์สังเกตการณ์	65
5.1.1 ลักษณะโดยรวมของพื้นที่	66
5.1.2 การใช้งานในพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม.....	72
5.1.3 การใช้งานในพื้นที่เชิงนันทนาการและการพักผ่อน.....	73
5.1.4 การใช้งานในพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก	75
5.1.5 การวิเคราะห์มุมมอง.....	78
5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม.....	82
5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	91
5.4 ศักยภาพและปัญหาที่พบภายในพื้นที่.....	93
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	103
6.1 สรุปผลการศึกษา	103
6.1.1 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัด นครพนม.....	103

6.1.2 หลักเกณฑ์และข้อพิจารณา ที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ	106
6.2 ข้อเสนอแนะ	108
6.2.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	108
6.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	111
6.3 ข้อจำกัดและอุปสรรค	112
รายการอ้างอิง	113
ภาคผนวก	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	123



สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ขอบเขตพื้นที่ศึกษาบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม	18
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิดในงานวิจัย	22
ภาพที่ 3	แผนภาพแสดง Post Occupancy Diagram	27
ภาพที่ 4	แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	34
ภาพที่ 5	แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านนันทนาการและการพักผ่อน	36
ภาพที่ 6	สรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านการท่องเที่ยว	40
ภาพที่ 7	แผนภาพกรอบแนวคิดการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม	42
ภาพที่ 8	แผนภาพแสดงขั้นตอนการวิจัย	48
ภาพที่ 9	ภาพตัวอย่างการเปรียบเทียบ เพื่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่	51
ภาพที่ 10	ผังแผนที่ฐานข้อมูล มาตราส่วน 1:2500	52
ภาพที่ 11	ตัวอย่างการงานกิจกรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในรอบ 10 ปี	53
ภาพที่ 12	ผังบริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม	59
ภาพที่ 13	การเข้าถึงพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ	60
ภาพที่ 14	ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ	61
ภาพที่ 15	ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ	62
ภาพที่ 16	ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ	62
ภาพที่ 17	ผังลักษณะการใช้พื้นที่โดยรวม	67
ภาพที่ 18	ซ้าย-ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ขวา-บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม	68
ภาพที่ 19	ซ้าย-บึงพระเจ้า 3 พระองค์ ขวา-สวนด้านทิศเหนือ	68
ภาพที่ 20	ซ้าย-สวนพักผ่อนด้านทิศใต้ ขวา-ส่วนที่จอดรถหลัก	68
ภาพที่ 21	บริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว	68
ภาพที่ 22	พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	72

ภาพที่ 23 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในวันธรรมดา วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัต ฤกษ์	73
ภาพที่ 24 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในวันที่มีกิจกรรมทางประเพณีและศาสนา	74
ภาพที่ 25 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในช่วงงานประเพณีเฉพาะ	75
ภาพที่ 26 ที่จอดรถตามจุดต่างๆ	75
ภาพที่ 27 ห้องน้ำ (1) ไฟส่องสว่าง (2) ถังขยะ (3) ตู้โทรศัพท์ (4).....	75
ภาพที่ 28 ศาลาและซุ้มศาลา	76
ภาพที่ 29 ที่นั่งไม้ (1) ป้ายบอกทาง (2).....	76
ภาพที่ 30 ซ้าย-จุดบริการนักท่องเที่ยว ขวา-ทางลาดคนพิการ	76
ภาพที่ 31 จุดถ่ายภาพในการวิเคราะห์มุมมองทั้ง 5 เส้นทาง	78
ภาพที่ 32 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 200 เมตร	79
ภาพที่ 33 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 350 เมตร	80
ภาพที่ 34 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 500 เมตร	80
ภาพที่ 35 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 150 เมตร	81
ภาพที่ 36 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 350 เมตร	81
ภาพที่ 37 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 200 เมตร	81
ภาพที่ 38 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 800 เมตร	82
ภาพที่ 39 ภาพแสดงการเปรียบเทียบในระยะ 350เมตร	82
ภาพที่ 40 แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดการประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	107
ภาพที่ 41 แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดการประเมินด้านนันทนาการและการพักผ่อน	107
ภาพที่ 42 แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดการประเมินด้านการท่องเที่ยว.....	108
ภาพที่ 43 แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม.....	108

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แผนการปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2559 – ธันวาคม พ.ศ.2560.....	23
ตารางที่ 2 แสดงลำดับสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่	30
ตารางที่ 3 ตารางประเด็นในการตั้งคำถาม	54
ตารางที่ 4 เพศ.....	83
ตารางที่ 5 ช่วงอายุ.....	83
ตารางที่ 6 อาชีพ.....	84
ตารางที่ 7 แหล่งพักอาศัย	84
ตารางที่ 8 เหตุผลหลักที่มา	85
ตารางที่ 9 วันที่มา.....	85
ตารางที่ 10 การเดินทาง	86
ตารางที่ 11 ช่วงเวลาที่มา.....	86
ตารางที่ 12 ในจังหวัดนครพนมนี้ถึงอะไรเป็นอันดับแรก.....	86
ตารางที่ 13 สาเหตุหลักที่มา.....	87
ตารางที่ 14 บริเวณที่มาใช้.....	87
ตารางที่ 15 บริเวณที่ไม่มาใช้	88
ตารางที่ 16 กิจกรรมที่ต้องการเพิ่มเติม	88
ตารางที่ 17 บรรยากาศที่อยากให้มี.....	88
ตารางที่ 18 วัดระดับความพึงพอใจ จากความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale).....	89
ตารางที่ 19 วัดระดับความพึงพอใจ จากความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) (ต่อ).....	90
ตารางที่ 20 งานเทศกาลและประเพณีที่มีการจัดบริเวณลานวัดพระธาตุพนม จากหน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุพนม ในรอบ 10 ปี.....	97

ตารางที่ 21 งานเทศกาลและประเพณีที่มีการจัดบริเวณลานวัดพระธาตุพนม จากหน่วยงาน เทศบาลตำบลธาตุพนม ในรอบ 10 ปี (ต่อ).....	98
--	----



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การประเมินหลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation: POE) เป็นเครื่องมือที่เป็นที่ยอมรับว่ามีความเป็นมาตรฐานสากล และนำไปซึ่งผลของการประเมินพื้นที่ด้านสถาปัตยกรรม ด้านภูมิสถาปัตยกรรมและด้านการจัดการ (Marcus & Barnes, 1999; Preiser, Rabinowitz, & White, 1988; Volker & Voordt, 2005) ผู้วิจัยจึงได้นำหลักการ และเครื่องมือการประเมินหลังการใช้งานมาใช้ในการวิจัยเพื่อประเมินพื้นที่หลังการใช้งาน โดยมีบริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ศึกษา

บริเวณวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบเดิมเคยเป็นแหล่งที่ตั้งเมืองศรีโคตบูร เมืองหลวงอาณาจักรศรีโคตบูร มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นที่เคารพนับถือของทุกคนในชุมชนรวมถึงผู้ที่มีความศรัทธาในองค์พระธาตุพนมจาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครพนม และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานคู่มากับองค์พระธาตุพนม (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ, 2542) แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและพื้นที่ นอกจากความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้วบริเวณพื้นที่ศึกษายังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของคนในท้องถิ่นที่มีการใช้งานเป็นพื้นที่นันทนาการของเมือง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ทำให้หน่วยงานราชการของจังหวัดนครพนมและเทศบาลธาตุพนมมองเห็นถึงความสำคัญในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนให้มีคุณภาพ ด้วยการลดปัญหาจากสภาพแวดล้อม และการจัดระเบียบที่โล่งว่างสาธารณะ (เทศบาลธาตุพนม, 2554) เพื่อมุ่งหวังให้ส่งเสริมบรรยากาศของวัดพระธาตุพนม เป็นแหล่งรองรับงานกิจกรรมประเพณีทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นพื้นที่นันทนาการของคนในชุมชน และเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มีโครงการพัฒนาพื้นที่อยู่อย่างต่อเนื่อง และคาดว่าในอนาคตจะยังคงมีการพัฒนาต่อไป การพัฒนาพื้นที่ครั้งล่าสุดได้เริ่มต้นโครงการปี พ.ศ.2554 และสำเร็จเรียบร้อยต้นปี พ.ศ.2559 การประเมินหลังการใช้งานจะทำให้ทราบถึงลักษณะการใช้งานของพื้นที่ในปัจจุบัน และนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ครั้งต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อประเมินผลหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
- 1.2.2 เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมในอนาคต
- 1.2.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับข้อควรข้อพิจารณาในการออกแบบพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1.3 คำถามการวิจัย

- 1.3.1 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ควรมีแนวทางพัฒนาพื้นที่อย่างไร
- 1.3.2 การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรมีหลักเกณฑ์และข้อพิจารณาใด

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.4.1 ได้ทราบถึงการใช้งาน ปัญหา และสาเหตุ ในพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต รวมถึงพื้นที่ที่มีบริบท และขนาดใกล้เคียงกัน
- 1.4.2 ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาในการประเมินหลังการใช้งานพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- 1.4.3 สามารถเป็นแนวทางแก่ผู้ที่มีความสนใจในงานวิจัย ด้านภูมิสถาปัตยกรรมและการประเมินหลังการใช้งาน พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการศึกษาและงานวิจัยในอนาคต

1.5 นิยามคำศัพท์

การประเมินหลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation: POE) หมายถึง การประเมินค่าการดำเนินงานของกิจกรรมใดอย่างมีระบบ มุ่งเน้นไปที่การศึกษาความต้องการ การใช้งาน ให้สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและข้อมูลการใช้งานจริง ผลที่ได้จะนำไปสู่ข้อเท็จจริงของการออกแบบและการใช้งาน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงปัญหาในปัจจุบันและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการออกแบบครั้งต่อไป (Preiser et al., 1988)

พื้นที่โล่งสาธารณะ หมายถึง บริเวณที่ว่างในชุมชนที่ประชากรของชุมชนสามารถใช้ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น สวนสาธารณะ ทางสัญจร (วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร และ นิลุบล คล่องเวสสะ, 2542)

การพัฒนาพื้นที่ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผน กำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า การทำให้ดีขึ้น เจริญขึ้น

1.6 ขอบเขตการวิจัย

1.6.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม ตั้งอยู่ที่เทศบาลธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม โดยใช้อ้างอิงขอบเขตพื้นที่ที่มีการปรับปรุงครั้งล่าสุด (เทศบาลธาตุพนม, 2554) จากโครงการเทศบาลธาตุพนม ปี พ.ศ.2554 แล้วเสร็จในต้น ปี พ.ศ.2559



ภาพที่ 1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษาบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม
ที่มา: ดัดแปลงจากภาพถ่ายทางอากาศ (Google Earth, 2017)

บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม และส่วนอื่นๆ มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด 60 ไร่ ประกอบด้วย

- ลานหน้าวัดและถนนสายหลักไปจนถึงบริเวณประตูฝั่งโขง
- บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม
- บริเวณสวนด้านทิศเหนือติดกับสวนสาธารณะศรีโคตบูร
- บริเวณบึงพระเจ้าสามพระองค์
- บริเวณสวนหย่อมด้านทิศใต้

- บริเวณที่จอดรถ
- บริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว

พื้นที่ศึกษามีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- ด้านทิศเหนือ เชื่อมต่อกับ สวนสาธารณะศรีโคตบูร
- ด้านทิศตะวันออก เชื่อมต่อกับ แม่น้ำโขงและชุมชนหมู่ที่ 14
- ด้านทิศตะวันตก เชื่อมต่อกับ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร,
โรงเรียนธาตุพนมและชุมชนหมู่ที่ 13
- ด้านทิศใต้ เชื่อมต่อกับ ตลาดสดเทศบาลตำบลธาตุพนมและชุมชนหมู่ที่ 1

1.6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษารั้ครั้งนี้เน้นการศึกษาลักษณะทางกายภาพและการใช้งานของพื้นที่ ตลอดจนการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการในการใช้งานของผู้ใช้ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- ศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่
- ศึกษาพฤติกรรมและกิจกรรมการใช้งานในพื้นที่
- ศึกษาความต้องการ ทักษะและแรงจูงใจในการใช้พื้นที่
- ศึกษาความเหมาะสม ปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางการพัฒนาที่สามารถเป็นไปได้

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

1.7.1 การทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รวบรวมข้อมูลและศึกษาถึงหลักการ แนวคิด วิธีดำเนินการ การวิเคราะห์ การประเมินผล และตัวอย่าง จากหนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และกรณีศึกษาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ในประเด็นต่อไปนี้

1.7.1.1 การประเมินผลหลังการใช้งาน

เพื่อศึกษาถึงเนื้อหา แนวคิด วิธีการวิเคราะห์ การประเมินข้อมูล การนำไปใช้ ประโยชน์ ตลอดจนศึกษากรณีศึกษา เพื่อเทียบเคียงกับพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- โครงการการประเมินผลหลังการใช้งานของสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติครบรอบพระชนมพรรษา(ฝั่งพระนคร) ปริญญาวิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2546 นางสาวสิริกมล มะลิหอม

- โครงการประเมินหลังการใช้งานของโครงการพัฒนาริมตลิ่งแม่น้ำน่าน ระยะที่ 1 (สวนชมน่าน) จังหวัดพิษณุโลก ปริญญาวิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2548 นางสาวณัฐธิดา จงรักษ์
- โครงการประเมินหลังการใช้งานของพื้นที่บริเวณศูนย์บริการท่องเที่ยว และลานกางเต็นท์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2557 นางสาวธัญญ์รักษ์ ลากนิมิตอนันท์
- พฤติกรรม การใช้งาน และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะ จากกรณีศึกษาทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย รวมทั้งตัวอย่างที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาถึงเนื้อหาและแนวคิดที่มีความเหมาะสม
- การออกแบบพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1.7.1.2 การศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาจากผังเดิม

เพื่อศึกษาถึงวัตถุประสงค์ แนวคิด และความเหมาะสมจากการออกแบบวางผังเดิมจาก

- รายงาน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ของเทศบาลตำบลธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นผังที่จัดทำขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2554 และเริ่มก่อสร้าง ปี พ.ศ.2557 แล้วเสร็จ ปี พ.ศ.2559
- การศึกษาการใช้งานพื้นที่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ตั้งแต่เริ่มมีการใช้ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ใน ปี พ.ศ.2550 จนถึง ปี พ.ศ.2560)
- แนวทางการปรับปรุงพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างพระธาตุพนม กับพื้นที่ริมแม่น้ำโขง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” (อนุวัฒน์ การถัก, 2554)

1.7.2 ขั้นตอนการสำรวจเบื้องต้น

การลงสำรวจเบื้องต้น พื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพและการใช้งานที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พฤติกรรมและกิจกรรม รวมไปถึงปัญหา ศักยภาพ และการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา que พบในพื้นที่

การลงสำรวจพื้นที่เบื้องต้น แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาวันปกติ ช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ และช่วงที่มีงานเทศกาลประเพณีประเพณีเฉพาะ

(อ้างอิงช่วงเวลาจากการศึกษางานประเพณี และกิจกรรมในพื้นที่ ในรอบ 10 ปี จากข้อมูลเทศบาลธาตุพนม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลธาตุพนม)

1.7.3 ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล

- 1.7.3.1 เก็บข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและบริบทของพื้นที่โดยรอบ จากข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศ ในปี พ.ศ.2549 (ก่อนเริ่มสร้าง) ปี พ.ศ.2554 (ขณะสร้าง) และ ปี พ.ศ. 2559 (ปีที่สร้างแล้วเสร็จ) เพื่อวิเคราะห์พื้นที่ ลักษณะทางกายภาพและการใช้งานในปัจจุบัน
- 1.7.3.2 เก็บข้อมูลแผนที่ ที่แสดงตำแหน่งอาคาร เส้นทางสัญจร การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน จากทางหน่วยงานเทศบาลธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อนำมาทำเป็นฐานข้อมูลด้านผังต่างๆ
- 1.7.3.3 เก็บข้อมูลการใช้งานของพื้นที่จากการสังเกตการณ์ โดยสังเกตพฤติกรรมและจำนวนผู้ใช้งานในพื้นที่ ร่วมกับการถ่ายภาพเพื่อประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ วันปกติ (จันทร์-ศุกร์) วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์และช่วงที่มีงานเทศกาลและประเพณีพิเศษ
- 1.7.3.4 เก็บข้อมูลจากการสอบถามบุคคลที่มีการใช้งานในพื้นที่ เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า คนในชุมชน จำนวน 400 คน (คิดจากฐานจำนวนประชากรเทศบาลตำบลธาตุพนมและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. 2560) เฉลี่ยพื้นที่ละ ตามหลักการของ YAMANE (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546)
- 1.7.3.5 เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ และ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบโครงการ รวมถึงการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ใช้หลากหลายอาชีพ ทั้งคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้งานพื้นที่ในวันและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อหาความเหมือนและความต่างของข้อมูลที่ได้รับ บันทึกไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์ต่อไป

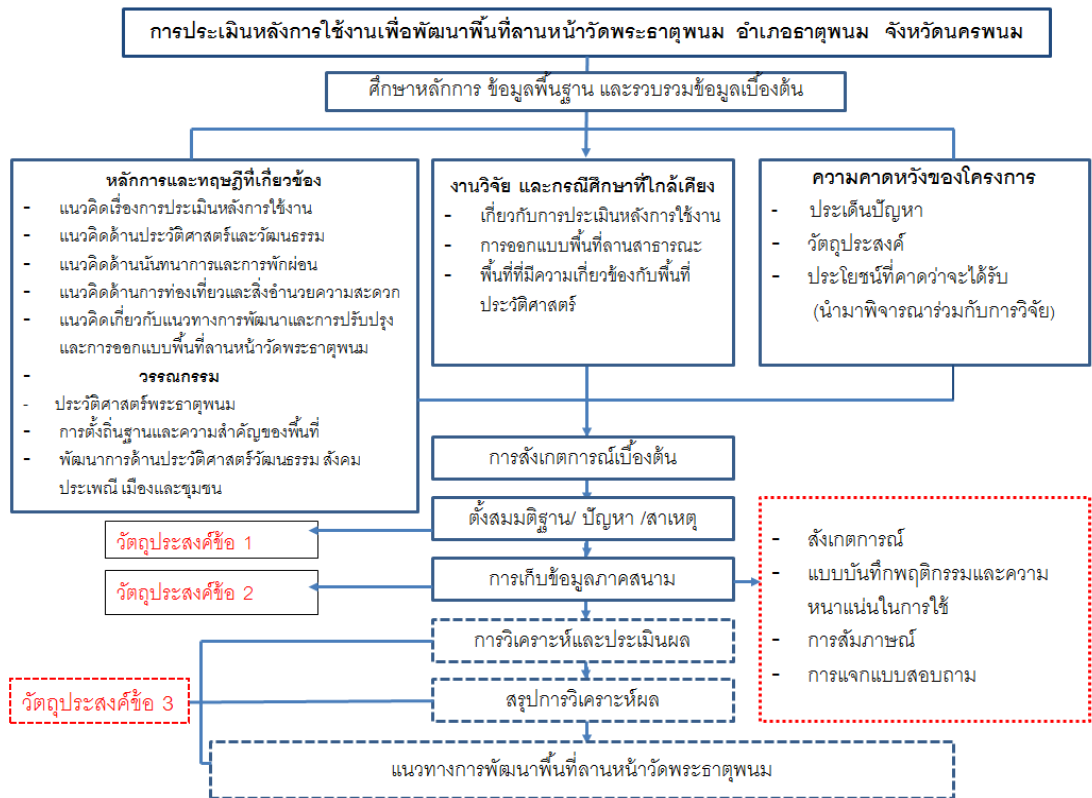
1.7.4 ขั้นตอนการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

- 1.7.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่
- 1.7.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจ ความต้องการในการใช้งาน

- 1.7.4.3 วิเคราะห์การใช้งานของผู้ใช้ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการท่องเที่ยว ด้านนันทนาการและการพักผ่อน และด้านสิ่งแวดล้อม
- 1.7.4.4 วิเคราะห์การออกแบบจากพื้นที่ฝั่งเดิมและแบบตรวจรายการ รวมทั้งข้อมูลจากโครงการพัฒนาเดิม และสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ความเพียงพอของที่จอดรถ จำนวนห้องน้ำ-สุขา
- 1.7.4.5 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์
- 1.7.4.6 วิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎี ประกอบกับสิ่งที่มีอยู่เดิม เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากผู้ใช้ในปัจจุบัน

1.7.5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ประเมิน มาสรุปสภาพการใช้งาน ความเหมาะสมของในพื้นที่ ตลอดจนพฤติกรรมการใช้งาน ความหนาแน่น ในแต่ละบริเวณ ปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งานกับการออกแบบ



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

1.8 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานวิจัย

ตารางที่ 1 แผนการปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ.2559 – ธันวาคม พ.ศ.2560

ลำดับที่	รายการ	ระยะเวลา (ปี พ.ศ.2559-2560)											
		ก.ย.	ต.ค.- พ.ย.	ธ.ค.- ม.ค.	ก.พ.- มี.ค.	เม.ย.- -พ.ค.	มิ.ย.- ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1	กำหนดหัวข้อ วิทยานิพนธ์												
2	เขียนโครงร่างเพื่อ เสนอวิทยานิพนธ์ ปรับปรุงแก้ไข หัวข้อวิทยานิพนธ์ เพื่อขออนุมัติ												
3	ทบทวนวรรณกรรม รวบรวมเอกสาร ภาพถ่าย แผนที่												
	การสร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูล												
	ลงสำรวจ ภาคสนาม												
	เก็บข้อมูล แบบสอบถาม												
	เก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์												
5	รวบรวมข้อมูล												
6	วิเคราะห์ข้อมูลและ สรุปผล												
7	เขียนรายงานการ วิจัย												
8	แบบร่าง วิทยานิพนธ์												
9	สอบวิทยานิพนธ์												
10	แก้ไขเล่ม วิทยานิพนธ์												
11	ส่งวิทยานิพนธ์ฉบับ สมบูรณ์												

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม นั้นจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่หลายส่วน เนื่องจากบริบทของพื้นที่ศึกษาเป็นทั้งพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมไปถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เป็นศาสนสถานและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและยังเป็นแหล่งนันทนาการของคนในชุมชน ในบทนี้จึงมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

- 1) การประเมินหลังการใช้งาน
- 2) ความเป็นมาและความสำคัญของวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ
- 3) ทบทวนแนวคิดเพื่อกำหนดกรอบในการประเมินการใช้งาน
 - 3.1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
 - 3.2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน รวมไปถึงความต้องการและพฤติกรรมมนุษย์ในพื้นที่สาธารณะ
 - 3.3) ด้านการท่องเที่ยว
 - 3.4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
- 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งาน

2.1.1 การประเมิน

การประเมิน หมายถึง การวัดหรือการวิจัยประยุกต์ที่ช่วยตรวจสอบความสอดคล้อง ช่วยในการตัดสินใจค่า เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงภายใต้บริบทของสังคม ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและสัมพันธ์กับศาสตร์ต่างๆ เช่น ปรัชญา สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554)

2.1.2 วิธีที่ใช้ในการประเมินโดยทั่วไป

วิธีที่ใช้ในการประเมิน ต้องคำนึงถึงการได้มาซึ่งคำตอบที่ใกล้เคียงความเป็นจริง และผิดพลาดน้อยที่สุด สิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นลำดับแรกคือการหาความเหมาะสมของวิธี ก่อนที่จะหาความจริงในลำดับต่อไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554) มีวิธีการต่างๆ มากมาย ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 วิธีทางวิทยาศาสตร์ (Dewey, 1959) ที่ระบุขั้นตอนไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ระบุปัญหาที่ต้องการศึกษา
- 2) ตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางหาคำตอบ
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อปฏิเสธหรือยืนยันสมมติฐาน
- 5) ยืนยันผลด้วยการตรวจสอบ

2.1.2.2 วิธีเรขาคณิต (วิธีเหตุผล) คือ วิธีที่ใช้เหตุผลในการเข้าถึงความจริง

2.1.2.3 วิธีประสบการณ์ คือ การใช้ประสาทสัมผัส ประสบการณ์ ในการคาดเดา

2.1.2.4 วิธีหยั่งรู้ เป็นวิธีที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละคน

2.1.2.5 วิธีปฏิบัติ ซึ่งหากทำได้ดีและมีความต่อเนื่องก็จะสามารถเข้าถึงความจริงที่ต้องการได้

อย่างไรก็ตามการประเมินอาจจะไม่สามารถใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน แต่อาจต้องประยุกต์ใช้ รวมไปถึงการใช้มากกว่าหนึ่งวิธี เพื่อจะให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ใกล้เคียงความเป็นจริงและคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด โดยที่สาเหตุและข้อเท็จจริงต้องสัมพันธ์กันตามคุณลักษณะนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554) คือ

- 1) ความเป็นปรนัย (Objectivity) มีความเป็นกลาง
- 2) ความเที่ยง (Reliability)
- 3) มีโครงสร้างที่เป็นระบบ (Systematic Structure)
- 4) เข้าใจง่าย (Comprehensiveness) วิทยาลัย
- 5) มีนัยทั่วไป (Generality) SAKKORNO UNIVERSITY
- 6) ความคลาดเคลื่อนต่ำ (Minimum Error)
- 7) ความไว (Sensitivity) คือ ไวต่อคุณลักษณะหรือผลที่มุ่งหวัง
- 8) สะดวกในการนำไปใช้ (Practicality) จะใช้ได้ดีและได้ผล ต้องเก็บข้อมูลง่าย (Availability) และแปลความหมายได้ง่าย (Interpretability)

2.1.3 การประเมินหลังการใช้งาน

การประเมินหลังการใช้งาน หรือที่เรียกกันว่า POE คือ การประเมินค่าในการดำเนินงานของโครงการอย่างมีระบบ โดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาความต้องการ การใช้งานให้สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้งานจริง และปัญหา เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในการออกแบบครั้งต่อไป (Preiser W.F. Rabinowitz H.Z. & White E.T., 1988)

2.1.3.1 ความเป็นมาของการประเมินหลังการใช้งาน

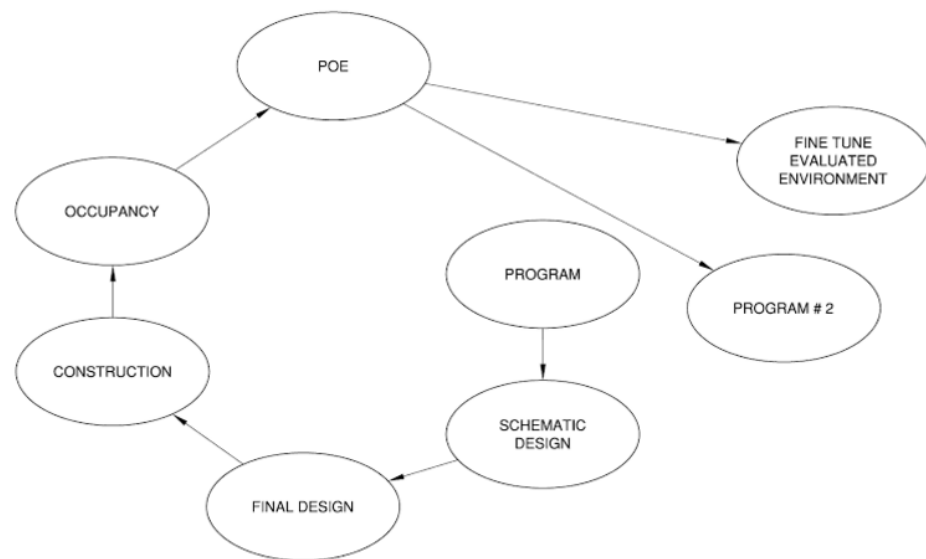
ความเป็นมาของการประเมินหลังการใช้งานได้มีการศึกษาครั้งแรกในปี ค.ศ.1960 ซึ่งรูปแบบการประเมินได้ถูกพัฒนามาเป็นเวลากว่า 20 ปี โดยเฉพาะในสหราชอาณาจักรอังกฤษและอเมริกา โดยใช้เครื่องมือประเมินการเก็บข้อมูลผู้ใช้อาคาร เพื่อทราบความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการใช้งาน (ธานัท 2554 อ้างถึง Turid Horgen and Sheila Sheridan 1996) และทราบถึงปัญหาและข้อมูลจากการใช้งานจริง โดยนำข้อเท็จจริงเหล่านี้ไปปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป นอกจากนี้ นักทฤษฎีหลายท่านยังให้การรับรองว่า วิธีการประเมินหลังการใช้งาน มีความเป็นมาตรฐานสากล (Vischer 2001 Wawson&Thomson 2004) และสามารถเชื่อมโยงกับการปรับปรุงโครงการได้มากที่สุด (Preiser et al., 1988)

ในยุคเริ่มแรกการประเมินหลังการใช้งานเป็นกระบวนการรวบรวมผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากผู้ใช้อาคารที่สร้างไปแล้วมีกระบวนการที่ดีแล้ว หรือมีส่วนใดที่ต้องแก้ไข เพื่อที่จะเป็นความรู้ในการพัฒนาและสร้างตึกใหม่ต่อไป ซึ่งวิธีการดังกล่าวสามารถทำได้ง่าย เพราะในอดีต (ค.ศ.1960) การออกแบบอาคารไม่มีความซับซ้อน จนถึงยุคถัดมาอาคารมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงเกิดการนำการประเมินหลังการใช้งานมาใช้ เพื่อตรวจสอบระบบ รวมไปถึงการลดขั้นตอนการทำงานและค่าใช้จ่ายให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด หลังจากนั้นการประเมินหลังการใช้งานจึงมีบทบาทเข้ามาประเมินอาคารอยู่เป็นประจำ ต่อมาในยุคหลังที่กระแสของสิ่งแวดล้อมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการออกแบบมากขึ้น การประเมินหลังการใช้งานจึงถูกนำมาใช้ในการประเมินโครงการภายนอกอาคาร (นิลกุล คล่องเวสสะ, 2559)

โครงการภายนอกอาคารที่ทำการประเมินหลังการใช้งาน และเป็นงานวิจัยแรกๆ ที่ได้รับความนิยมและถูกกล่าวถึงปัจจุบันว่า ออกแบบได้เหมาะสมต่อพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ คือ โครงการประเมินพื้นที่ลานหน้าอาคาร First National Bank (A pilot Study in Post Occupancy Evaluation: First National Bank Plaza Chicago Illinois) ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1960 โดยโครงการดังกล่าวทำการศึกษาพื้นที่ลานกิจกรรมหน้าอาคารธนาคาร มีวิธีการวิจัย ตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ พฤติกรรมและผู้ใช้ การกำหนดผังเดิม การวางแผนการเก็บข้อมูล การสร้างเครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผังเพื่อบันทึกพฤติกรรม ความหนาแน่น และการสัญจร วิธีเก็บข้อมูล ตลอดจนสรุปผล และหาแนวทางทำการปรับปรุงพัฒนาแก้ไข (Rutledge & Albert JZ., 1985)

2.1.3.2 ขั้นตอนของการประเมินหลังการใช้งาน

ก่อนจะถึงขั้นตอนการทำการประเมินหลังการใช้งาน ต้องเริ่มจากการวางโปรแกรมของโครงการก่อน จากนั้นจึงสร้างทางเลือกในการออกแบบแล้วตัดสินใจเลือกแนวทางที่เป็นไปได้มากที่สุด เมื่อถึงขั้นตอนสุดท้ายของการออกแบบจึงทำการก่อสร้างเพื่อให้สามารถเข้าพักอาศัยได้ จากนั้นจึงทำการประเมินหลังการใช้งาน แล้วจึงตัดสินใจว่าควรจะมีการปรับปรุงของเดิมหรือวางโปรแกรมใหม่ ดังแสดงในแผนภาพที่ 3



ภาพที่ 3 แผนภาพแสดง Post Occupancy Diagram

ที่มา: (J.HOPPER, 2007)

2.1.3.3 ระยะเวลาในการประเมินหลังการใช้งาน

ระยะเวลาในการประเมินหลังการใช้งาน สามารถแบ่งเป็น 3 ระยะเวลา (Wolfgang F.E. Preiser, Harvey Z Rabinowitz, & Edward T. White, 1988) คือ

- 1) ระยะสั้น เพื่อให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางที่แก้ไข เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น
- 2) ระยะกลาง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนารูปแบบการทำงานและช่วยลดขั้นตอนและค่าใช้จ่ายต่างๆได้
- 3) ระยะยาว เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาทั้งโครงการเดิมและโครงการใหม่ในอนาคต ที่มีขนาดและอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้เคียงกัน

2.1.3.4 วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินหลังการใช้งาน

วิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินหลังการใช้งาน โดยมี 3 รูปแบบ (M J Barlex, 2006) คือ

- 1) การสังเกต (Observation) ทั้งแบบสังเกตโดยตรง และร่องรอยเพื่อนับจำนวนผู้ใช้และสังเกตพฤติกรรมการใช้ในพื้นที่ ตามเวลาที่กำหนด รวมไปถึงการบันทึก ตั้งแต่เริ่มเปิดพื้นที่ให้เข้ามาใช้งานถึงเวลาปิด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นตัววัด ประเมิน หรือเปรียบเทียบผลในแต่ละบริเวณหรือแต่ละช่วงเวลา แล้วจดบันทึกลงแบบบันทึกพฤติกรรมที่ทางผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีเครื่องมือ เช่น กระดาษ ปากกา กล้องถ่ายรูป ช่วยในการบันทึก ข้อมูลที่ได้จะมีความแม่นยำขึ้น

นอกจากนี้ การคำนึงถึงเรื่องกิจกรรม เวลา สถานที่ เป็นเรื่องสำคัญตามคำกล่าวของ Amos Rapoport (1979) ได้ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับกิจกรรม และที่ตั้ง ว่า องค์ประกอบทางวัฒนธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมที่สุด คือ กิจกรรมของมนุษย์ การศึกษากิจกรรมบนพื้นที่ทำได้โดยพิจารณา กิจกรรมที่เกิดขึ้นประจำวัน การบันทึกจะช่วยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และเวลา ทำให้สามารถรู้ได้ว่ากิจกรรมนั้นเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร โดยผ่านการบันทึกกิจกรรม เวลา และสถานที่ ลงแผนที่ จะช่วยทำให้ทราบการเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่และช่วยในการประเมินพื้นที่ได้

- 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ทั้งอย่างไม่เป็นทางการหรืออย่างง่าย (Walk Through Procedure) เป็นการสัมภาษณ์แบบง่าย โดยการจัดกลุ่มเป้าหมาย การวางแผนสำรวจข้อมูลและการเลือกกลุ่มผู้สัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์อย่างทางการหรือเชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการคำตอบแบบจำเพาะเจาะจง มีคำถามและคำตอบที่ต้องการไปในแนวทางที่ชัดเจน รวมไปถึงกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งกำหนดโดยผู้วิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับผลจากการสังเกตและแบบสอบถาม ว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือต่างกัน นอกจากนี้ประโยชน์ของการสัมภาษณ์อาจทำให้ผู้วิจัย มองเห็นถึงความพึงพอใจ ความต้องการ และปัญหาที่บางเรื่อง หรือบางอย่างที่ชัดเจนได้มากกว่า การสังเกตและการทำแบบสอบถาม เพียงแต่ต้องมีวิจารณญาณในการฟัง

3) การทำแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยต้องทำแบบสอบถามให้มีความเข้าใจได้และตรงประเด็นในคำถามที่ผู้วิจัยต้องการทราบข้อมูลข้อเท็จจริงอ้างอิงกับปัจจัย องค์ประกอบและบริบทที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ซึ่งมีทั้งคำถามแบบเปิดและแบบปิด และรวมไปถึงแบบสอบถามเชิงถามทัศนคติความคิดเห็น ความพึงพอใจ โดยนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับคำตอบจากการสังเกต แบบบันทึกพฤติกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์ ว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือต่างกัน เช่นเดียวกันกับวิธีอื่น คำตอบที่ได้จึงจะมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.2 ความเป็นมาและความสำคัญของวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ

พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นบริเวณสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ด้าน ศาสนสถาน การศึกษาแนวคิดและวรรณกรรม จะทำให้ทราบถึงความสำคัญและความเป็นมาของพื้นที่ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในงานวิจัย ดังนี้

2.2.1 ความสำคัญของวัดพระธาตุพนมด้านโบราณคดี

พระธาตุพนม เป็นองค์พระสถูปที่บรรจุพระบรมธาตุ เป็นสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังทรงรูปร่างอยู่ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ผู้คนนับถือมาหลายยุคหลายสมัย มีการบูรณะซ่อมแซมตั้งแต่ความร่วมมือของพระมหากษัตริย์ ขุนนาง ฝ่ายปกครอง พระสงฆ์และประชาชนพุทธศาสนิกชนทั้งใกล้ไกล จนมีการจดจำและจดบันทึกให้ผู้ที่อยู่ในปัจจุบันแถบลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้านเมือง

ด้านมานุษยวิทยา เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนของทั้งสองฝั่งโขงเดิมวัดพระธาตุพนม เคยตั้งอยู่บนตอยภูเก้าหรือภูพานันเป็นที่สูงอยู่ริมแม่น้ำโขง และมีความเชื่อว่าบริเวณจังหวัดนครพนมเคยเป็นอาณาจักรเก่าแก่ ชื่อ ศรีโคตบูร บางแหล่งอ้างอิงเป็นชื่อ ศรีโคตบูรหรือศรีโคตบูร เป็นอาณาจักรโบราณที่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับนครเวียงจันทน์ยุคจันทะปุระ (ราวพุทธศตวรรษที่ 1-10) เริ่มมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลถึงพุทธศตวรรษที่ 11-15 หรือระหว่าง พ.ศ. 1,000-1,500 (Wikipedia, 2017) โดยอาณาจักรศรีโคตบูรมีความเกี่ยวข้องกับพระธาตุพนมซึ่งตั้งอยู่บนที่โคกสูง หรือ ที่เรียกว่า “ภูเก้าหรือภูพานัน” ซึ่งภูเก้าหรือภูพานันในอดีตถือว่าเป็นที่หมายตา(Landmark) ที่สำคัญเมื่อมองมาจากแม่น้ำโขงหรือฝั่งตรงข้าม เป็นบริเวณชุมชนทางคมนาคม 4 เส้นทาง โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแกนใหญ่สุด ในแนวเหนือใต้ แนวตะวันออก คือ เซบั้งไฟ แนวตะวันตก คือ ลำน้ำก่ำ ซึ่งเป็นจุดสำคัญทางการค้ามาตั้งแต่อดีต และยังเป็นจุดรวมของ

หลายชาติพันธุ์ โดยมีหลักฐานสำคัญ คือกลองมโหระทึก ซึ่งมีอายุไม่น้อยกว่า 2000 ปีมาแล้ว (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2560) ตามตำนานพระธาตุนมในอุรังคนิธาน กล่าวว่า พระเจ้าเสด็จมากับพระอานนท์และได้พยากรณ์ว่า ณ ภูกำพร้า ริมแม่น้ำโขงแห่งนี้เป็นที่กำเนิดพระพุทธศาสนา ในครั้งนั้นได้บิณฑบาตมาที่เมืองศรีโคตรบูรณ ต่อมาจึงได้มีการอัญเชิญพระอุรังคธาตุ(กระดูกส่วนหน้าอก)ของพระพุทธเจ้ามาประดิษฐาน ณ ภูกำพร้า โดยความร่วมมือของเจ้าเมืองต่างๆ โดยรอบ และได้มีการปฏิสังขรณ์และต่อเติมเรื่อยมาจนมาถึงยุคปัจจุบัน (คณะกรรมการดำเนินงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในองค์พระธาตุนม, 2522) โดยมีลำดับสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ปี	รายละเอียด
พ.ศ.8	เริ่มสร้างสมัยอาณาจักรศรีโคตบูรกำลังรุ่งเรือง สถาปนาและปฏิสังขรณ์ครั้งที่1 โดย ท้าวพญาทั้ง 5
พ.ศ.2134	การปฏิสังขรณ์ครั้งที่ 2 โดยพระยานครหลวงพิชิตราชธานีศรีโคตบูร
พ.ศ.2147	การปฏิสังขรณ์ครั้งที่ 3 โดยเจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็กแห่งนครเวียงจันทน์
พ.ศ.2350-2356	การปฏิสังขรณ์ครั้งที่ 4 โดยพระเจ้าอนุวงศ์แห่งนครเวียงจันทน์
พ.ศ.2444	การปฏิสังขรณ์ครั้งที่ 5 โดยวิโรจน์รัตโนบล วัดทุ่งศรีเมือง อุบลราชธานี
พ.ศ.2483-2484	ปฏิสังขรณ์โดยรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระอานันทมหิดล ชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม
พ.ศ.2497	รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทำฉัตรใหม่ด้วยทองคำ
พ.ศ.2518	วันที่ 11 สิงหาคม เวลา 19.38 น. องค์พระธาตุนมได้หกล้มลงมา
พ.ศ.2519	เริ่มมีการใช้พื้นที่บริเวณหน้าวัดพระธาตุนมอย่างเป็นทางการ โดยขณะนั้นยังเป็นถนนที่ใช้ในการสัญจร
พ.ศ.2554	เริ่มมีการสร้างลานหน้าวัดพระธาตุนม ตามโครงการพัฒนาพื้นที่
พ.ศ.2559	เปิดให้ทางวัด ประชาชน หน่วยรัฐและเอกชน ได้เข้ามาใช้อย่างเป็นทางการ

ที่มา: (จดหมายเหตุการบูรณะสังขร, 2522)

2.2.2 งานเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ

จากการศึกษางานเทศกาลและประเพณีที่สำคัญจากหน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุพนม ในรอบ 10 ปี และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (สนทนา ตะวัน, 2560) สามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.2.1 กิจกรรมทางศาสนาและประเพณี

1) พิธีทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนาและวันที่มีกิจกรรมพิเศษ

- วันมาฆบูชา ขึ้น 15 เดือน 3
- วันวิสาขบูชา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6
- วันอัฐมีบูชา แรม 8 ค่ำ เดือน 6
- วันอาสาฬหบูชา ขึ้น 15 เดือน 8
- วันธรรมสวนะ
- วันเข้าพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 8
- วันออกพรรษา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11
- วันตักบาตรเทโวโรหณะ แรม 1 ค่ำ เดือน 11
- วันขึ้นปีใหม่ วันที่ 1 มกราคมของทุกปี
- วันสัตตนาคร่ำลิก ในวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี
- วันปฏิบัติบูชา เสาร์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม
- พิธีปฏิญาณตนงดเหล้าเข้าพรรษา

2) พิธีการสวดมนต์ข้ามคืน

- พิธีปฏิบัติบูชา เสาร์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม
- พิธีสวดมนต์ข้ามปี 31 ธันวาคม ของทุกปี
- ในกรณีพิเศษ ทางวัดเป็นคนกำหนดวัน

3) พิธีแห่ขบวนรูปเทียนดอกไม้

- พิธีสามัคคีธรรมและถวายสักการะพระภิกษุ-สามเณรผู้จำพรรษา ในวันเข้าพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 8
- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
- พิธีแห่บุญมหาชาติ

2.2.2.2 กิจกรรมที่จัดขึ้นตามประเพณีเฉพาะพื้นที่

- 1) พิธีอัญเชิญพระอุปคุตและพิธีถวายข้าวพืชมงคล ประจำปี ในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม
- 2) รำบูชาองค์พระธาตุพนม ในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม โดยเฉพาะงานนมัสการองค์พระธาตุพนม ซึ่งจะมีประชาชนจากทั่วสารทิศ รวมทั้งประชาชนจากประเทศเพื่อนบ้าน(สปป.ลาว) มาร่วมไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งตรงกับขึ้น 10 ค่ำ เดือน 2 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

2.2.2.3 กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

- 1) พิธีวางพวงมาลา
- 2) งานถวายพระพรในตอนเช้าและงานจุดเทียนชัยถวายพระพรในตอนเย็น
- 3) พิธีทำบุญตักบาตรและสวดมนต์ถวายเป็นพระราชกุศล

2.2.2.4 กิจกรรมพิเศษที่มีการจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ไม่มีกำหนดการแน่นอน

- 1) งาน Big Clean Day หลังเสร็จงานนมัสการองค์พระธาตุพนมของทุกปี
- 2) พิธีเปิดการแข่งขันกีฬานักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม (สพป. นครพนม)
- 3) งานสมโภชพระกฐินพระราชทานประจำปี
- 4) พิธีบวชสามเณรเฉลิมพระเกียรติ
- 5) งานกิจกรรมรวมพลังสามัคคี

จะเห็นได้ว่า พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ พื้นที่สำคัญในการจัดกิจกรรมของเมืองแล้ว ยังสามารถใช้งานโดยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะงานประเพณีที่มีความสำคัญต่อพื้นที่และชุมชน และยังสามารถรองรับจำนวนผู้ใช้ได้เป็นจำนวนมากอีกด้วย

2.3 กรอบแนวคิดด้านต่างๆ ในการใช้งานลานหน้าวัดพระธาตุพนม

บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม นอกจากเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมแล้วยังถูกจัดให้เป็นพื้นที่สำหรับการรองรับกิจกรรมของเมืองต่างๆ เป็นพื้นที่นันทนาการ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ชุมชนคนในพื้นที่รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้เข้ามาใช้พักผ่อนหย่อนใจ และยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดนครพนม จึงทำให้ทั้งภาครัฐและ

เอกชน ได้ให้ความสำคัญและดูแลพื้นที่ จนเกิดเป็นโครงการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ในรายงานฉบับสมบูรณ์ของจังหวัดนครพนม

การทบทวนแนวคิด ที่มา เพื่อกำหนดกรอบในการประเมินหลังการใช้งาน จึงได้มาจากสภาพพื้นที่ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของโครงการเดิม และการทบทวนงานวิจัยการประเมินหลังการใช้งาน จึงกำหนดเป็นกรอบที่ใช้ในการประเมินในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านนันทนาการและการพักผ่อน ด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

วัดพระธาตุพนมเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จึงทำให้พระธาตุพนมได้รับการพิจารณาขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลกในเบื้องต้น ขององค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2559 ตามอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก “มรดกโลก (World Heritage)” ด้านวัฒนธรรม (UNESCO, 2017) ซึ่งพระธาตุพนมและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ยังเป็น ภูมิทัศน์วัฒนธรรม ตามแนวความคิดมรดกวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงถึงความผสมผสานเชื่อมโยงกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ เป็นพัฒนาการของสังคมมนุษย์และการตั้งถิ่นฐานผ่านกาลเวลาภายใต้อิทธิพลของข้อจำกัดทางกายภาพ โดยสามารถมองผ่านสิ่งที่เห็น บริบทที่เกิดขึ้นทางธรรมชาติทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่สืบเนื่องกันมา ในการจะยังคงรักษาไว้ซึ่ง ภูมิทัศน์วัฒนธรรม จึงต้องมี (หัตยา สิริพัฒนากุล, 2550) คือ

- 1) Sense of Place เกิดจากการรับรู้ เอกลักษณ์ของท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิทัศน์นั้นทั้งที่เป็นรูปธรรม และ นามธรรม
- 2) สิ่งแวดล้อมเป็นบริบทของการกระทำหรือกิจกรรมของมนุษย์
- 3) มีธรรมชาติเป็นรากฐานของมรดกวัฒนธรรม

จากความเกี่ยวเนื่องทางมรดกวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่สำคัญของพื้นที่ สามารถสรุปเกณฑ์ควรพิจารณาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ว่าลักษณะเฉพาะจะประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- 1) ลักษณะเฉพาะ เอกลักษณ์ ความโดดเด่น องค์ประกอบหลักของลักษณะเฉพาะ (Identity) Garn ham Harry L. ระบุลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ โครงสร้างทางกายภาพที่แท้จริงของสถานที่ ลักษณะจริงของอาคาร ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ และคุณลักษณะของ

สุนทรียภาพ การวิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบของชุมชน - การสื่อความหมาย หรือสัญลักษณ์ คุณลักษณะของสถานที่ที่ประชากรตอบสนองต่อลักษณะทางกายภาพ และหน้าที่ใช้สอย ซึ่งเราสามารถรับรู้ได้ ด้วยการมองเห็นในระยะต่างๆ ว่ามีความโดดเด่นและสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในระยะใกล้และไกล โดยดูผลกระทบทางสายตาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ลักษณะ (อนามบุตร, 2554) คือ

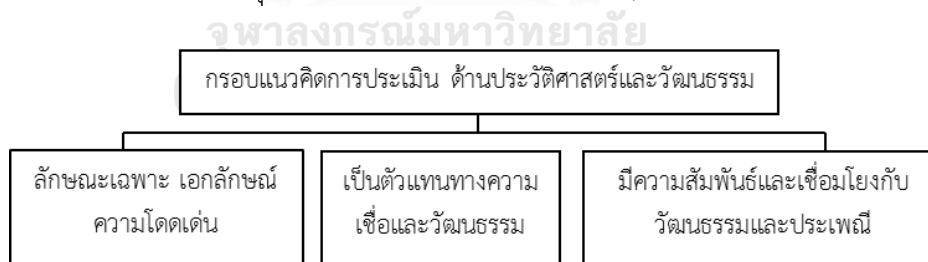
การรบกวน คือ การเกาะเกาะสายตา รบกวนช่องมองที่สำคัญอาคารที่สำคัญ

การคุกคาม คือ มีสิ่งปลูกสร้างในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมใกล้โบราณสถานที่สำคัญหรือมีคุณค่า ทำให้ความเด่นสง่า ด้อยค่าลง

การบดบัง คือ มีอาคารสิ่งก่อสร้างหรืออื่นๆ มาบดบังคุณค่าสิ่งที่มีความสำคัญ ทำให้มองเห็นได้ไม่ชัดเจนและด้อยค่าลง

ความแปลกแยก คือ มีรูปลักษณะ ความงาม ลักษณะทางกายภาพที่มีความขัดแย้งกัน

- 2) มีสิ่งแวดล้อมเป็นบริบทโดยมีความเชื่อ มีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมและหน้าที่ซึ่งสังเกตได้ และการใช้งานต่อพื้นที่ ต่อวัฒนธรรม สิ่งก่อสร้าง
- 3) มีธรรมชาติเป็นรากฐานความเกี่ยวโยงระหว่างประเพณีและวัฒนธรรม ที่มีมาตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การแสดงออกถึงวิถีชีวิต ความเป็นตัวตน ความเคยชิน โดยผ่านคุณค่าของสิ่งที่ควรอนุรักษ์ (Massachusetts: MIT Press, 1996)



ภาพที่ 4 แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2.3.2 ด้านนันทนาการและการพักผ่อน

รวมไปถึงความต้องการและพฤติกรรมมนุษย์ ในพื้นที่สาธารณะพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมเป็นพื้นที่สาธารณะที่เป็นทั้งลานกิจกรรม และเป็นพื้นที่นันทนาการ ที่คนในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยว ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ การใช้งานในพื้นที่จึงมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความ

ต้องการของมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งหากแบ่งเป็นด้านพฤติกรรม มนุษย์แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมเชิงการใช้สอย (Usage) และพฤติกรรมเชิงจิตวิทยา (Experience and Behavior)

พฤติกรรมเชิงการใช้สอย คือ การคำนึงถึงลักษณะทางกายภาพ ในการออกแบบ ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งรับรู้ได้จากการสัมผัส คือสิ่งแรกที่ควรคำนึงถึง เช่น การออกแบบเพื่อเด็ก คนชรา วัยผู้สูงอายุเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ พฤติกรรมเชิงร่างกายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดิน การนั่ง การเล่นกีฬา หรือ ด้านขนาดพื้นที่ที่ต้องใช้ ด้านวัสดุที่เหมาะสมที่จะรองรับกิจกรรมนั้น โดยรวมก็คือเป็นการจัดพื้นที่เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสะดวกในการใช้สอยให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

พฤติกรรมเชิงจิตวิทยา คือ ความรู้สึกด้านจิตใจ ความอ่อนไหว ซับซ้อนตามอายุ เพศ วัยทัศนคติ ความต้องการ สิ่งเหล่านี้ต่างมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่ การตอบสนองของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นขณะนั้น อาจเป็น บรรยากาศรอบตัว ผู้คนรอบตัว เหตุการณ์รอบตัว สถานการณ์โดยรอบ ฯลฯ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ การรับรู้ (Experience) และการแสดงออก (Behavior) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ มีความเกี่ยวข้องและมีผลต่อการเลือกทำหรือไม่ทำกิจกรรม เลือกใช้หรือไม่ใช้ เลือกไปหรือไม่ไปสถานที่นั้นๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้งานพื้นที่ด้านนันทนาการและการพักผ่อน พื้นที่สาธารณะหรือบริเวณใกล้เคียงย่านใจกลางเมืองหรือพื้นที่อื่น ๆ อาจจะเป็นจุดรวมช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความรู้สึกของ สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า สนามสาธารณะ ท่าเรือ เป็นต้น (American Planning Associate, 2016) เช่นเดียวกับ พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม พื้นที่บริเวณนี้เป็นทั้งศาสนสถาน เป็นพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และยังเป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อนของเมืองอีกด้วย ในการจะยังคงเอกลักษณ์ของพื้นที่ไปพร้อมกับเป็นพื้นที่พักผ่อน และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน มีปัจจัยการพิจารณา (Mark Francis, 2003 School of change maker, 2016 Project for Public space, 2016)

1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ

องค์ประกอบทางกายภาพ มีผลต่อการเข้าถึง ความสามารถในการเข้าถึง พื้นที่สาธารณะย่อมมีการหมุนเวียนของรถที่มาจากตสูง และโดยข้อเท็จจริงก็สะดวกสำหรับการเดินทางโดยรถประจำทาง สถานที่นั้นๆ ควรเข้าถึงได้ง่ายโดยมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ ทั้งด้านการมองเห็นแบบผิวเผิน พื้นที่สาธารณะที่ประสบความสำเร็จ มักจะเป็นสถานที่ที่มองเห็นได้โดยง่าย ถ้ามองเห็นได้จากระยะไกลได้ก็จะยิ่งดี และส่วนประกอบอื่นๆ ด้านกายภาพก็ส่งผลต่อการเข้าถึงได้เหมือนกัน เช่น ถ้าอยู่ในย่านค้าขายที่มีร้านค้าเปิดยาวเรียงเป็นแถวย่อมน่าสนใจกว่าและให้ความรู้สึก

ปลอดภัยกว่าพื้นที่ที่เป็นกำแพงเปล่าๆ หรือพื้นที่โล่งๆ นอกจากนี้พื้นที่สาธารณะที่สามารถเดินทางมาได้สะดวก ทั้งด้วยระบบขนส่งสาธารณะ หรือมีที่จอดรถมากเพียงพอ ก็จะทำให้คนมามากขึ้น

2) ความปลอดภัยและความสะอาด

ทัศนคติต่อเรื่องความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สินและความปลอดภัยทางใจ ความสะอาด การจัดระเบียบ ความทรุดโทรม และลักษณะของสถานที่องค์ประกอบที่จับต้องได้ เช่น ที่นั่ง ไฟส่องสว่าง จะเป็นตัววัดจำนวนผู้ใช้ได้ว่าพื้นที่บริเวณไหนเป็นพื้นที่ที่น่าใช้และเหมาะแก่การพักผ่อน

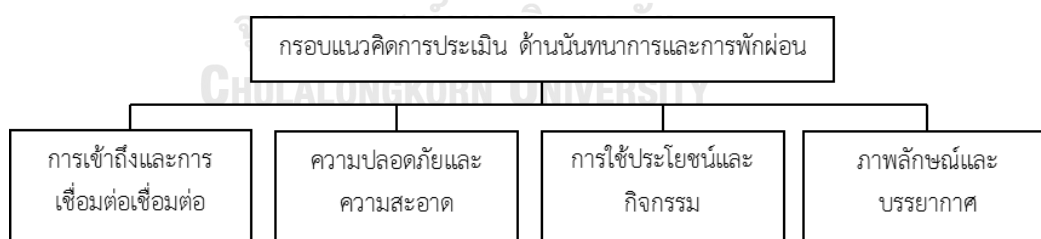
3) การใช้ประโยชน์และกิจกรรม

การมีกิจกรรมที่หลากหลายไม่จำเจ และสามารถใช้ประโยชน์ในแง่การใช้สอย เช่น ออกกำลังกาย การพักผ่อน และมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ดึงดูดใจ เป็นอีกตัวเลือกที่ทำให้ผู้ใช้หรือไม่ใช่ได้เลือกมาใช้พื้นที่เหล่านั้น

4) ภาพลักษณ์และบรรยากาศ

ภาพลักษณ์ที่ดี สวยงาม น่าใช้จะช่วยสร้างเสน่ห์ดึงดูดคนได้อย่างการมีที่นั่งสบายๆ ให้นั่ง บรรยากาศดีๆ ก็ช่วยดึงให้คนเข้ามาในพื้นที่ได้

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปเป็นกรอบในการประเมินด้านการนันทนาการและการพักผ่อน ดังนี้



ภาพที่ 5 แผนภาพสรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านนันทนาการและการพักผ่อน

2.3.3 ด้านการท่องเที่ยว

วัดพระธาตุพนมวชิหารเป็นปูชนียสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งของประเทศ เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนชาวไทยและชาวลาวทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง อีกทั้งบริเวณองค์พระธาตุยังคงเคยเป็นบริเวณที่ตั้งเมืองศรีโคตบูร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีโคตบูร บริเวณนี้จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากทั้งในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคอีสาน จาก

การศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ.2559 ประมาณการว่า พระธาตุพนมสามารถดึงดูดให้มีผู้มาเยี่ยมเยือนเดินทางมาสักการะถึงปีละมากกว่า 500,000 คน โดยเฉพาะช่วงงานเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559) ประเภทของการท่องเที่ยวมีอยู่หลายประเภท ซึ่งพระธาตุพนมจัดอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) (คู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, 2550) หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัยผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมอง ความคิด ความศรัทธาความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction Standard) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มี องค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์ และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีหรือดัชนี (Index) เพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และตัวชี้วัด (Indicator) ในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ

กรอบแนวคิด และการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ นอกจากองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจแล้ว แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น จึงจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในด้านการบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญทั้งในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการบริการและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

จากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1) องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและภูมิปัญญา มีความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม และจากการที่วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ที่สั่งสมมาแต่อดีตและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น ความสามารถในการสืบทอดทางวัฒนธรรม ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ความผูกพันต่อท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการรักษาวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ ซึ่งเป็นจุดเสริม ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ดังนี้

1.1) คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้
- ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี
- ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม
- ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง
- ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีที่สืบค้นได้
- ความผูกพันต่อท้องถิ่น
- ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

1.2) ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว
- ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมนั้นๆ ให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

- 2.1) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
- 2.2) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

3) องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุมดูแลการดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1) ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

3.2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึก และการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

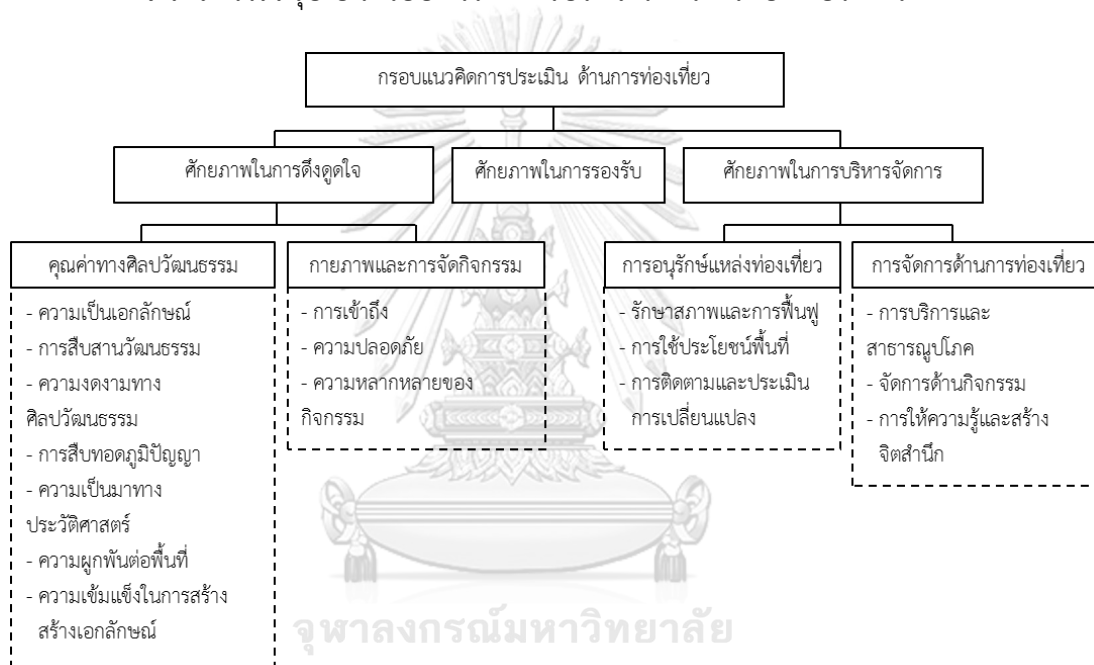
3.3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม

พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้ หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น เกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มี 2 ด้าน ได้แก่

- การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว (2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ และ (3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
- การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว (2)

- การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ และ (3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
- การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ (1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว (2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก (4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ (5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

จึงสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการประเมินด้านการท่องเที่ยว ดังนี้



ภาพที่ 6 สรุปกรอบแนวคิดการประเมินด้านการท่องเที่ยว

2.3.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งที่ช่วยสร้างความสะดวกสบายให้กับเรา ในเรื่องการใช้งานและการทำกิจกรรมต่างๆได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ หมายถึง พื้นที่โครงสร้างหรือสิ่งปลูกสร้างที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมและการใช้งานทั้งจากคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว (รัชนก มณีรัตน์, 2550; ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2541) มีรัศมีห่างจากบริเวณที่มีการใช้งานประมาณ 250 เมตร ใช้เวลาไม่นานในการเข้าถึง เช่น ร้านขายของ ห้องน้ำ ป้ายรถเมล์ เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานพื้นที่ด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ และเชื่อเชิญให้ผู้คนเข้ามาใช้งานได้อย่างเต็มที่หรือทำกิจกรรมที่สำคัญที่สุด คือ การพิจารณาถึงสภาพการณ์ทั้งตอนกลางวันและกลางคืน รวมทั้งช่วงฤดูกาลของปี รวมถึงการใส่ใจในเรื่องสเกลที่เหมาะสมของมนุษย์ โอกาสในการผลิตเพลินกับมุมมอง พื้นที่ใช้งานที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และรู้สึกประทับใจความงาม ในการออกแบบทั้งด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม (ญาณ เกษัล, 2556)

การเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจ ดงงาม ใช้งานได้ดีที่สุด และจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ตามหลักเกณฑ์ 12 ข้อ ใน 3 ส่วนสำคัญ (ญาณ เกษัล, 2009) ดังนี้

1) การป้องกัน (Protection)

- 1.1) การป้องกันจากการจราจรและอุบัติเหตุ (รู้สึกปลอดภัย) ให้มีความสำคัญและป้องกันสำหรับเดินเท้าและกำจัดความกลัวในเรื่องจราจร
- 1.2.) การป้องกันจากอาชญากรรมและความรุนแรง (รู้สึกมั่นใจ) รวมไปถึงการใช้พื้นที่สาธารณะที่มีชีวิตชีวา การใช้งานที่คาบเกี่ยวกันระหว่าง กลางวันและกลางคืน การให้ไฟส่องสว่างที่พอดี
- 1.3) การป้องกันจากความรู้สึกไม่พึงประสงค์ สภาพภูมิอากาศ เช่น ลม ฝน ความหนาว ความร้อน รวมไปถึงมลพิษ ฝุ่น เสียง กลิ่น และแสงแดดจ้า

2) ความสะดวกสบาย (Comfort)

- 2.1) ความสะดวกสบายในการเดิน มีพื้นที่สำหรับเดิน ไร้สิ่งกีดขวาง มีพื้นผิวที่ดี เข้าถึงง่ายสำหรับทุกคน
- 2.2) ความสะดวกสบายในการยืนหรือหยุดอยู่ มีพื้นที่ชายขอบและบริเวณที่น่าสนใจ เพื่อสนับสนุนในการยืนหรือหยุดดู
- 2.3) ความสะดวกสบายในการนั่ง มีพื้นที่ที่เหมาะสมให้สำหรับการนั่ง ขนาดบรรยากาศ ผู้คน
- 2.4) ความสะดวกสบายในการได้เห็น ต้องมีระยะมองที่เหมาะสม มีเส้นทางการมองเห็นที่ไม่มีสิ่งกีดขวาง มีทัศนียภาพที่น่าสนใจและแสงสว่าง (ในช่วงค่ำ)
- 2.5) ความสะดวกสบายในการการพูดคุย สร้างพื้นที่ส่งเสริมระดับเสียงต่ำ และสร้างบรรยากาศหรือพื้นที่ทำให้เกิด “ภูมิทัศน์ในการพูดคุย”

2.6) ความสะดวกสบายในการละเล่น การเชื้อเชิญให้เกิดกิจกรรมทางกายภาพ และจากความคิดสร้างสรรค์ในการละเล่น ช่วงเวลา กลางวัน-กลางคืน และเอื้อต่อสภาพภูมิอากาศ

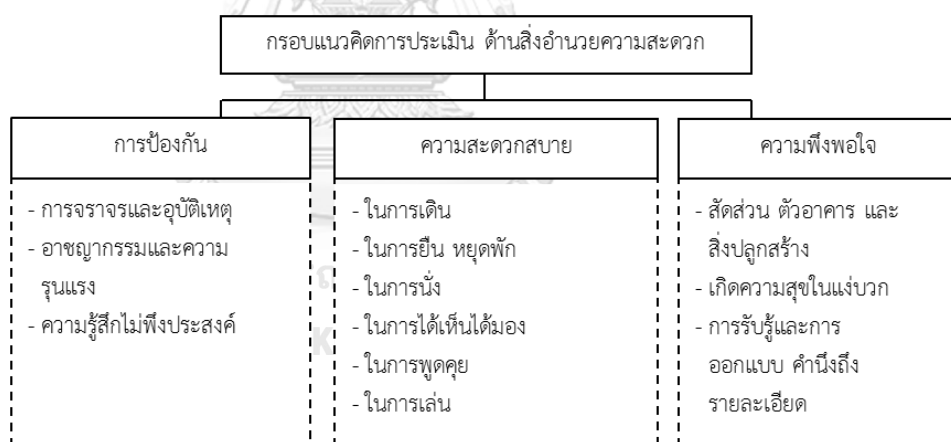
3) ความพึงพอใจ (Enjoyment)

3.1) สัตว์ส่วน ตัวอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ใช้งาน ถูกออกแบบโดยคำนึงถึงสัตว์ส่วนของมนุษย์

3.2) สิ่งที่ทำให้เกิดความสุขในแง่บวก เช่น การออกแบบที่คำนึงถึงสภาพภูมิอากาศ ความร้อน ชื้น ความเย็น แสงอาทิตย์ ทิศทางของลม และการให้ร่มเงา

3.3) ประสบการณ์การรับรู้ในเชิงบวก การออกแบบที่คำนึงถึงรายละเอียดที่ดี วัสดุทัศนียภาพ ต้นไม้พืชพันธุ์และน้ำ

หากพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม คำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 12 ข้อ จะทำให้พื้นที่การใช้งานดังกล่าว มีคุณภาพและประสบความสำเร็จในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เหมาะสมต่อผู้ใช้ และทำให้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น



ภาพที่ 7 แผนภาพกรอบแนวคิดการประเมินด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาในหลายๆ โครงการ พบว่าการประเมินหลังการใช้งานภายนอกส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก ที่สามารถเข้าไปสังเกตและสอบถามได้อย่างทั่วถึง เช่น พื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่ลาน ดังนั้นสำหรับพื้นที่ศึกษาจึงแบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลตามช่วงเวลา การสัมภาษณ์ และการสอบถามเป็น 3 ส่วน ตามพื้นที่โครงการที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรกเริ่ม และถึงแม้พื้นที่ศึกษาจะเริ่มการปรับปรุง (ปี พ.ศ.2555) และเสร็จตามวัตถุประสงค์โครงการของทางเทศบาลใน ปี พ.ศ.2559 และเปิด

ให้บริการมาจนถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2560) แล้วก็ตาม เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 ส่วน เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญกับท้องถิ่น ชุมชน รวมถึงภาครัฐและเอกชน และเหตุผลที่ใช้วิธีการประเมินหลังการใช้งาน มาเป็นวิธีวิจัย เพราะ POE เป็นวิธีที่วัดค่าการใช้งาน จากผู้ใช้เป็นสำคัญทำให้เราทราบถึงความต้องการ ทราบพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาใช้ในบริเวณนั้นได้เป็นอย่างดี การที่ผู้ใช้งาน ได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น จะทำให้มีฐานข้อมูลของผู้ใช้งาน ซึ่งสามารถช่วยในการออกแบบและพัฒนาพื้นที่บริเวณนั้น ๆ หรือกรณีศึกษาที่ใกล้เคียงกัน ในครั้งต่อไป การมีฐานข้อมูลจากการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ในอนาคต

2.4.1 กรณีศึกษาที่เกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งาน

2.4.1.1 โครงการประเมินพื้นที่ลานหน้าอาคาร First National Bank (A pilot Study in Post Occupancy Evaluation: First National Bank Plaza Chicago Illinois) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ข้อสังเกต ประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 1) ทำแบบสอบถามแบบปลายปิด สรุปเป็นภาพ เป็นการสอบถามคำถามเชิงพฤติกรรม ทศนคติ และความพึงพอใจ
- 2) สัมภาษณ์แบบปลายปิด ในการใช้งานแต่ละส่วน แล้วจึงนำมาเขียนลงแผน
- 3) การสำรวจพฤติกรรม ซึ่งแบ่งประเภทผู้ใช้ กิจกรรม โดยผู้สำรวจกำหนดเครื่องหมาย และใช้อุปกรณ์ ดินสอปากกา กล้องถ่ายรูป นาฬิกา ซึ่งการสำรวจพฤติกรรม จะทำทุกช่วง 15 นาที เพื่อบันทึกจำนวนคนลงไปในพื้นที่
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ดูความหนาแน่น พฤติกรรม การสัญจร เส้นทางสัญจร การใช้งาน และความพึงพอใจ

2.4.1.2 โครงการสวนเด็ก (Kid Together Park North Carolina)

เปิดให้บริการ ปี ค.ศ.2000 และทำการประเมินหลังการใช้งานเมื่อ ปี ค.ศ.2005 การออกแบบโครงการ ให้ความสำคัญเพื่อมวลชน (Universal Design) มีข้อสังเกตสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

- 1) เน้นทำการเก็บข้อมูลทั้งเด็กและผู้ใหญ่
- 2) ทำการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ทั้ง การบันทึกวิถีทัศนการณ์การใช้งานแต่ละพื้นที่ ผังพฤติกรรม ผังการสัญจร การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่
- 3) เป็นโครงการที่สนับสนุน ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของบุคคลแต่ละกลุ่มวัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมการสร้างปฏิสัมพันธ์ของคน

และยังเป็นโครงการที่ส่งเสริมกิจกรรมครอบครัวด้วย ดังนั้น การออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ดี ต้องคำนึงถึง การออกแบบเพื่อมวลชนด้วยเช่นกัน

- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาประยุกต์ ใช้ดูลักษณะสภาพพื้นที่กิจกรรม (Setting) พฤติกรรม การสัญจร เส้นทางสัญจร การใช้งาน ความพึงพอใจ ปฏิสัมพันธ์ของคนแต่ละกลุ่ม และการออกแบบเพื่อมวลชน

2.4.1.3 โครงการประเมินหลังการใช้งานของโครงการพัฒนาริมตลิ่งแม่น้ำน่าน ระยะที่ 1 (สวนขม่น่าน) จังหวัดพิษณุโลก

ของนางสาวณัฐธิดา จงรัชชัฏ วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมการมหาบัณฑิต ปี พ.ศ. 2548 เป็นโครงการที่ทำการศึกษาผลกระทบหลังการใช้งาน พฤติกรรมการใช้งาน กิจกรรมในพื้นที่ และความต้องการของผู้ใช้ มีข้อสังเกตสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ (1) เน้นเก็บข้อมูลทางกายภาพและแนวความคิดการออกแบบ ด้วยการสังเกตการณ์สภาพในปัจจุบัน และการใช้งานในพื้นที่ (2) แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์คนที่เข้ามาใช้งานในพื้นที่ และสัมภาษณ์ผู้ดูแล (3) มีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล แบ่งกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือสำรวจ และเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ สอบถาม และการถ่ายภาพ และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาประยุกต์ ใช้ สิ่งทีโครงการประเมิน ประกอบด้วย พฤติกรรม กิจกรรมในพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ การใช้งาน ความพึงพอใจ และองค์ประกอบภูมิทัศน์ เช่น โครงสร้าง พืชพรรณ

2.4.1.4 โครงการประเมินหลังการใช้งานของพื้นที่บริเวณศูนย์บริการท่องเที่ยวและลานกางเต็นท์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ของนางสาวธัญญารักษ์ ลาภนิมิตอนันต์ วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมการมหาบัณฑิต ปี พ.ศ.2557 เป็นโครงการที่สรุปได้ว่า ความเหมาะสมของที่ตั้ง ควรอยู่ใกล้ทางสัญจร พื้นที่ที่มีความกว้างขวาง สามารถรองรับการพัฒนาเพิ่มเติมได้เป็นอย่างดี มีข้อสังเกตสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ (1) เป็นงานวิจัยที่ศึกษา ดูปัญหา จากตำแหน่งที่ตั้ง การประเมิน พฤติกรรมและทัศนคติ (2) การแบ่งเกณฑ์พิจารณา สามารถแบ่งเป็นเกณฑ์ ประกอบด้วย ทางสัญจร ทางเท้า อาคาร และสิ่งอำนวยความสะดวก (3) แนวทางการแก้ปัญหา ประกอบด้วย ด้านการสัญจร ด้านอาคารและสถาปัตยกรรม ด้านพืชพรรณ ด้านออกแบบ มวลชน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค และด้านสัตว์ป่า

2.4.2 กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนม

การศึกษากรณีศึกษา ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนม เพื่อให้ทราบถึงประเด็นที่มีการศึกษามาก่อนว่ามีหัวข้อหรือประเด็นที่น่าสนใจ ที่สามารถต่อยอดแนวความคิดหรือนำมาปรับใช้ในงานวิจัย ให้สามารถส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่หรือโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ มีความสมบูรณ์มากขึ้น

2.4.2.1 การประเมินคุณค่าทางสายตา : กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมเมืองกับองค์พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ของนางสาวทิพวรรณ ไชยศิริ วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต ปี พ.ศ.2551

เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงการพัฒนาด้านกายภาพที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม การรับรู้พื้นที่ที่มีความสำคัญต่อสุนทรียภาพของเมืองบริเวณวัดพระธาตุพนมและพื้นที่ใกล้เคียง

1) วัตถุประสงค์ในการวิจัย

มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนมและพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2) วิธีการศึกษา

ใช้กรอบแนวคิดในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียภาพเมือง เป็น 3 ด้าน คือ สุนทรียภาพเชิงประสาทสัมผัส สุนทรียภาพเชิงรูปทรง และสุนทรียภาพเชิงลักษณะ โดยเลือกพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกัน 5 พื้นที่ นำมาพิจารณาถึงความเด่นชัดทางองค์ประกอบด้านกายภาพ ที่ว่าง ลักษณะเฉพาะของเมือง มุมมอง ทศนียภาพ และลักษณะสภาพแวดล้อมของเมือง โดยเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการสอบถาม

3) ผลที่ได้จากการศึกษา

คนในท้องถิ่นมีการรับรู้ และมีความเห็นที่สอดคล้องว่า พื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนมเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าของเมือง จากการศึกษางานวิจัยมีแนวทางและข้อเสนอแนะ คือ บริเวณพื้นที่ตลาดเก่า พื้นที่โล่งบริเวณหน้าวัดพระธาตุพนม และพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของพระธาตุพนม ควรมีข้อกำหนดด้านความสูงอาคาร การปิดล้อมมุมมองและความเชื่อมโยงองค์ประกอบด้านกายภาพและทัศนียภาพเมือง

4) ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากไม่ใช่ภูมิลำเนาของผู้วิจัย ความคุ้นเคยและความชำนาญในพื้นที่ศึกษาจึงมีน้อย และในด้านข้อมูลเนื่องจากมีผู้ศึกษาเรื่องการรับรู้น้อย และมีระยะเวลาในการศึกษางานวิจัยที่จำกัด

2.4.2.2 แนวทางปรับปรุงพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างวัดพระธาตุพนมกับพื้นที่ริมแม่น้ำโขง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ของนายอนุวัฒน์ การลัก วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต ปี พ.ศ.2545

1) วัตถุประสงค์ในการวิจัย

มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนม เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามปรัชญาพระพุทธศาสนา รวมถึงการพัฒนาสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเพื่อตอบสนองความต้องการและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

2) วิธีการศึกษา

ทำการวิเคราะห์สภาพพื้นที่โดยเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการสอบถาม

3) ผลที่ได้จากการศึกษา

3.1) พื้นที่บริเวณหน้าวัด เสนอให้เป็นส่วนที่รองรับกิจกรรมของเมืองทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่มีกิจกรรมไม่ขัดแย้งกับวัด รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อวัด

3.2) พื้นที่บริเวณหน้าตลาดสดเทศบาล เสนอแนะให้เป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมของตลาดสดและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับวัดพระธาตุพนม

3.3) พื้นที่บริเวณตลาดเก่า เสนอให้มีการปรับปรุงทางกายภาพและกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูให้กลับมามีการใช้พื้นที่ด้านการค้าอีกครั้งหลังจากที่ซบเซาลง

3.4) การปรับปรุงพื้นที่ริมแม่น้ำโขงให้สามารถรองรับกิจกรรมด้านการพักผ่อน และการท่องเที่ยวได้มากขึ้น

3.5) เสนอการปรับปรุงระบบถนนและการสัญจรของเมืองเพื่อให้มีการเข้าถึงวัดพระธาตุพนมได้สะดวกขึ้นและลดปัญหาทางการจราจรบริเวณหน้าวัดลง

4) ปัญหาและอุปสรรค

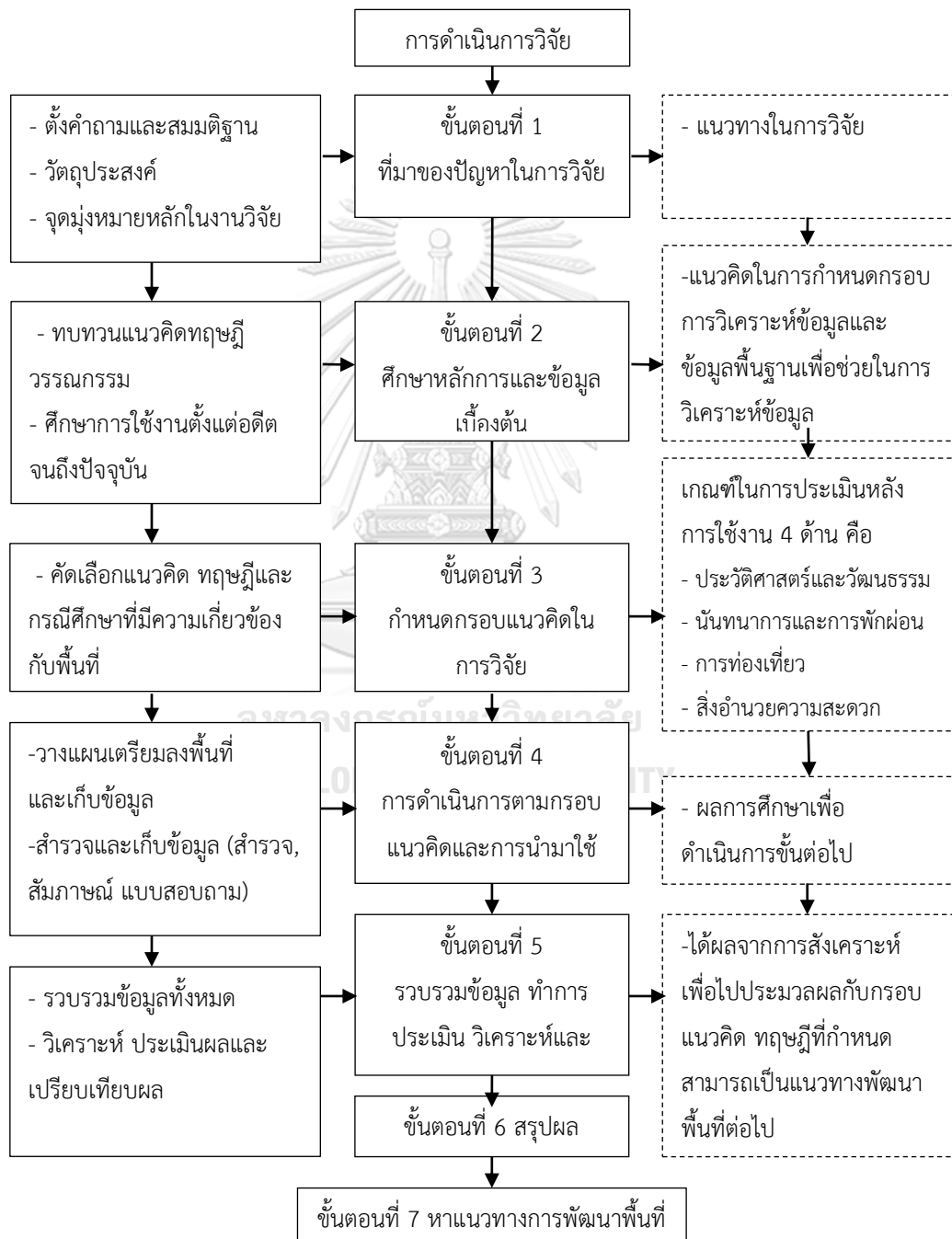
มีระยะเวลาในการศึกษางานวิจัยที่จำกัด

ในการศึกษางานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกันทั้งเรื่องการประเมินหลังการใช้งาน และบริเวณพื้นที่ศึกษาเดียวกัน ทำให้ทราบวิธีคิด ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย โดยมีการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมได้อย่างครอบคลุมขึ้น



บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุนม
อำเภอธาตุนม จังหวัดนครพนม มีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้ คือ



ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงขั้นตอนการวิจัย

3.1 ที่มาของปัญหาในงานวิจัย

ที่มาของปัญหาในงานวิจัย เกิดจากการตั้งคำถามและสมมติฐานถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อเป็นที่มาในการตั้งคำถามของงานวิจัย และจุดมุ่งหมายในการทำงาน ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ว่าการประเมินหลังการใช้งาน พื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ให้ประสบความสำเร็จและมีศักยภาพในการใช้งาน และยังคงคุณค่าของพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรมีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต และแนวทางดำเนินการในการวิจัยต่อไปอย่างไร

3.2 การศึกษาหลักการและข้อมูลเบื้องต้น

การศึกษาหลักการและข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดในการกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อมูลพื้นฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยต่อไป

3.2.1 การทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษา

3.2.1.1 ทฤษฎีแนวคิดพื้นฐาน

เป็นการศึกษาหลักการ แนวคิดพื้นฐาน เกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งาน ข เพื่อให้ได้มาซึ่ง คำนิยาม ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมาย วิธีการ หรือเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์และรายงานผล และการสรุปผลและการนำเสนอ ข้อเสนอแนะ หลังจากทำการประเมินหลังการใช้งาน

3.2.1.2 ทฤษฎีเฉพาะ

ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หรือกรณีศึกษา เพื่อหากรอบแนวคิด ขั้นตอนในการทำวิจัย

- 1) การประเมินหลังการใช้งานภูมิทัศน์ พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมีบริบทคล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านนันทนาการและการพักผ่อน ด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) พฤติกรรม การใช้งาน และความต้องการในการใช้พื้นที่สาธารณะจากกรณีศึกษาทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย รวมทั้งตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาถึงเนื้อหาและแนวคิดที่มีความเหมาะสม ประกอบด้วย ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้งาน ความหลากหลายในการใช้งาน กิจกรรม ช่วงเวลาและความหนาแน่น รวมถึงพฤติกรรมการใช้งานในพื้นที่สาธารณะ

3.2.1.3 ทฤษฎีเพื่อการปรับใช้

ศึกษาแนวคิดหรือทฤษฎี เพื่อสามารถเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- 2) แนวคิดเพื่อให้พื้นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ได้
- 3) แนวคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชน
- 4) แนวคิดเพื่อความยั่งยืน (Sustainable)

3.2.2 การศึกษาการปรับปรุงและพัฒนาจากผังเดิม

การศึกษากการปรับปรุงและพัฒนาผังเดิม เพื่อศึกษาถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ แนวคิด และความเหมาะสมจากการออกแบบวางผังเดิมจากรายงาน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าวัดพระธาตุพนม ของเทศบาลตำบลธาตุพนม จังหวัดนครพนม (เทศบาลธาตุพนม, 2554) ซึ่งเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2554 และเริ่มก่อสร้าง ปี พ.ศ.2557 (สัมภาษณ์, เชิดชัย ไกรสร, 4 มกราคม 2554) พบว่า พื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม มีประเด็นปัญหาสำคัญ 5 ข้อ คือ (1) ขาดพื้นที่หลักไว้รองรับและการจัดกิจกรรมของเมือง (2) ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกและไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว (3) ขาดการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ ที่สามารถทำให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวรับรู้และหวงแหนมรดกของท้องถิ่น รวมไปถึงการส่งเสริมให้เกิดภูมิทัศน์เมืองที่สวยงาม (4) ขาดการส่งเสริมความรู้ทางมรดกทางวัฒนธรรม เมืองโบราณศรีโคตบูร ซึ่งมีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของท้องถิ่น ที่และสามารถพัฒนาให้เป็นจุดดึงดูดในการท่องเที่ยวได้ และ (5) ขาดการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่สำคัญของประเทศ

วัตถุประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่หน้าวัดพระธาตุพนม ในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าวัดพระธาตุพนม ประกอบด้วย (1) เพื่อปรับปรุงลานหน้าวัดพระธาตุพนมวรวิหารให้สามารถการจัดกิจกรรม ศาสนพิธี และอำนวยความสะดวกและรองรับ คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ รวมไปถึงการทำให้อำเภอพระธาตุพนมมีบรรยากาศที่สวยงาม (2) รับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมให้คนในชุมชน มองเห็นคุณค่าของท้องถิ่น (3) พัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่โดยรอบองค์พระธาตุพนม สวนสาธารณะ และย่านพาณิชยกรรมเก่าแก่บริเวณท่าด่าน ริมแม่น้ำโขง และ (4) เพื่อให้เป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อนของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว

3.2.3 ศึกษาการใช้งานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เป็นการศึกษาเรื่องราว (History) การใช้งานภายในพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ตั้งแต่เริ่มมีการใช้งาน ตั้งแต่เริ่มมีการใช้ลานหน้าวัด

3.3 การกำหนดแนวคิดในการวิจัย

ในการกำหนดแนวคิดในการวิจัย ได้จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี วรรณกรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการศึกษาและการพัฒนาจากฝั่งเดิม โดยการคัดเลือกแนวคิดและทฤษฎีที่คิดว่าเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อคัดเลือกเกณฑ์ในการประเมินหลังการใช้งาน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้านคือ

- 1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- 2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน
- 3) ด้านการท่องเที่ยว
- 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3.4 การดำเนินการตามกรอบแนวคิดและการนำมาใช้

การดำเนินการตามกรอบแนวคิดและการนำมาใช้ โดยวางแผนเตรียมลงพื้นที่และเก็บข้อมูล ทำการสำรวจและเก็บข้อมูล (สังเกตการณ์, สัมภาษณ์ แบบสอบถาม) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษา และทำการวิเคราะห์ผลและสังเคราะห์ผลต่อไป

3.4.1 การวางแผนและเตรียมลงพื้นที่

3.4.1.1 การศึกษาข้อมูลจากภาพถ่ายทางอากาศ

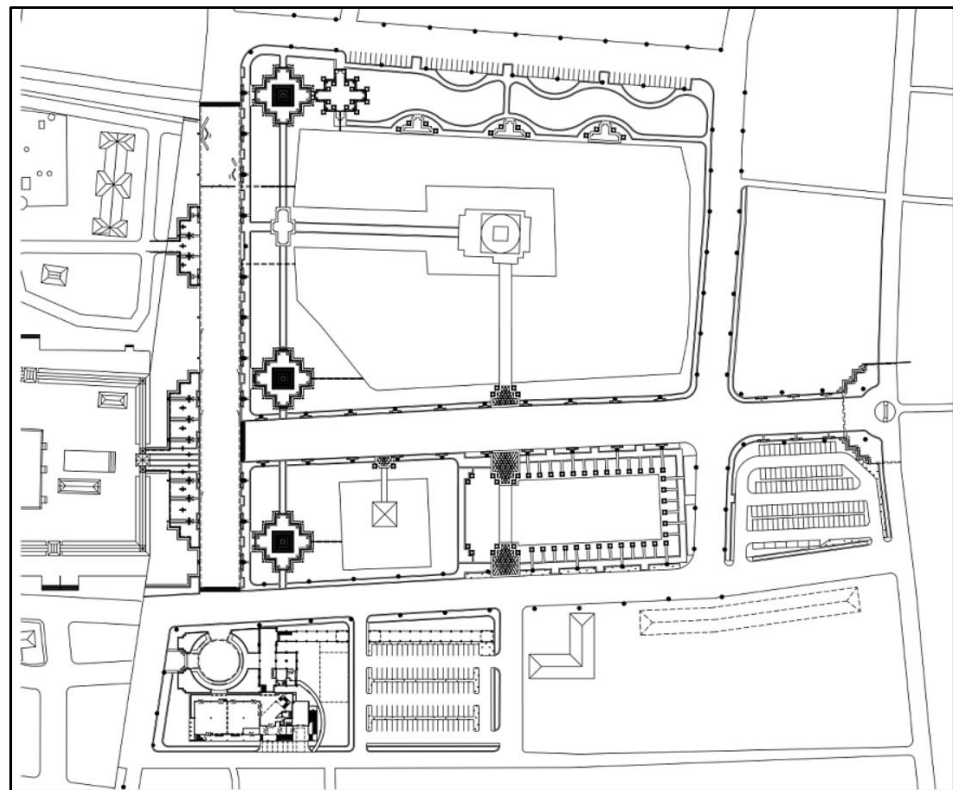
เป็นการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหาร ในปีที่มีการบันทึกไว้เก่าที่สุด คือ ปี พ.ศ.2497 ปี พ.ศ.2515 ปี พ.ศ.2540 และ ปี พ.ศ.2559 (ปีปัจจุบัน) ประกอบกับการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศจาก Google Earth ในปีก่อนเริ่มสร้าง คือ ปี พ.ศ.2553 (ก่อนเริ่มสร้าง) ปี พ.ศ.2554 (ขณะสร้าง) และ ปี พ.ศ.2559 (ปีที่สร้างแล้วเสร็จ) เพื่อดูพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน



ภาพที่ 9 ภาพตัวอย่างการเปรียบเทียบ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่
ที่มา: ดัดแปลงจากภาพถ่ายทางอากาศ (Google Earth, 2011, 2014, 2016; กรมแผนที่ทหาร, 2543)

3.4.1.2 การเตรียมแผนที่ฐานข้อมูล

จัดเตรียมแผนที่มาตราส่วน 1:2500 ที่แสดงตำแหน่งอาคาร เส้นทางสัญจร การใช้พื้นที่ จากข้อมูลแผนที่ ปี พ.ศ.2559 ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากทางหน่วยงานเทศบาลธาตุพนม จังหวัดนครพนม และทำการตัดแปลงเพื่อให้คลาดเคลื่อนน้อยที่สุด เทียบเคียงกับข้อมูลปัจจุบันที่พบในพื้นที่



ภาพที่ 10 ผังแผนที่ฐานข้อมูล มาตราส่วน 1:2500

เพื่อช่วยในการสำรวจพื้นที่และบันทึกข้อมูลเชิงพฤติกรรม และการทำผังใช้พื้นที่ ในด้านต่างๆ

3.4.2 การสำรวจเบื้องต้น

เป็นการสำรวจพื้นที่ศึกษา แบบยังไม่ลงรายละเอียดเชิงลึก เช่น การเข้าถึง ทางเข้า-ออก ระบบสัญจรภายในพื้นที่ องค์ประกอบของพื้นที่ ลักษณะของพื้นที่ศึกษาในแต่ละส่วน ประเภทผู้ใช้งาน การใช้งานของผู้ใช้แต่ละประเภท กิจกรรม ช่วงเวลา โดยแบ่งการสำรวจก่อนลงพื้นที่จริง 3 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาปกติ ช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ช่วงที่งานกิจกรรมพิเศษ และช่วงที่มีงานเทศกาลประเพณี (อ้างอิงช่วงเวลาจากการศึกษางานประเพณีและกิจกรรมในพื้นที่

ในรอบ 10 ปี จากข้อมูลเทศบาลราชทูพนม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลราชทูพนม) ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2550 เดือนมกราคมจนถึงเดือน ปี พ.ศ.2559



ภาพที่ 11 ตัวอย่างการงานกิจกรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในรอบ 10 ปี
 ซ้าย-พิธีอัญเชิญพระอุปคุตและพิธีถวายข้าวพืชมภาค ในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม
 กลาง-พิธีรำบูชาองค์พระธาตุพนม ในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม
 ขวา-พิธีปฏิบัติบูชา สวดมนต์ จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 2 ธันวาคม ของทุกปี
 ที่มา: <https://thai.tourismthailand.org/เทศกาลและประเพณี>

3.4.3 การสังเกตการณ์และการจดบันทึกพฤติกรรม

สังเกตพฤติกรรม และผู้ใช้งานในพื้นที่ร่วมกับการถ่ายภาพเพื่อประเมินพฤติกรรมเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา (ในช่วงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ.2559 และต้นเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2560)แบ่งการเก็บข้อมูล เป็น 3 กรณี คือ (1) วันธรรมดา จันทร์ - ศุกร์ (2) วันเสาร์ - วันอาทิตย์ และ (3) วันหยุดนักขัตฤกษ์ ช่วงที่มีงานเทศกาลและประเพณี โดยวันที่ทำการเก็บข้อมูล คือ ช่วงวันที่มีพบว่ามีการใช้งาน

สำหรับช่วงเวลาเก็บข้อมูลจะเก็บในช่วงเวลา 05.00-20.00 น. โดยแบ่งช่วงเวลาเก็บข้อมูลเป็น 5 ช่วง คือ (1) ช่วงเวลาก่อนเข้าทำงานของบุคคลทั่วไป 5.00 - 9.00 น. (2) ช่วงเข้าทำงานของบุคคลทั่วไป 9.00 - 12.00 น. (3) ช่วงพักเที่ยง 12.00 - 14.00 น. (4) ช่วงเวลา 14.00 - 16.00 น. และ (5) ช่วงหลังเลิกงานของบุคคลส่วนใหญ่ 16.00 - 20.00 น.

การสังเกต และเก็บข้อมูลตามช่วงเวลา ของพื้นที่ศึกษา จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมในทุกต้นชั่วโมงซึ่งจะมีการบันทึกกิจกรรมที่ทำ การสำรวจของผู้ใช้ ความหนาแน่นและจำนวนของผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลา การเก็บข้อมูลที่ให้ผลได้แม่นยำและมีความคลาดเคลื่อนน้อยจะต้องมีผู้ช่วยสังเกตการณ์อย่างน้อย 2 คน เป็นผู้ช่วยจดบันทึกลงในผังพฤติกรรม

เมื่อได้ผลจากการสังเกตพฤติกรรม จึงนำไปวิเคราะห์ร่วมกับแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ว่ามีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันมากเพียงใด ก่อนที่จะนำไปพิจารณาร่วมกับผังการออกแบบ และปัจจัยที่ผลต่อพฤติกรรมการใช้งานในด้านอื่นๆ

ตารางที่ 3 ตารางประเด็นในการตั้งคำถาม

ประเด็นในการตั้งคำถาม	คำถาม	การนำไปประยุกต์ใช้
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	- ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ อาชีพ ภูมิลาเนา	1. เพื่อทราบข้อมูล และสามารถนำมาใช้เป็น
2. พฤติกรรมในการใช้พื้นที่	- สาเหตุที่มา - กิจกรรมที่ทำ - การเข้าถึง - ผู้ร่วมเดินทาง - ความถี่ในการเข้ามาใช้งาน - ช่วงเวลาและระยะเวลาในการใช้งาน	ฐานข้อมูลในการ วิเคราะห์ หลังการใช้งานของพื้นที่ วิจัย 2. นำข้อมูลที่ได้จาก แบบสอบถามไป เปรียบเทียบกับแบบบันทึก
3. ทิศนคติต่อพื้นที่	- ความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่ - สิ่งที่เป็นแรงดึงดูดใจ - พื้นที่ใช้ พื้นที่ที่ไม่ใช้ และสาเหตุ	พฤติกรรม เพื่อให้ทราบถึง ความเหมาะสม ในการใช้งานของพื้นที่วิจัย หลังการประเมินการใช้งาน
4. สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม	- กิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก อื่น ๆ	3. แบบสัมภาษณ์ การ ปรับปรุงพื้นที่พัฒนาและ
5. ความพึงพอใจ โดยวัดระดับจากความคิดเห็น	-ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม - ด้านกายภาพ - ด้านนันทนาการ - ด้านการท่องเที่ยว - ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	การเชื่อมโยงพื้นที่บริเวณ ลานหน้าวัดพระธาตุพนม และพื้นที่เชื่อมต่อในอนาคต
6. ข้อเสนอแนะ	- ปัญหาที่พบและความต้องการ เพิ่มเติมในพื้นที่	

3.4.4 แบบสอบถาม

โดยแจกแบบสอบถามแก่บุคคลที่มีการใช้งาน ในพื้นที่ เช่น นักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า คนในชุมชน จำนวน 400 ชุด ซึ่งคิดจากฐานจำนวนประชากรเทศบาลตำบลธาตุพนมและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2560 อ้างอิงตามหลักการของ YAMANE (สุชาติ 2555) โดยมีประเด็นในการตั้งคำถาม 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการใช้พื้นที่

ส่วนที่ 3 ทักษะติดต่อพื้นที่

ส่วนที่ 4 สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม

ส่วนที่ 5 ทักษะคติ ความพึงพอใจ โดยวัดระดับจากความคิดเห็น

3.4.5 การสัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และแบบบอกเล่า ประวัติศาสตร์ (Oral History) เพื่อนำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์ถึงภาพรวม ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งในการคิดแผนปรับปรุง พัฒนาพื้นที่ในอนาคต โดยแบ่งสัมภาษณ์เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ที่มีเกี่ยวข้องหรือดูแลในพื้นที่ และ (2) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ออกแบบหรือรับผิดชอบโครงการ

3.4.5.1 ประเด็นในการสัมภาษณ์

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล
- 2) มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่อย่างไร
- 3) การพัฒนาพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- 4) มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อการใช้งานหรือไม่ อย่างไร
- 5) ความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่ในปัจจุบัน
- 6) จุดเด่นและปัญหา ภายในพื้นที่
- 7) การแก้ไขปัญหาและแนวทางที่วางไว้ในอนาคต
- 8) ความแตกต่างก่อนและหลังปรับปรุงพื้นที่

3.4.5.2 ผู้ให้สัมภาษณ์

- 1) หน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุพนม ผู้ที่มีส่วนในการดูแลและรับผิดชอบโครงการ
 - 1.1) นายสำเริง ทันทวนิชย์ ตำแหน่งนักบริหารงานช่าง 7 หัวหน้าฝ่ายการโยธาวิชาการแทน ผอ.ฝ่ายกองช่าง
 - 1.2) นายเชิดชัย ไกรสร ตำแหน่งนายช่างโยธาอาวุโส หน่วยกองช่าง เทศบาลตำบลธาตุพนม

- 1.3) นายคณาวุฒิ นามม่อง ตำแหน่งวิศวกรชำนาญการ หน่วยกองช่างเทศบาลตำบลธาตุพนม
- 2) หน่วยงาน มทบ.210 ในการดูแลพื้นที่ส่วนภูมิทัศน์และความเรียบร้อยของพื้นที่
 - 2.1) ส.อ.สายชล พุ่มทอง ตำแหน่งหัวหน้าชุดพัฒนาและดูแลความเรียบร้อย
 - 2.2) ส.อ.สุบิน สถาปิตานนท์ ตำแหน่งชุดพัฒนาและดูแลความเรียบร้อย
 - 2.3) ส.อ.พรชัย แม่นยำ ตำแหน่งชุดพัฒนาและดูแลความเรียบร้อย
 - 2.4) พ.ต.ท.รัตนพงศ์ สุทธิพงษ์ ตำแหน่งสารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจภูธรธาตุพนม
- 3) เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่
 - 3.1) จำสิบเอกสมบุญรณ์ มิกราช ตำแหน่งหัวหน้าเทศกิจ ตำบลธาตุพนม
 - 3.2) พระครูสิริเจตยานุรักษ์ พระเก่าแก่ระดับอาวุโส จำพรรษา 61 ปี
- 4) เจ้าหน้าที่และผู้อาวุโสที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพื้นที่ การจัดกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม
 - 4.1) นายณรงค์ วัตตะโส คณะกรรมการวัดพระธาตุพนม
 - 4.2) นายยืนยง หนูห้วง ตำแหน่ง:ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 14
 - 4.3) อาจารย์อารีรัตน์ นาคพงษ์ ผู้สอนการฟ้อนรำ ในงานพิธีต่าง ๆ
 - 4.4) นายดวงพร ลำพัว ตำแหน่ง: เจ้าหน้าที่ศูนย์เด็กเล็ก อบต.น้ำก่ำ

นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ใช้งานภายในพื้นที่ เพื่อดูผลว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผลสัมภาษณ์ของแต่ละหน่วยงานหรือไม่

3.5 รวบรวมข้อมูล ทำการประเมิน วิเคราะห์และสังเคราะห์ผล

การรวบรวมข้อมูล ทำการประเมิน วิเคราะห์และสังเคราะห์ผล โดยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้วทำการวิเคราะห์ ประเมินผลและเปรียบเทียบผล เมื่อได้ผลจากการสังเคราะห์จึงนำไปประมวลผลกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่กำหนด ให้สามารถเป็นแนวทางพัฒนาพื้นที่ต่อไป

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ที่ได้จากการเก็บรวบรวมรายละเอียดของพื้นที่ศึกษา และข้อมูลพื้นฐาน ก่อนลงพื้นที่จริง ดังนี้

3.5.1.1 ข้อมูลของโครงการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ. นครพนม (เทศบาลธาตุพนม, 2554)

- 1) ข้อมูลจากเทศบาลตำบลธาตุพนม
- 2) แผนที่เทศบาลตำบลธาตุพนม
- 3) แผนงานต่างๆ และหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการการจัดงานกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม

3.5.1.2 ข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศ

- 1) ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ.2497 พ.ศ.2515 พ.ศ.2543 และ พ.ศ.2553 จากกรมแผนที่ทหาร
- 2) ภาพถ่ายทางอากาศจาก Google Earth ปี พ.ศ.2559

3.5.1.3 ข้อมูลเส้นชั้นความสูง ปี พ.ศ.2559 จากกรมแผนที่ดิน

3.5.1.4 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับจังหวัดนครพนมจากกรมโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดนครพนม

3.5.1.5 ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวในจังหวัดนครพนม ปี พ.ศ.2559 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครพนม

3.5.1.6 ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาจากวัดพระธาตุพนม วรมหาวิหาร

3.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่

3.5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจ ความต้องการในการใช้งาน

3.5.4 วิเคราะห์การใช้งานของผู้ใช้ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยว ด้านนันทนาการและการพักผ่อน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3.5.5 วิเคราะห์การออกแบบจากพื้นที่ฝั่งเดิม รวมทั้งข้อมูลจากโครงการพัฒนาเดิม และสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ความเพียงพอของที่จอดรถ จำนวนห้องน้ำ-สุขา

3.5.6 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

3.5.7 วิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎี ประกอบกับสิ่งที่มีอยู่เดิม เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากผู้ที่ใช้งานในปัจจุบัน

3.6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ประเมิน มาสรุปสภาพการใช้งานในแต่ละด้าน ความเหมาะสมของในพื้นที่ ตลอดจนพฤติกรรมการใช้งาน ความหนาแน่น ในแต่ละบริเวณ ปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างการใช้งานครบแบบ เพื่อประเมินพื้นที่หลังการใช้งานทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ได้มาใช้เป็นกรอบในการประเมิน การประเมินหลังการใช้งาน เพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม ในอนาคต

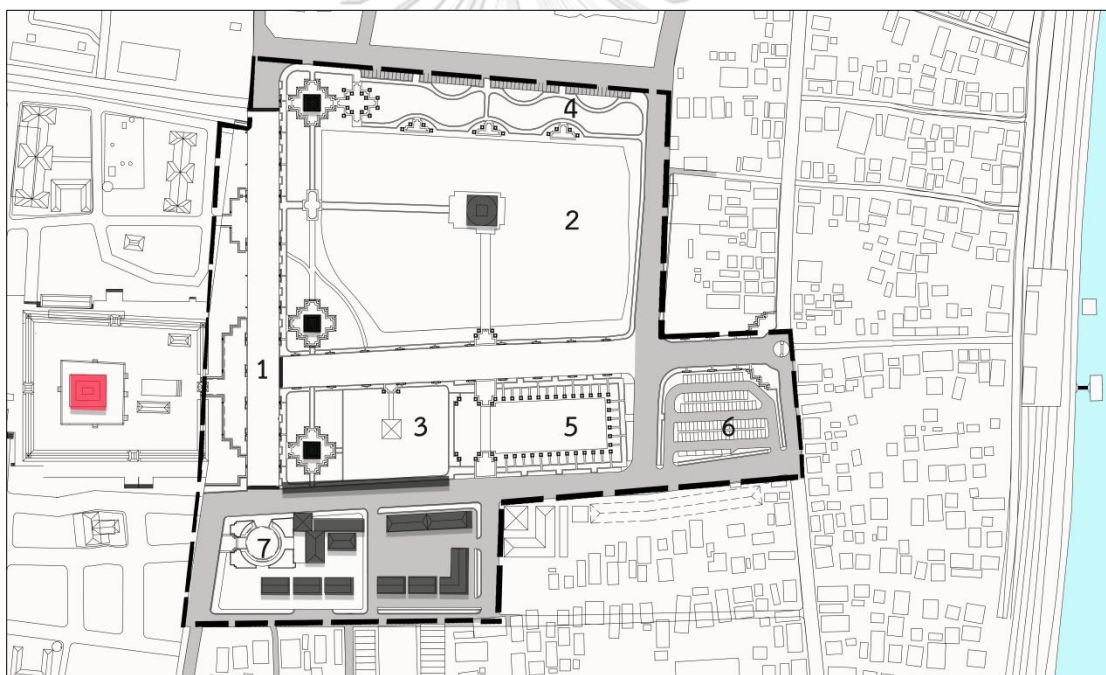


บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ในบทนี้เป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพพื้นที่และการใช้งานในปัจจุบัน รวมไปถึงการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.หวัดนครพนม โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่
- 2) การสัญจรและการเข้าถึง
- 3) ความสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียง
- 4) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

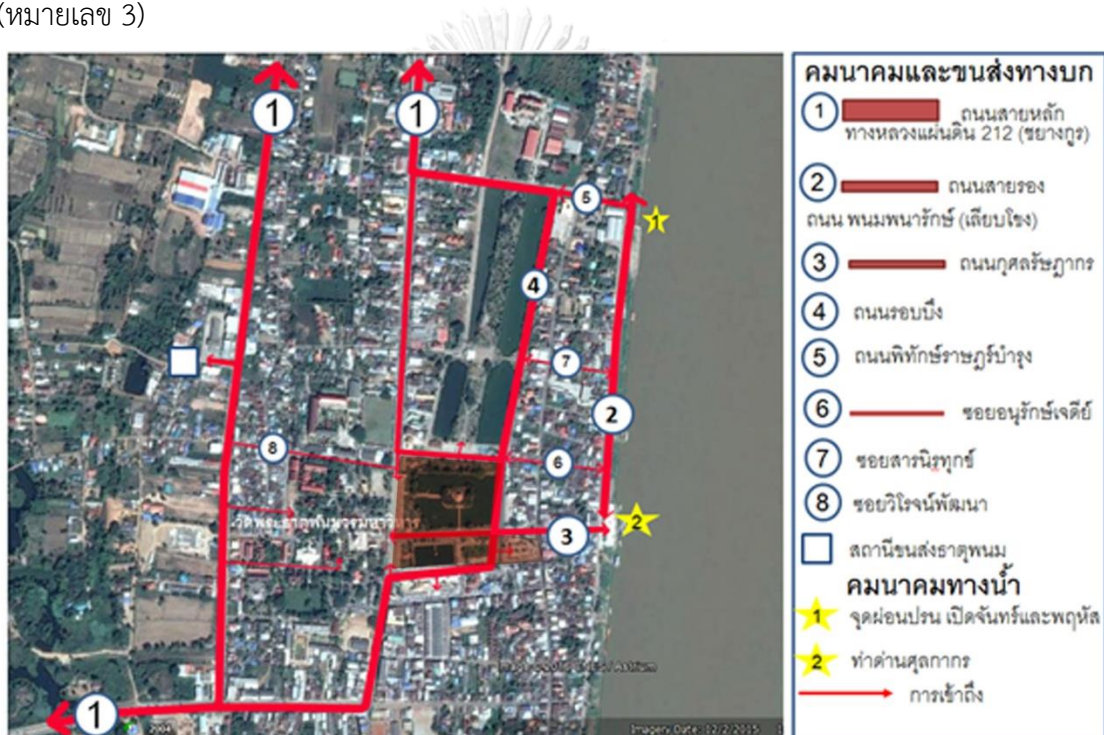


ภาพที่ 12 ผังบริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม

4.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม ลักษณะเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ มีขนาดพื้นที่ทั้งหมดโดยประมาณ 60 ไร่ เฉพาะพื้นที่ลานที่ไว้สำหรับจัดงาน ประมาณ 5 ไร่เศษ ด้านทิศเหนือติดกับสวนศรีโคตรบูร ด้านทิศใต้ติดกับตลาดสดเทศบาลธาตุพนม ด้านตะวันออกติดกับแม่น้ำโขง และด้านทิศตะวันตกติดกับถนนทางหลวงแผ่นดิน 212 (ชยางกูร) อยู่ห่างจากสถานีขนส่งอำเภอธาตุพนม

ประมาณ 700 เมตร และทำด้านสุลการ บริเวณริมโขงประมาณ 500 เมตร ในด้านที่ตั้งและมุมมอง บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมเป็นทั้งศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญ เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และยังเป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อนสำหรับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครพนม ทำให้พื้นที่ได้รับการจัดตกแต่งและมีการดูแลภูมิทัศน์อยู่เสมอ ห้อมล้อมไปด้วยทั้งพืชพรรณเดิมและพืชพรรณที่ปลูกใหม่หลากหลายชนิด โดยมุมมองที่สวยงามและโดดเด่นเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม (หมายเลข 1) ถัดมาจึงเป็นบริเวณพื้นที่เก็บพระสฎูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม (หมายเลข 2) และบริเวณบึงเรื่อนพระเจ้าสามพระองค์ (หมายเลข 3)



ภาพที่ 13 การเข้าถึงพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ
ที่มา: ดัดแปลงจากภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ.2559

4.2 การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่

การเข้าถึงพื้นที่ สามารถเข้าถึงได้ทั้งทางบกและทางน้ำ การเข้าถึงโดยการสัญจรทางบกทั้ง ถนนสายหลักทางหลวงแผ่นดิน 212 (ชยางกูร) ถนนสายรองต่างๆและซอย ตามภาพที่ 4-2 และการสัญจรทางน้ำ บริเวณทำด้านสุลการ (★ หมายเลข 2) สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้หลากหลายทั้งการเดินทาง จักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารสาธารณะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่

เป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงทำให้การเดินทางค่อนข้างสะดวก โดยมีที่จอดรถทั้งหมด 4 จุด คือ 1) บริเวณที่จอดรถด้านทิศเหนือ 2) ที่จอดรถบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม ซึ่งเปิดให้จอดได้เป็นบางช่วง 3) บริเวณที่จอดรถด้านทิศใต้ และ 4) ที่จอดรถบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว ตามประโยชน์การใช้สอยและการอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ ลักษณะทางสัญจรทางเท้าหลัก เป็นแบบถาวรปูด้วยบล็อกปูพื้น (หมายเลข 1) ความกว้างประมาณ 6.00-8.00 เมตร (ดูภาพที่ 4-1) รถยนต์สามารถสัญจรเข้าไปได้ตามโอกาส และทางเท้าอยู่ด้วยวัสดุหลากหลายแบบ ความกว้างประมาณ 1.00-2.00 เมตร มีการต่อเติมและปรับปรุงอยู่เสมอเมื่อเกิดการชำรุดหรือมีโครงการพัฒนาพื้นที่



ภาพที่ 14 ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ

(1) ถนนทางหลวง 212 (ชยางกูร) (2) ลานจอดรถบริเวณ อาคารบริการนักท่องเที่ยว (3) ที่จอดรถด้านทิศเหนือติดกับสวนศรีโคตรบูร (4) บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม (5) ทางเท้าหลักปูด้วยบล็อกปูพื้น (6) ทางเดินเท้าย่อย



ภาพที่ 15 ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ
 (7) พื้นที่บริเวณบริเวณบึงเรื่อนพระเจ้าสามพระองค์ (8) บริเวณพื้นที่เก็บพระสถูปอัฐิพระ
 ธาตุพนมองค์เดิม (9) บริเวณสวนทางด้านทิศเหนือ (10) บริเวณสวนทางด้านทิศเหนือ



ภาพที่ 16 ภาพแสดงบรรยากาศบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ
 (11) ศาลาพักผ่อนในพื้นที่ (12) ที่นั่งพัก (13) จุดทิ้งขยะ (14) ที่จอดรถและไฟส่องสว่าง

4.3 ความสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียง

4.3.1 พื้นที่ตั้งถิ่นฐานในปัจจุบันและอนาคต

การตั้งถิ่นฐานของประชากรในจังหวัดนครพนมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ตามแนวริมแม่น้ำโขง ซึ่งมีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่าน และคาดว่าในอนาคตการตั้งถิ่นฐานจะยังคงมีการขยายตัวภายในบริเวณเทศบาลตำบลธาตุพนมซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหาร การบริการทางเศรษฐกิจ และสังคมในระดับที่มีผู้อยู่อาศัยไม่หนาแน่นมากนัก เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวยังมีความหนาแน่นต่ำ อีกทั้งยังมีความพร้อมทางด้านระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยส่วนหนึ่งอาจจะมีการขยายตัวไปสู่ศูนย์ราชการอำเภอธาตุพนม และพื้นที่ด้านทิศตะวันตกของทางหลวงหมายเลข 212 ในเขตตำบลพระกลางทุ่ง

4.3.2 องค์ประกอบสำคัญของเมือง

4.3.2.1 วัดพระธาตุพนม เป็นสัญลักษณ์สำคัญทั้งด้านจิตใจและทางกายภาพของพื้นที่ เนื่องจากเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีความสูงมากที่สุด สามารถมองเห็นได้โดยรอบ และเป็นปูชนียสถานที่เคารพบูชาของทั้งชาวไทยและชาวลาว อีกทั้งยังเป็นศูนย์จัดกิจกรรมสำคัญของพื้นที่

4.3.2.2 สวนสาธารณะศรีโคตบูร เป็นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพียงแห่งเดียวในเทศบาลตำบลธาตุพนม อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างลานหน้าองค์พระธาตุกับตลาดชายแดนไทย-ลาว สามารถมองเห็นพระธาตุพนมได้จากระยะไกล มีประโยชน์ในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา

องค์ประกอบสำคัญของเมือง นอกจากองค์พระธาตุพนมแล้ว พื้นที่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นที่โล่งเพื่อนันทนาการ สามารถชมทัศนียภาพของแม่น้ำโขงและเป็นที่พักผ่อนของเมืองบริเวณนี้ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่มีส่วนช่วยเสริมอัตลักษณ์ให้แก่ย่านศูนย์กลางเทศบาลตำบลธาตุพนม

4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันของลานเมืองหน้าวัดพระธาตุพนมมวรวิหาร มีพื้นที่ที่น่าสนใจคือ พื้นที่บริเวณสุภูปเดิม และบริเวณบึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์

- 1) บริเวณสุภูปเดิม มีเนื้อที่ประมาณ 27 ไร่ ปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่พักผ่อนของเมือง ภายในประกอบด้วยอาคารสุภูปเดิมและบึงธาตุ ซึ่งเป็นเป็นสถานที่หลักในการจัดงานนมัสการพระธาตุพนม อันเป็นเทศกาลประจำปีของจังหวัดนครพนมและประชาชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งแม่น้ำโขง และยังมีสุภูปเก่า เป็นศาสนสถานก่ออิฐฉาบปูน สูงประมาณ 30 เมตร ได้รับอิทธิพลทางด้านสถาปัตยกรรมจากศิลปะจากไทยและลาว เป็นอาคารที่มีคุณค่าทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ และด้านความสวยงาม
- 2) บริเวณบึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์ มีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ มี ศาลเจ้าเฮือน เป็นศาสนสถาน ทำจากไม้ ขนาด 1 ชั้น สูงประมาณ 3 เมตร ได้รับอิทธิพลทางด้านสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างพุทธศิลปะสถาปัตยกรรมไทยและลาว

จากเนื้อหาของ บทที่ 4 สามารถนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลของบทที่ 5 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ตามเครื่องมือที่ออกแบบไว้

บทที่ 5 ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจากข้อมูลทางกายภาพและการสำรวจพฤติกรรมการใช้งาน เพื่อการประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการประเมินหลังการใช้งานนั้น นอกเหนือจากการศึกษานโยบายและหลักการในด้านต่างๆ แล้ว การเก็บข้อมูลภาคสนามก็เป็นส่วนสำคัญ สำหรับโครงการนี้มีการเก็บข้อมูล 3 รูปแบบ คือ การสังเกตการณ์ การสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์
 - 1.1) การใช้งานในพื้นที่
 - 1.1.1) ลักษณะการใช้งานของพื้นที่โดยรวม
 - 1.1.2) การใช้งานพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
 - 1.1.3) การใช้งานพื้นที่เขื่อนนันทนาการ
 - 1.1.4) การใช้งานพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 1.2) การวิเคราะห์มุมมองมายังองค์พระธาตุพนม
- 2) ข้อมูลจากแบบสอบถาม
 - 2.1) ข้อมูลทั่วไป
 - 2.2) พฤติกรรมในการใช้พื้นที่
 - 2.3) ทศนคติในการใช้พื้นที่
 - 2.4) ความต้องการในการใช้พื้นที่
 - 2.5) ทศนคติที่มีต่อการใช้พื้นที่
 - 2.6) ความพึงพอใจต่อการใช้พื้นที่ โดยวัดระดับความเห็น
- 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5.1 ข้อมูลจากการสังเกตการณ์

ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์ ในการเก็บข้อมูล เพื่อประเด็นในการวิเคราะห์ คือ การใช้งานในพื้นที่และการวิเคราะห์มุมมอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 ลักษณะโดยรวมของพื้นที่

จากการสังเกตพฤติกรรม การใช้งานผ่านการบันทึกด้วยภาพถ่ายและผังบันทึก จากสภาพพื้นที่ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ความหนาแน่นของการใช้ มีประเด็นที่น่าพิจารณา ดังนี้

- 1) แบ่งตามการใช้งาน
- 2) แบ่งตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- 3) แบ่งตามช่วงวันที่สังเกตพฤติกรรม คือ
 - วันธรรมดา จันทร์-ศุกร์
 - วันเสาร์- วันอาทิตย์
 - วันหยุดนักขัตฤกษ์ และช่วงที่มีงานเทศกาลและประเพณี

ในการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลใน มีการเก็บข้อมูลจำนวน 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2559 ถึง วันที่ 17 ธันวาคม 2559 สามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุม ซึ่งเป็นทั้งช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ งานประเพณีปฏิบัติบูชา(10-11 ธันวาคม 2559) วันธรรมดาและวันเสาร์อาทิตย์

ครั้งที่ 2 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ 25 ธันวาคม 2559 ถึงวันอาทิตย์ที่ 1 มกราคม 2560 ซึ่งเป็นช่วงวันขึ้นปีใหม่ มีผู้ใช้ซึ่งเป็นทั้งคนในชุมชน คนในพื้นที่ใกล้เคียง และนักท่องเที่ยว เข้ามาใช้งานกันอย่างหนาแน่น มีกิจกรรมได้ที่เกิดขึ้นหลากหลาย ทั้งการสวดมนต์ข้ามคืน การทำบุญตักบาตร เป็นต้น และยังสามารถเก็บข้อมูลครอบคลุมได้ทั้ง 3 ช่วงเวลา

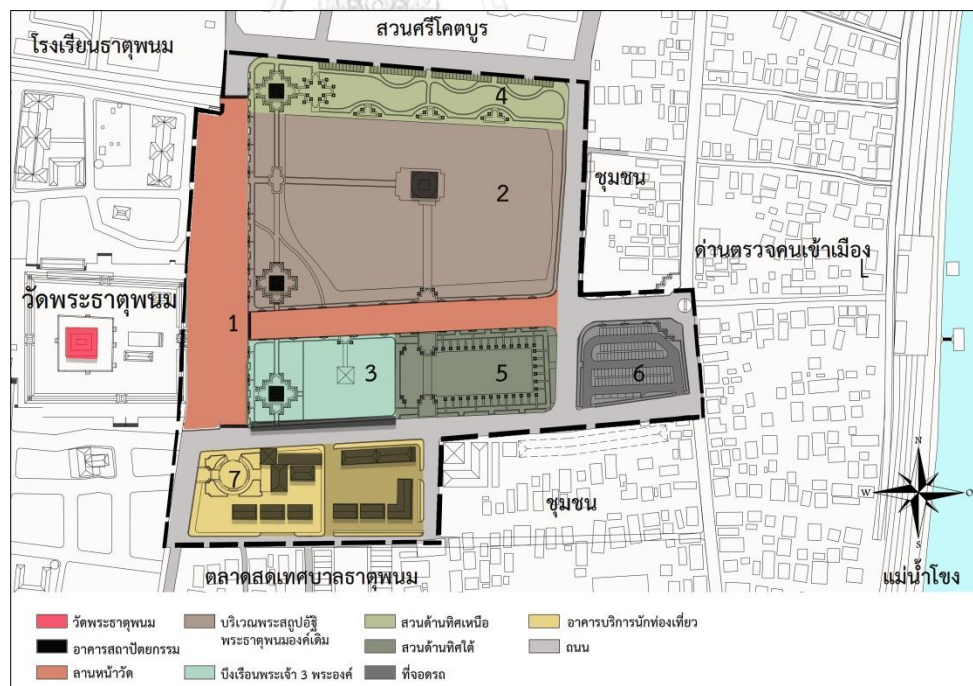
ครั้งที่ 3 เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันเสาร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ ถึง วันเสาร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2560 เป็นช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนมประจำปี 2560 ซึ่งเป็นงานเทศกาลประเพณีท้องถิ่นของ อ.ธาตุพนม จ.นครพนม จัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง และเป็นงานที่มีผู้ใช้งานและนักท่องเที่ยวมาร่วมงานกันอย่างหนาแน่นมากที่สุด เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีความสำคัญโดยเฉพาะชาวอำเภธาตุพนม

- 4) ได้สังเกตพฤติกรรมในแต่ละวันตั้งแต่เวลา 05.00-20.00 น. โดยแบ่งการสังเกตเป็น 5 ช่วง คือ
 - ช่วงเวลาก่อนเข้าทำงานของบุคคลทั่วไป 05.00 - 9.00 น.
 - ช่วงเข้าทำงานของบุคคลทั่วไป 09.00 - 12.00 น.
 - ช่วงพักเที่ยง 12.00 - 13.00 น.
 - ช่วงเวลาหลังพักเที่ยง 14.00 - 16.00 น.
 - และช่วงหลังเลิกงานของบุคคลส่วนใหญ่ 16.00 - 20.00 น.

การสังเกตและเก็บข้อมูลตามช่วงเวลา จะเป็นการสังเกตพฤติกรรมทุกต้นชั่วโมงซึ่งจะมีการบันทึกกิจกรรมที่ทำ การสัญจรของผู้ใช้ ความหนาแน่นและจำนวนของผู้ใช้ ลงฝั่ง และเมื่อได้ผลจากการสังเกตพฤติกรรม จึงนำไปวิเคราะห์ร่วมกับแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ว่ามีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันมากเพียงใด ก่อนที่จะนำไปพิจารณาร่วมกับการออกแบบ และปัจจัยที่ผลต่อพฤติกรรมการใช้งานในด้านอื่น ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 ลักษณะการใช้งานของพื้นที่โดยรวม

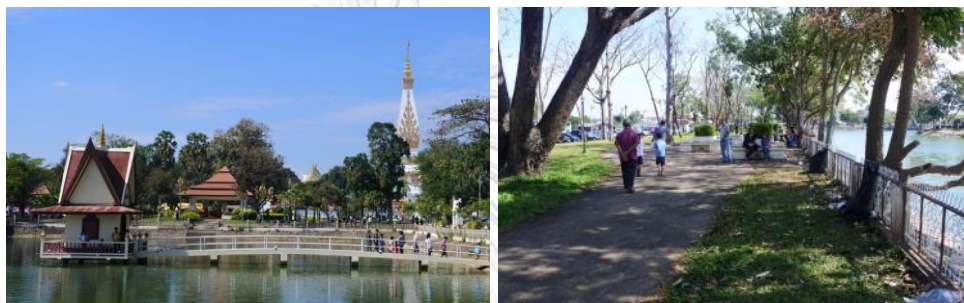
ภายในบริเวณลานวัดพระธาตุพนมและพื้นที่ โดยรอบสามารถแบ่งตามลักษณะการใช้งานของพื้นที่ได้เป็น 7 ส่วน ตามภาพที่ 17 ดังนี้ คือ ส่วนที่ 1 บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม(ภาพที่18 ซ้าย) ส่วนที่ 2 บริเวณพระสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม (ภาพที่ 18 ขวา) ส่วนที่ 3 บริเวณบึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์ (ภาพที่ 19 ซ้าย) ส่วนที่ 4 บริเวณสวนพักผ่อนด้านทิศเหนือ (ภาพที่ 19 ขวา) ส่วนที่ 5 บริเวณสวนพักผ่อนด้านทิศใต้ (ภาพที่20 ซ้าย) ส่วนที่ 6 บริเวณที่จอดรถหลัก (ภาพที่20 ขวา) และส่วนที่ 7 บริเวณอาคารศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดจำหน่ายสินค้าและลานอเนกประสงค์ (ภาพที่21)



ภาพที่ 17 ผังลักษณะการใช้พื้นที่โดยรวม



ภาพที่ 18 ซ้าย-ลานหน้าวัดพระธาตุนม ขวา-บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุนมองค์เดิม



ภาพที่ 19 ซ้าย-บึงพระเจ้า 3 พระองค์ ขวา-สวนด้านทิศเหนือ



ภาพที่ 20 ซ้าย-สวนพักผ่อนด้านทิศใต้ ขวา-ส่วนที่จอดรถหลัก



ภาพที่ 21 บริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว

จากภาพที่ 17 ได้แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ไว้ดังนี้

- 1) บริเวณที่ 1 ลานหน้าวัดพระธาตุพนม (ภาพที่ 18 ซ้าย) เป็นบริเวณที่มีความสำคัญ และถือว่าเป็นพื้นที่หลักที่มีการใช้งานมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบจำนวนกับขนาดของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นช่วงวันธรรมดา วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และช่วงที่มีงานเทศกาลประเพณี

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดาและวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ช่วงเวลา 9.00 น.-12.00 น. จะพบผู้ใช้งานมากที่สุด เฉลี่ย 300-500 คนต่อวัน ส่วนช่วงเวลาที่มีย่านผู้ใช้งานเบาบางที่สุด คือ ช่วงเวลา 12.00 น.-14.00 น. มีผู้ใช้เฉลี่ย 150 คน ต่อวัน แต่ในช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม ซึ่งเป็นประเพณีประจำปี พบว่า มีจำนวนผู้ใช้งาน มากกว่า 500 คนต่อวันในทุกช่วงเวลา และมีจำนวนมากโดยเฉพาะ ในช่วงเวลา 16.00-20.00 น. ซึ่งผู้ใช้งานเฉลี่ย 2,000-3,000 คนต่อวัน

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์หรือช่วงงานประเพณี พบว่า มีผู้ใช้หนาแน่น โดยเฉพาะ ช่วงเวลา 9.00 น.-12.00 น. และเวลา 16.00 น.-20.00 น.

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ถ่ายภาพ เดินเล่นพักผ่อน

- 2) บริเวณที่ 2 บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม (ภาพที่ 18 ขวา) เป็นบริเวณที่มีความสำคัญ อีกบริเวณ ซึ่งเป็นที่เก็บสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม มีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม มีลักษณะเป็นเกาะกลางน้ำ

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดามีจำนวนผู้ใช้งานเบาบาง เฉลี่ย 50-100 คนต่อวัน แต่ในช่วงวันหยุดหรือวันที่มีกิจกรรมพิเศษ มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ย 200-300 คนต่อวัน และมีจำนวนผู้ใช้งานมากที่สุด คือ ช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม ซึ่งมีผู้ใช้เฉลี่ยมากกว่า 500 คนต่อวัน

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ในช่วงเวลาอื่น ๆ มีผู้ใช้หนาแน่นในช่วงเช้า 9.00 น.-12.00 น. และเวลา 16.00 น.-20.00 น. แต่จะมีผู้ใช้หนาแน่นมากในช่วงมีงานกิจกรรมพิเศษ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานสวดมนต์ข้ามปีและงานปฏิบัติบูชา

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่เข้ามากราบนมัสการสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม เดินจงกรม นั่งสมาธิ ถ่ายภาพให้อาหารปลา และมีการพักผ่อน ในช่วงที่มีงานกิจกรรมพิเศษ ซึ่งเป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานสวดมนต์ข้ามปีและงานปฏิบัติบูชา

- 3) บริเวณที่ 3 บริเวณบึงเรือนพระเจ้า 3 พระองค์ (ภาพที่ 19 ซ้าย) เป็นบริเวณที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีศาลากลางน้ำเป็นจุดเด่น

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดา มีจำนวนผู้ใช้งานก่อนข้างเบาบาง เฉลี่ย 100-200 คนต่อวัน ช่วงเวลาที่มีจำนวนผู้ใช้งานมากที่สุดคือ วันหยุด มีจำนวนผู้ใช้งานเฉลี่ย 300-500 คนต่อวัน

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า มีผู้ใช้งานหนาแน่นในช่วงเช้า 9.00 น.-12.00 น. และเวลา 16.00 น.-20.00 น. และเบาบางที่สุดคือ ช่วงเวลา 12.00-13.00 น.

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ เข้ามานั่งพักผ่อน เดินเล่น ถ่ายภาพและให้อาหารปลา

- 4) บริเวณที่ 4 สวนพักผ่อนด้านทิศเหนือ (ภาพที่ 19 ขวา) เป็นสวนพักผ่อนที่มีต้นไม้ค่อนข้างร่มรื่น และมีที่นั่งพักผ่อนไว้รองรับแก่ผู้ใช้งาน

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดา มีจำนวนผู้ใช้งานก่อนข้างเบาบาง เฉลี่ย 50-80 คนต่อวัน ในช่วงวันหยุด มีจำนวนผู้ใช้งานเฉลี่ย 200-300 คนต่อวัน พบผู้ใช้งานจำนวนมากโดยเฉพาะช่วงเวลา 12.00 น.-13.00 น. เฉลี่ย 80 คนในช่วงเวลานั้น เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่พักผ่อนอาหารกลางวัน ส่วนในช่วงงานมัสการองค์พระธาตุพนม พื้นที่บริเวณนี้ได้ถูกเปลี่ยนเป็นร้านค้า

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า มีผู้ใช้งานหนาแน่นในช่วง 12.00 น.-13.00 น. และ และเบาบางที่สุดคือ 13.00-16.00 น.

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ เข้ามานั่งพักผ่อน เดินเล่น ถ่ายภาพและให้อาหารปลา

- 5) บริเวณที่ 5 สวนพักผ่อนด้านทิศใต้ (ภาพที่ 20 ซ้าย) เป็นสวนพักผ่อน สภาพอากาศค่อนข้างร้อนในช่วงกลางวันเนื่องจากเป็นบริเวณต้นไม้ปลูกใหม่ มีที่นั่งให้สำหรับนั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ แต่มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมและสกปรก

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดา มีจำนวนผู้ใช้งานก่อนข้างเบาบาง เฉลี่ย 20-50 คนต่อวัน ในช่วงวันหยุด มีจำนวนผู้ใช้งานเฉลี่ย 100-150 คนต่อวัน พบผู้ใช้งานจำนวนมากโดยเฉพาะช่วงเวลา 12.00 น.-13.00 น. เฉลี่ย 50 คนในช่วงเวลานั้น เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่พักผ่อนอาหารกลางวัน ส่วนในช่วงงานมัสการองค์พระธาตุพนม พื้นที่บริเวณนี้ไม่ให้มีการใช้งาน

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า มีผู้ใช้งานหนาแน่นในช่วง 12.00 น.-13.00 น. และ และเบาบางเกือบทุกช่วงเวลา

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ เข้ามานั่งรับประทานอาหารพักผ่อน เดินเล่น และออกกำลังกาย

- 6) บริเวณที่ 6 ที่จอดรถหลัก (ภาพที่ 20 ขวา) เป็นที่จอดรถหลักที่ทางพื้นที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ มีที่จอดรถประมาณ 100 คันไม่รวมจอดซ้อนคัน เป็นบริเวณที่ปลูกต้นไม้ใหม่ จึงทำให้มีอากาศร้อนในช่วงกลางวัน

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดามีจำนวนผู้ใช้งานค่อนข้างเบาบาง เฉลี่ยมีรถจอดประมาณ 20 คัน ต่อวัน ในช่วงวันหยุด มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ย 30 คันต่อวัน พบผู้ใช้จำนวนมากโดยเฉพาะช่วงเวลาที่งานกิจกรรมพิเศษหรือมีเทศกาลประเพณี ส่วนในช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม พื้นที่บริเวณนี้ได้ถูกเปลี่ยนเป็นสวนสนุกร้านค้า เพื่อรองรับผู้ใช้หลากหลายวัย

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า มีผู้ใช้หนาแน่นในช่วงวันที่มีกิจกรรมพิเศษและงานเทศกาลประเพณี ซึ่งจะมีรถจอดเกือบเต็มทุกช่องจอด และในช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม

ที่ได้จัดเป็นร้านค้าและสวนสนุก พบผู้ใช้หนาแน่นมากในช่วงเวลา 16.00 น.-20.00 น.

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ในช่วงวันธรรมดานั้นวันหยุด และงานประเพณีเป็นที่จอดรถ ส่วนในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม จะมีการใช้งานตามทางวัดพระธาตุพนม เป็นผู้กำหนดการใช้งานของพื้นที่

- 7) บริเวณที่ 7 อาคารบริการนักท่องเที่ยว (ภาพที่ 21) เป็นส่วนอาคารบริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดพักรับประทานอาหารและสุขภาพในพื้นที่

จำนวนผู้ใช้งานตามช่วงเวลา พบว่า ในวันธรรมดามีจำนวนผู้ใช้งานค่อนข้างเบาบาง เฉลี่ยมีรถจอดประมาณ 20 คัน ต่อวัน ในช่วงวันหยุด มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ย 30 คันต่อวัน พบผู้ใช้จำนวนมากโดยเฉพาะช่วงเวลาที่งานกิจกรรมพิเศษหรือมีเทศกาลประเพณี ส่วนในช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม พื้นที่บริเวณนี้ได้ถูกเปลี่ยนเป็นสวนสนุกร้านค้า เพื่อรองรับผู้ใช้หลากหลายวัย

ความหนาแน่นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า มีผู้ใช้หนาแน่นในช่วงวันที่มีกิจกรรมพิเศษและงานเทศกาลประเพณี ซึ่งจะมีรถจอดเกือบเต็มทุกช่องจอด และในช่วงงานนมัสการองค์พระธาตุพนม

ที่ได้จัดเป็นร้านค้าและสวนสนุก พบผู้ใช้หนาแน่นมากในช่วงเวลา 16.00 น.-20.00 น.

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลา พบว่า ในช่วงวันธรรมดา วันหยุด และงานประเพณีเป็นที่จอดรถ ส่วนในงานนมัสการองค์พระธาตุพนม จะมีการใช้งานตามที่ทางวัดพระธาตุพนม เป็นผู้กำหนดการใช้งานของพื้นที่

5.1.2 การใช้งานในพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ภายในบริเวณลานวัดพระธาตุพนมและพื้นที่ โดยรอบ จากการทบทวนวรรณกรรมและได้ระบุว่าพื้นที่ทั้ง 3 ส่วน มีความสำคัญและสัมพันธ์กัน อ้างอิงผังภาพที่ 17 คือ บริเวณที่ 1 ลานหน้าวัดพระธาตุพนม บริเวณที่ 2 บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม และบริเวณที่ 3 บริเวณบึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์ (ภาพที่ 22)

บริเวณที่ 1 ลานหน้าวัดพระธาตุพนม มีสถาปัตยกรรมที่สำคัญ คือ องค์พระธาตุพนม พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ ในด้านศาสนา งานประเพณี และกิจกรรมพิเศษอยู่เป็นประจำ

บริเวณที่ 2 บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม มีสถาปัตยกรรมที่สำคัญ คือ สถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้งานนิยมเข้ามาสักการะ เติบงกรม นั่งสมาธิ และมีการพักผ่อนช่วงเวลาที่มึงานทางพิธีกรรมทางศาสนาและสามารถให้พักผ่อนได้

บริเวณที่ 3 บริเวณบึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์ มีสถาปัตยกรรมที่สำคัญ คือ ศาลากลางน้ำซึ่งเป็นหมายตาของบริเวณดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้นิยมมานั่งพักผ่อน ถ่ายภาพและให้อาหารปลา

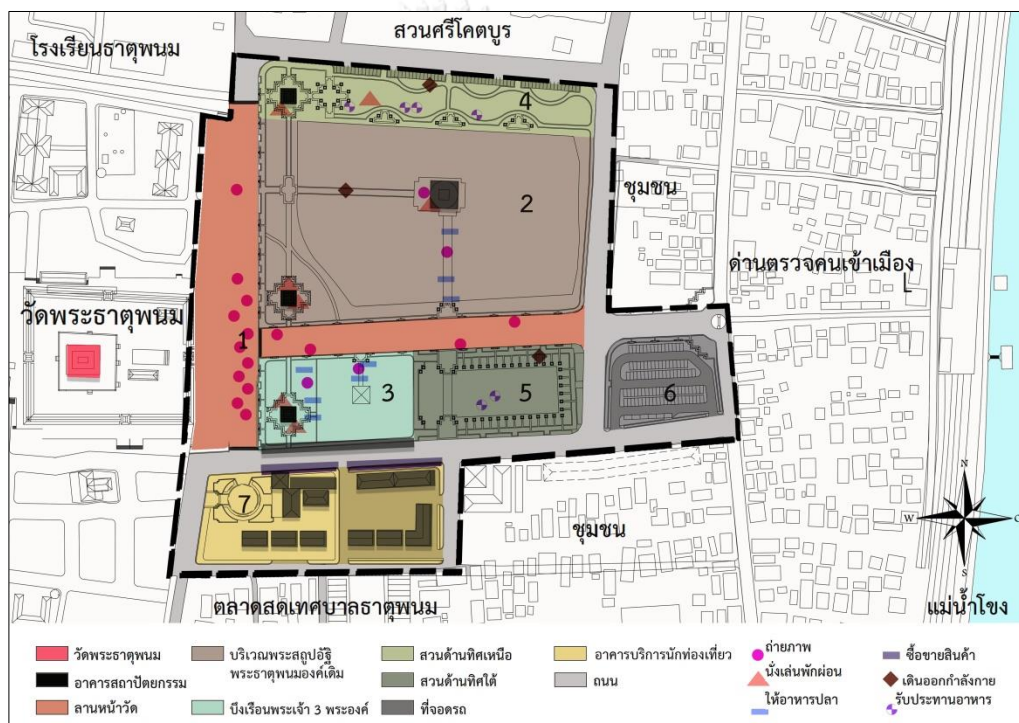


ภาพที่ 22 พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ซ้าย-ลานหน้าวัดพระธาตุพนม กลาง-สถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม ขวา-บึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์

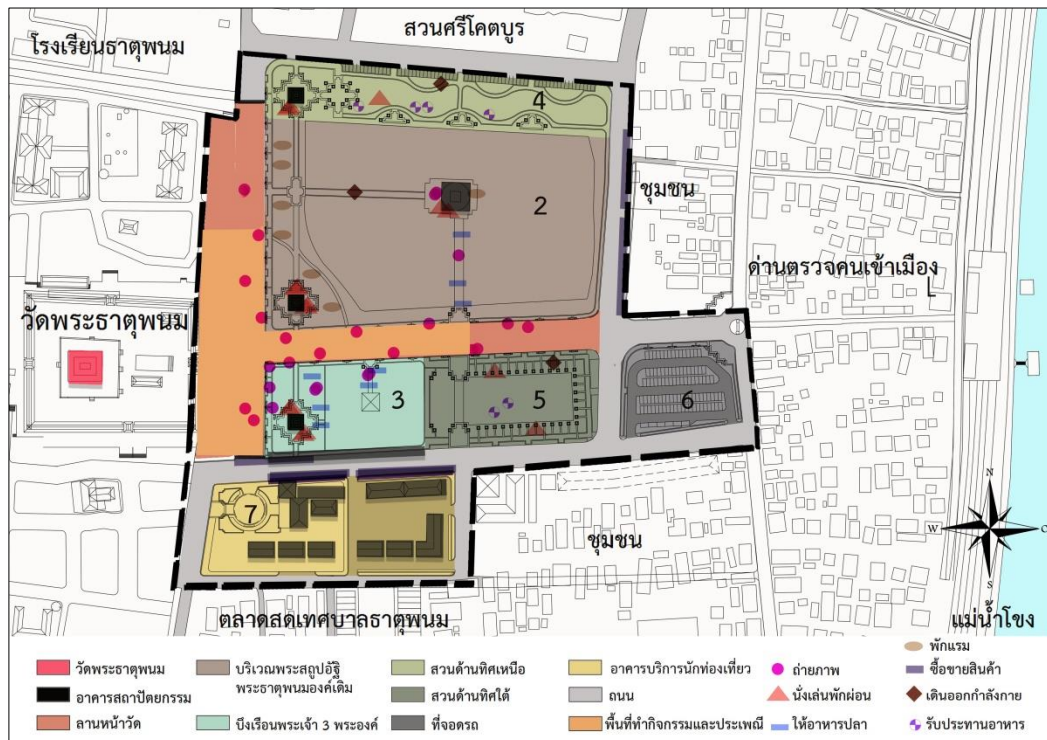
5.1.3 การใช้งานในพื้นที่เชิงนันทนาการและการพักผ่อน

การสังเกตการณ์ในพื้นที่ศึกษา ได้มีการสังเกตดูพฤติกรรม กิจกรรม ความหนาแน่นในแต่ละบริเวณและการสัญจรภายในพื้นที่ ด้วยการถ่ายภาพแล้วได้มีการบันทึกเป็นผัง เพื่อดูว่าพื้นที่มีการใช้งานด้านนันทนาการและการพักผ่อนอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้แสดงการใช้พื้นที่เชิงนันทนาการของพื้นที่ศึกษา แสดงเป็นผัง โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) พฤติกรรมการใช้งานในวันธรรมดา และวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ 2) พฤติกรรมการใช้งานในวันที่มีกิจกรรมทางประเพณีและศาสนา และ 3) พฤติกรรมการใช้งานในช่วงงานประเพณีเฉพาะ(งานนมัสการองค์พระธาตุพนม) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 23 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในวันธรรมดา วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

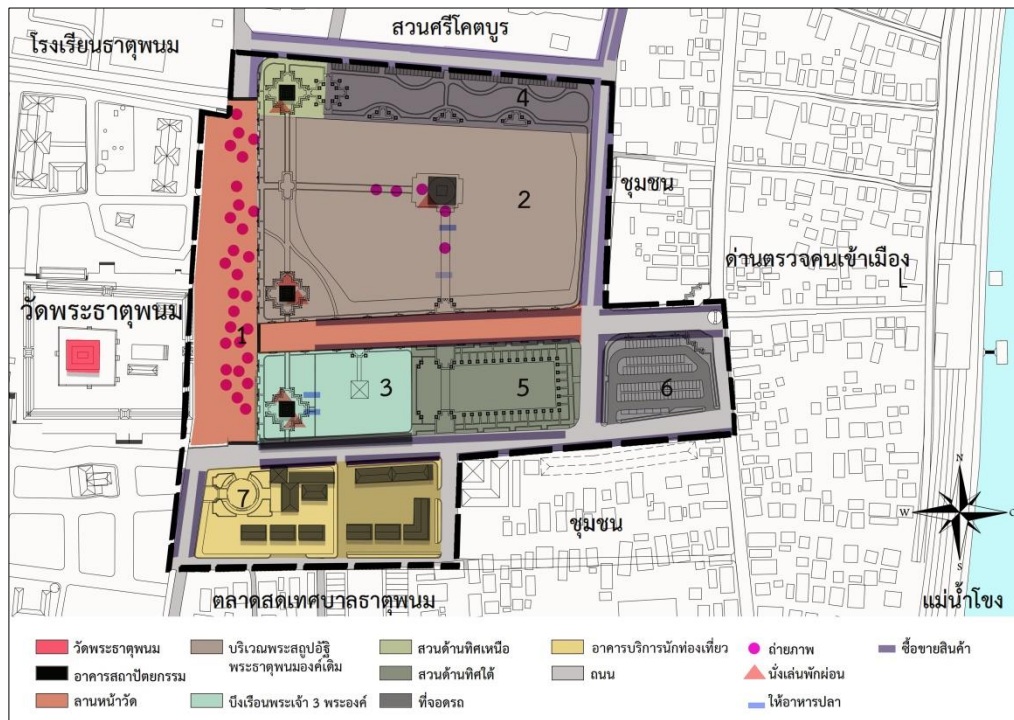
ในช่วงวันธรรมดา วันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะสามารถสังเกตเห็นกิจกรรมที่ทำอยู่ 5 รูปแบบ คือ 1) การถ่ายภาพ 2) นั่งพักผ่อน 3) ให้อาหารปลา 4) รับประทานอาหาร และ 5) เดินออกกำลังกาย ระดับความหนาแน่นของผู้ใช้มากที่สุด คือ การถ่ายภาพโดยเฉพาะ บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม ในช่วงเวลา 9.00 น. ถึง 12.00 น. จากการสังเกตส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว ส่วนคนในชุมชนมักจะมาใช้พื้นที่ ด้วยการนั่งพักผ่อน เดินเล่น ออกกำลังกายในช่วงเช้ามีดและช่วงเย็น



ภาพที่ 24 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในวันที่มีกิจกรรมทางประเพณีและศาสนา

ในวันที่มีกิจกรรมทางประเพณีและศาสนา รูปแบบการใช้พื้นที่จะเปลี่ยนไปเล็กน้อย คือ บริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม จะเปิดใช้งานเต็มพื้นที่ ด้วยการจัดพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ มีการพ้อนรำต่างๆ หรือขบวนแห่ และในบางกิจกรรม เช่น สวดมนต์ข้ามปี พื้นที่บริเวณส่วนสถูปพระธาตุพนมองค์เดิม จะอนุญาตให้ประชาชนหรือพระภิกษุสงฆ์ ค้างแรมได้

ในช่วงงานประเพณีเฉพาะหรืองานนมัสการองค์พระธาตุพนม ในวันขึ้น 10 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 ความเชื่อในการมานมัสการองค์พระธาตุพนม จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น ถ้ายังไม่บรรลุนิพพานในชาตินี้ เมื่อตายแล้ววิญญูณก็จะได้ไปสู่สวรรค์ ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เข้ามากราบไหว้องค์พระธาตุพนมเป็นจำนวนมาก (สัมภาษณ์, พระครูสิริเจติยานุรักษ์, 2 มกราคม 2560) และทำให้พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมมีการใช้งานอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะการบันทึกภาพ รูปแบบของการจัดพื้นที่การใช้งานถูกเปลี่ยนไปตามที่ทางวัดเป็นคนกำหนด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนเป็นร้านจำหน่ายสินค้า แต่ยังคงจัดพื้นที่ให้สามารถเข้าไปกราบไหว้ นั่งเล่นพักผ่อน และให้อาหารปลาได้ (ดูภาพที่ 25)



ภาพที่ 25 พฤติกรรมการใช้งานเชิงนันทนาการในช่วงงานประเพณีเฉพาะ

5.1.4 การใช้งานในพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก

ในการใช้งานในพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่ศึกษาได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับอย่างครบครัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ คือ



ภาพที่ 26 ที่จอดรถตามจุดต่างๆ



ภาพที่ 27 ห้องน้ำ (1) ไฟส่องสว่าง (2) ถังขยะ (3) ตู้โทรศัพท์ (4)



ภาพที่ 28 ศาลาและซุ้มศาลา



ภาพที่ 29 ที่นั่งใต้ร่มไม้ (1) ป้ายบอกทาง (2)



ภาพที่ 30 ซ้าย-จุดบริการนักท่องเที่ยว ขวา-ทางลาดคนพิการ

1) ที่จอดรถ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางพื้นที่ได้เตรียมพื้นที่จอดรถหลักๆไว้ทั้งหมด 4 จุด คือ ที่จอดรถหลัก, ที่จอดรถบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว, ที่จอดรถสำหรับจักรยานยนต์และรถยนต์ บริเวณลานหน้าวัด ในช่วงวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ และที่จอดรถบริเวณด้านทิศเหนือ ซึ่งติดกับสวนศรีโคตบูร

มีการดูแลความเรียบร้อยเรื่องี่จอดรถ จากเจ้าหน้าที่เทศกิจ จำนวน 5 คน ตั้งแต่ เวลา 8.00-15.00 น. ของทุกวัน

2) ห้องน้ำ

มีทั้งหมด 2 จุด คือ บริเวณบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และบริเวณอาคาร ซึ่งอยู่ติดกับที่จอดรถด้านทิศใต้

ถนนและทางเดินเท้า ต่าง ๆ มีการซ่อมแซมและดูแลตลอด รวมไปถึงการจัดการของเสีย เช่น ขยะ จะมีการเก็บกวาดทุกวันและมีการดูแลความเรียบร้อย

จากเจ้าหน้าที่ทหารในส่วนของ การดูแลบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมทั้ง 2 ชุด คือ ชุดพัฒนาพื้นที่ 18 คน ตั้งแต่เวลา 8.00-15.00 น. และชุดดูแล 6 คน เวลา 8.00-24.00 น. นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการผลัดเวร ดูแลพื้นที่ตลอด 24 ชั่วโมง

- 3) ไฟส่องสว่าง มีกระจายอยู่ทุกบริเวณ
- 4) ถังขยะ มีกระจายอยู่ทุกบริเวณ
- 5) ตู้โทรศัพท์ มีแต่ชำรุดใช้งานไม่ได้
- 6) ศาลาพักผ่อนและซุ้มศาลา

มี 4 หลัง คือ บริเวณสวนด้านทิศเหนือ 1 หลัง, บริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม 2 หลัง และบริเวณบึงพระเจ้า 3 พระองค์ 1 หลัง

- 7) จุดที่มีที่นั่งพักผ่อนได้ร่มไม้ มี 2 จุด คือบริเวณสวนด้านทิศเหนือ และบริเวณสวนด้านทิศใต้
- 8) ป้ายบอกทางและป้ายแนะนำสถานที่ต่างๆ มีกระจายทั่วบริเวณ
- 9) จุดบริการนักท่องเที่ยว 2 จุด คือ จุดที่ 1 อาคารบริการนักท่องเที่ยว และจุดที่ 2 ศาลา ในบริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม มีเจ้าหน้าที่ทหาร คอยอำนวยความสะดวก
- 10) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ เช่น ทางลาด ห้องน้ำ ซึ่งได้จัดเตรียมไว้กระจายตามจุดต่างๆของพื้นที่

สรุปผลการศึกษา จากการสังเกตการณ์ สังเกตพฤติกรรมและการบันทึกกิจกรรมที่ทำการสำรวจของผู้ใช้ ความหนาแน่นและจำนวนของผู้ใช้ในแต่ละช่วงเวลา ว่า

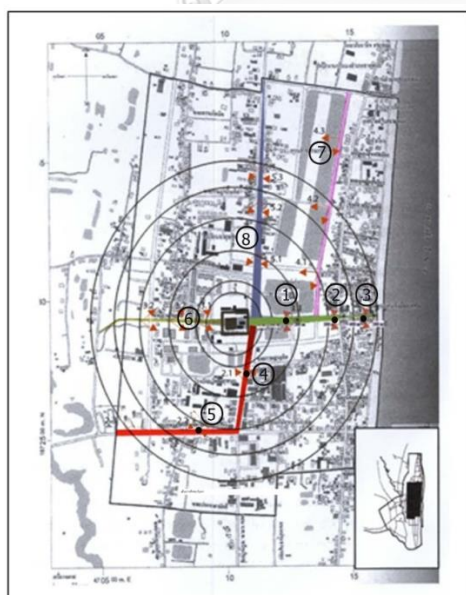
- 1) กิจกรรมและรูปแบบการใช้งานที่เกิดขึ้น จากการสังเกตพฤติกรรมพบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่เป็น การพักผ่อนหรือนันทนาการแบบผ่อนคลาย (passive recreation) ที่ต้องการบรรยากาศที่เงียบสงบ เช่น การถ่ายรูป การนั่งเล่นพักผ่อน การให้อาหารปลา การนั่งพักผ่อนใต้ร่มไม้ และการนั่งชม ยืนชมทัศนียภาพที่สวยงามของพื้นที่ แล้วส่วนใหญ่ผู้คนที่มาเข้ามาเป็นครอบครัว และกลุ่มคณะ
- 2) บริเวณที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด และน้อยที่สุด บริเวณที่มีผู้ใช้งานมากที่สุด คือบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม ซึ่งเป็นจุดที่สามารถมองเห็นองค์พระธาตุพนมได้ชัดมากที่สุด และเป็นทางเดินเท้าที่เป็นแกนหลักสำคัญของพื้นที่ ในการเชื่อมโยงไปยังองค์พระธาตุพนม ริมโขงและสวนศรีโคตรบูร ส่วนบริเวณที่มีผู้ใช้งานน้อยที่สุด คือ บริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว อาจจะเพราะยังไม่เรียบร้อยและไม่มีกิจกรรมที่น่าสนใจ อีกทั้งยังถูกร้านค้าบดบังจนมองไม่เห็นทางเข้าที่ชัดเจน

3) การสัญจรของผู้ใช้ การสัญจรของผู้ใช้ มีทั้งการสัญจรทางรถยนต์ รถโดยสาร รถจักรยานยนต์และทางเท้า จากที่จอดรถที่ทางวัดพระธาตุพนมจัดเตรียมไว้ให้สำหรับ บริเวณนี้ คือจำนวน 4 จุด การใช้บริการครบทั้ง 4 จุด ตามจุดประสงค์การใช้งาน แต่จากที่สังเกตพบว่า นิยมจอดกันริมถนนมากกว่าที่เตรียมให้จอด จึงทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ ช่องทางการสัญจรเหลือน้อย และอาจเกิดอันตรายได้ โดยเฉพาะถนนขอยร่วมมิตรประชา ที่เกิดปัญหาเรื่องการจราจรติดขัดอยู่บ่อยครั้ง

5.1.5 การวิเคราะห์หมุมมอง

โดยการศึกษาผลกระทบทางสายตาบริเวณวัดพระธาตุพนม ได้นำงานวิจัยของนางสาวทิพวรรณ ไชยศิริ รายงานการศึกษาอิสระปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2551 เรื่อง กรณีสึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างสภาพแวดล้อมเมืองกับองค์พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นกรณีศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ การวิเคราะห์การมองเห็นเมื่อ พ.ศ.2551 การศึกษานี้ได้นำมาเปรียบเทียบกับ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นปีปัจจุบัน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลง

ในงานวิจัย พ.ศ. 2551 สามารถกำหนดมุมมองและจุดถ่ายภาพทั้งหมด 5 เส้นทางโดยมีการกำหนดรัศมี เส้นละ 100 ม. อ้างอิงจากถนนเส้นทางหลักและการเข้าถึง ดังภาพที่ 31 คือ



— เส้นถนนกุตระราษฎร์
— เส้นทางทิศตะวันตก
— บริเวณถนนเลี่ยงเมือง
— ถนนเลียบริมสวนสาธารณะ
— ถนนชยางกูร

วิทยาลัย
IVERSITY

ภาพที่ 31 จุดถ่ายภาพในการวิเคราะห์หมุมมอง
ทั้ง 5 เส้นทาง
ที่มา:ดัดแปลงจากงานวิจัย นางสาวทิพวรรณ
ไชยศิริ ปี 2551

จากการวิเคราะห์มุมมองจากเส้นที่ 1 (เส้นสีเขียว) เป็นเส้นถนนกukulรัชฎากร เป็นมุมมองด้านทิศตะวันออกมองเข้าสู่องค์พระธาตุพนม

จุดที่ 1 (ภาพที่32) ในระยะ 200 เมตรเป็นระยะที่มองเห็นความยิ่งใหญ่และความงามของพระธาตุพนมได้ชัดเจนมาก โดยมีการจัดภูมิทัศน์รอบข้างและองค์ประกอบภูมิทัศน์ต่างๆ เช่น ป้ายแสดงข้อมูล ไฟเสาสูงรูปพญานาคราช การตัดแต่งต้นไม้โดยไม่ให้บดบังองค์พระธาตุพนม เพื่อเสริมให้สภาพแวดล้อมบริเวณดังกล่าวสวยงามขึ้น แต่มีช่วงเวลาวินิจฉัยถึงวันอาทิตย์ ช่วงเวลา 07.00 น. ถึง 19.00 น.โดยประมาณและช่วงเวลาที่มียานเทศกาลต่างๆ มีการนำรถมาจอดบริเวณถนนเส้นนี้ ทำให้ความงามทางด้านสุนทรียภาพลดลง หากเมื่อเปรียบเทียบภาพเมื่อ พ.ศ. 2551 กับพ.ศ. 2560 พบว่า พื้นที่บริเวณนี้ได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีมากขึ้น



ภาพที่ 32 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 200 เมตร

และอีกเหตุผลที่ทำให้พระธาตุพนมยังคงความความโดดเด่น ไม่มีดีทิวทัศน์มาบดบังทัศนียภาพ คือ การเป็นพื้นที่บริเวณเขตควบคุมอาคาร คือ พื้นที่ส่วนที่บริเวณโดยรอบองค์พระธาตุพนมโดยห้ามก่อสร้างตัดแปลงอาคารสูงเกิน 8.5 เมตร และพื้นที่ที่เหลือในเขตเทศบาลให้ยึดกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารและข้อบัญญัติท้องถิ่น(พระราชบัญญัติการก่อสร้างและควบคุมอาคาร 2522)

จุดที่ 2 อ้างอิงผังภาพที่ 33 ในระยะ 350 เมตร จะสามารถมองเห็นถึงความงามขององค์พระธาตุพนมโดยผ่านซุ้มประตู ปัจจุบันได้มีการจัดตกแต่งพรรณไม้บริเวณ 2 ด้านข้างถนน และนำสายไฟฟ้าออก ทำให้ทัศนียภาพบริเวณนี้มีความสวยงาม และมีความโดดเด่นโดยเฉพาะเวลากลางคืน เมื่อดูภาพเปรียบเทียบ พ.ศ.2551 และ พ.ศ.2560



ภาพที่ 33 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 350 เมตร

จุดที่ 3 อ้างอิงผังภาพที่ 34 ในระยะ 500 เมตร จากทำดำนบริเวณริมโขงจะสังเกตเห็นตัวอาคารบ้านเรือน ที่มีความกลมกลืนไม่ขัดแย้งและรบกวนทัศนียภาพ เมื่อมองไปยังองค์พระธาตุพนม อีกทั้งปัจจุบันทางหน่วยงานของรัฐได้เร่งพัฒนาพื้นที่เส้นทางนี้ เพื่อรองรับการเป็นมรดกโลก โดยมีการปรับปรุงภูมิทัศน์นำสายไฟฟ้าออกและสร้างถนนเส้นนี้ให้เป็นถนนเส้นวัฒนธรรม จากการเปรียบเทียบจากภาพถ่ายเห็นได้ชัดว่า ได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องสายไฟฟ้า



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
ภาพที่ 34 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 500 เมตร

จากการวิเคราะห์มุมมองจากเส้นถนนที่ 2 (เส้นสีแดง) เป็นเส้นทางทิศตะวันตกที่มุ่งเข้าสู่ถนนหมายเลข 212

จุดที่ 4 ในระยะ 150 เมตร อ้างอิงผังภาพที่ 35 จุดถ่ายภาพบริเวณหน้าโรงเรียนวัดพระธาตุพนม สามารถมองเห็นองค์พระธาตุพนม ได้เพียงบางส่วน เนื่องจากมีทั้งพรรณไม้บดบัง ป้ายโฆษณา ป้ายบอกทางต่าง สายไฟฟ้าจากมุมมอง จุดที่ 4 นอกจากจะไม่ได้รับการปรับปรุงจาก พ.ศ. 2551 ยังเกิดทัศนียภาพที่รบกวนความงามขององค์พระธาตุพนมอีกด้วย เช่น สายไฟฟ้า และป้ายโฆษณา



ภาพที่ 35 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 150 เมตร

จุดที่ 5 ในระยะ 350 เมตร ในระยะ 350 เมตร ไม่สามารถมองเห็นองค์พระธาตุพนม เนื่องจากมีตึกอาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ป้ายโฆษณาต่างๆ บดบัง สามารถมองเห็นได้เพียงบางช่วง ของช่องว่างระหว่างบ้านหรือตึกเท่านั้น



ภาพที่ 36 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 350 เมตร

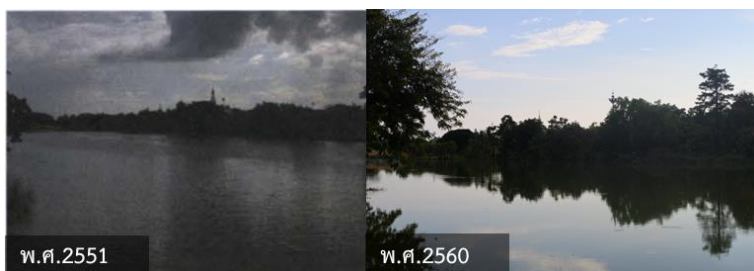
จากการวิเคราะห์มุมมองจากเส้นที่ 3 (เส้นสีเหลือง) เป็นเส้นทางทิศตะวันตก บริเวณถนน เลียงเมือง ที่มุ่งเข้าสู่วัดพระธาตุพนม

จุดที่ 6 ในระยะ ทั้ง 100 เมตร 200 เมตร และ 300 เมตร จะสามารถมองเห็นชุมชน เก้าแก่ที่อยู่กับองค์พระธาตุพนมมาเป็นระยะยาวนาน แต่พบปัญหาองค์ประกอบภูมิทัศน์บดบัง สายตา ทั้งอาคารบ้านเรือน สายไฟฟ้า และพรรณไม้ เมื่อเปรียบเทียบจาก พ.ศ.2551 และพ.ศ. 2560 พบว่ายังมีปัญหาเช่นกัน



ภาพที่ 37 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 200 เมตร

จากการวิเคราะห์มุมมองจากเส้นที่ 4 (เส้นสีชมพู) จากเป็นเส้นทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เลียบถนนสวนสาธารณะ จุดที่ 7 จากการเปรียบเทียบภาพเมื่อ พ.ศ.2551 และ พ.ศ.2560 พบว่า ในทุกๆระยะของถนนเส้นนี้ไม่ว่าจะเป็นมุมมองจากระยะ 800 เมตร , 500 เมตร และ 300 เมตร มีพรรณไม้บดบังจนมองไม่เห็นองค์พระธาตุพนม



ภาพที่ 38 ภาพการเปรียบเทียบในระยะ 800 เมตร

จากการวิเคราะห์มุมมองจากจุดที่ 5 (เส้นสีน้ำเงิน) เป็นเส้นทางถนนชยางกูร เป็นอีกเส้นทางหลัก ที่มุ่งเข้าสู่วัดพระธาตุพนม

จุดที่ 8 จากการเปรียบเทียบภาพ เมื่อพ.ศ.2551 เทียบกับ 2560พบว่า โดยมีการนำสายตายั่วเสาไฟประดับและอาคารบ้านเรือนบริเวณ 2 ข้างทาง แต่ที่เป็นจุดสังเกตว่า เป็นการรบกวนองค์พระธาตุพนมเป็นอย่างมาก คือ สายไฟฟ้า ตึกอาคารบ้านช่องเป็นบางช่วง และต้นไม้ใหญ่บริเวณวัด หากบริเวณนี้ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังจะกลายเป็นเส้นทางเข้าหลักที่สวยงาม



ภาพที่ 39 ภาพแสดงการเปรียบเทียบในระยะ 350เมตร

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การสอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ศึกษา เป็นการสอบถามบุคคลในพื้นที่การใช้งานซึ่งได้แก่ คนในชุมชนผู้นำชุมชน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้ประกอบการ พ่อค้าแม่ค้า รวมไปถึงพระภิกษุและสามเณรในวัด โดยเป็นการวิเคราะห์ทางด้านทัศนคติและความคิดเห็นที่มีต่อพื้นที่ โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างอาศัยข้อมูลจำนวนประชากรในพื้นที่อ.ธาตุพนม ร่วมกับจำนวนนักท่องเที่ยว

ชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยว จ.นครพนม ปี 2559 นำมาอ้างอิงในการคำนวณจำนวนแบบสอบถาม ตามหลักการของ YAMANE โดยนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติและจึงนำมาเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเทศบาลธาตุพนม เจ้าหน้าที่ทหารที่ดูแลพื้นที่ เจ้าหน้าที่เทศกิจ ผู้ดูแลสวน โดยมีประเด็นในการตั้งคำถาม 7 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการใช้พื้นที่

ส่วนที่ 3 ทศนคติต่อพื้นที่

ส่วนที่ 4 สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม

ส่วนที่ 5 ทศนคติ ความพึงพอใจ โดยวัดระดับจากความคิดเห็น

ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลแต่ละส่วน ดังนี้

5.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 4 เพศ

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
1.เพศ	หญิง	228	57
	ชาย	172	43
	รวม	400	100

จากตารางที่ 1 จากการสอบถาม โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเท่ากัน ทำให้ทราบว่าผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย คือ 57% และเพศชาย 43%

ตารางที่ 5 ช่วงอายุ

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
2.ช่วงอายุ	0-18 ปี	44	11
	19-25 ปี	100	25
	26-60 ปี	236	59
	61 ปี ขึ้นไป	20	10
	รวม	400	100

จากตารางที่ 2 จากการสอบถาม ทำให้ทราบว่า ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-60 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 59

ตารางที่ 6 อาชีพ

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
3.อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	128	32
	ข้าราชการ	80	20
	ค้าขาย	76	19
	พระสงฆ์	52	13
	พจน.บริษัทเอกชน	40	10
	เกษียณ	24	6
	รวม	400	100

จากตารางที่ 3 ทำให้ทราบว่าผู้ใช้งานประกอบหลากหลายอาชีพ เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท ค้าขาย และอื่นๆ เช่น พระสงฆ์ นักเรียน นักศึกษาซึ่งมีอายุระหว่าง 0-18 ปีและ 19-25 ปี

ตารางที่ 7 แหล่งพักอาศัย

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
4. แหล่งพักอาศัย	ภาคอีสาน (นอกเขตเทศบาล)	160	40
	คนในเขตเทศบาลราชบุรินทร์	140	35
	ภาคกลาง	40	10
	ภาคเหนือ	36	9
	ภาคใต้	16	4
	ภาคตะวันออก	8	2
	รวม	400	100

จากตาราง พบว่า ผู้ที่เข้ามาใช้งานส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวมากกว่าคนในพื้นที่ คิดเป็น ร้อยละ 65 ในจำนวนนี้เป็นผู้มาจากภาคอีสานถึงร้อยละ 40 และภาคอื่นๆ เช่นภาคกลาง ร้อยละ 10 ภาคเหนือร้อยละ 9 ภาคตะวันออก ร้อยละ 8 และภาคใต้ ร้อยละ 4

5.2.2 ข้อมูลส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการใช้พื้นที่

ตารางที่ 8 เหตุผลหลักที่มา

ประเด็นข้อมูล	จำนวนคน	ร้อยละ	
5. เหตุผลหลักที่มา	ไหว้พระธาตุพนม	180	45
	ท่องเที่ยว	84	21
	ถ่ายภาพ	48	12
	พักผ่อน	36	9
	ร่วมพิธีทางศาสนา	28	7
	ออกกำลังกาย	12	3
	ขายของ	12	3
	รวม	400	100

จากตาราง ทำให้ทราบถึงเหตุผลหลักของผู้ที่เข้ามาใช้งาน คือ มีความนับถือและศรัทธา เข้ามากราบไหว้องค์พระธาตุพนม หากแบ่งเป็นคนในพื้นที่ สาเหตุที่มา คือ มาไหว้พระธาตุพนม พักผ่อนรวมไปถึงการออกกำลังกายในเวลาเช้า-เย็น และเข้ามาจำหน่ายสินค้า ในส่วนของนักท่องเที่ยว สาเหตุที่มา ยังคงเป็นการมากราบไหว้พระธาตุพนม มาท่องเที่ยวและถ่ายภาพ ในส่วนของพระภิกษุ ส่วนใหญ่มาเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา

ตารางที่ 9 วันที่มา

ประเด็นข้อมูล	จำนวนคน	ร้อยละ	
6. วันที่มา	เสาร์-อาทิตย์	232	58
	วันหยุดนักขัตฤกษ์	104	26
	ช่วงที่มีกิจกรรมพิเศษ	44	11
	วันธรรมดา	20	5
	รวม	400	100

จากตาราง ให้ทราบในช่วงวันที่มีการใช้งานหนาแน่นที่สุด คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์รวมไปถึงวันหยุดนักขัตฤกษ์

ตารางที่ 10 การเดินทาง

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
7. การเดินทาง	รถยนต์ส่วนบุคคล	208	52
	รถโดยสารสาธารณะ	112	28
	รถจักรยานยนต์	40	10
	รถจักรยาน	24	6
	เดิน	16	4
	รวม	400	100

จากตารางทำให้ทราบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ส่วนคนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเดิน จักรยาน และใช้รถจักรยานยนต์

ตารางที่ 11 ช่วงเวลาที่มา

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
8. ช่วงเวลาที่มา	09.00-12.00 น.	156	39
	16.00-20.00 น.	120	30
	14.00-16.00 น.	88	22
	05.00-09.00 น.	20	5
	12.00-14.00 น.	16	4
	รวม	400	100

จากตาราง ช่วงเวลาที่มีการใช้งานหนาแน่นที่สุด หากเป็นวันธรรมดาวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุด คือ ช่วงเวลา 09.00-12.00 น. แต่หากเป็นช่วงที่งานเทศกาลประเพณีเฉพาะหรืองานนมัสการองค์พระธาตุพนม คือ ช่วงเวลา 16.00-20.00

5.2.3 ข้อมูลส่วนที่ 3 ทศนคติในการใช้พื้นที่

ตารางที่ 12 ในจังหวัดนครพนมนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
1. ในจังหวัดนครพนมนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก	พระธาตุพนม	352	88
	แลนด์มาร์คพญานาคราช	28	7
	แม่น้ำโขง	6	3
	พระธาตุประจำวันเกิด	4	2
	รวม	400	100

จากตาราง พระธาตุพนมยังคงเป็นสิ่งที่ประชาชนนึกถึงลำดับแรก ทั้งคนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดอื่นๆ ซึ่งมีค่าคะแนนสูงถึงร้อยละ 88

ตารางที่ 13 สาเหตุหลักที่มา

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
2. สาเหตุหลักที่มา	สถานที่ดึงดูดใจ	116	29
	มีกิจกรรมน่าสนใจ	80	20
	มาแล้วสบายใจ	64	16
	รู้สึกสงบ	56	14
	สภาพแวดล้อมดี	44	11
	รวม	400	100

จากตาราง สาเหตุที่มา คือ สถานที่ดึงดูดใจ คิดเป็นร้อยละ 29 และเหตุผลที่ใกล้เคียงกันคือ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มาแล้วสบายใจ รู้สึกสงบและมีกิจกรรมที่น่าสนใจ

ตารางที่ 14 บริเวณที่มาใช้

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
3. บริเวณที่มาใช้	ลานหน้าวัด	164	41
	บึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์	92	23
	พื้นที่เก็บสกลุพระธาตุองค์เดิม	68	17
	ที่จอดรถ	32	8
	สวนด้านทิศเหนือ	20	5
	สวนด้านทิศใต้	16	4
	อาคารบริการนักท่องเที่ยว	8	2
	รวม	400	100

จากผลการสอบถาม พบว่า บริเวณที่มีผู้เข้ามาใช้งานมากที่สุด คือ บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม มากถึงร้อยละ 41 ลำดับที่ 2 คือ บึงเรื่อนพระเจ้า 3 พระองค์ ร้อยละ 23 และพื้นที่เก็บพระสกลุองค์เดิม ร้อยละ 17 และส่วนบริเวณที่มีผู้ใช้เป็นส่วนน้อย คือ สวนทางด้านทิศใต้และบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 15 บริเวณที่ไม่มาใช้

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
4. บริเวณที่ไม่มาใช้	สวนด้านทิศใต้	100	25
	อาคารบริการนักท่องเที่ยว	72	18
	ที่จอดรถ	60	15
	สวนด้านทิศเหนือ	20	5
	พื้นที่เก็บสฤพระธาตุงค์เดิม	16	4
	บึงเรือนพระเจ้า 3 พระองค์	8	2
	ลานหน้าวัด	-	-
	รวม	400	100

จากตารางทำให้ทราบว่า บริเวณที่มีผู้ใช้เป็นส่วนน้อย คือ สวนทางด้านทิศใต้ ร้อยละ 25 ที่ และบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 18

5.2.4 ข้อมูลส่วนที่ 4 ความต้องการในการใช้พื้นที่

ตารางที่ 16 กิจกรรมที่ต้องการเพิ่มเติม

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
1. กิจกรรมที่ต้องการเพิ่มเติม	พักผ่อน/นั่งเล่น	160	40
	ชมวิวทิศทัศน์ธรรมชาติ	128	32
	เสริมความรู้	80	20
	กิจกรรมทางศาสนา	32	8
	รวม	400	100

จากตาราง ทำให้ทราบว่า กิจกรรมที่ต้องการเพิ่มเติม คือ พักผ่อน/นั่งเล่น ร้อยละ 40 และลำดับที่ 2 ชมวิวทิศทัศน์ธรรมชาติ ร้อยละ 32

ตารางที่ 17 บรรยากาศที่อยากให้มี

ประเด็นข้อมูล		จำนวนคน	ร้อยละ
2. บรรยากาศที่อยากให้มี	ร่มรื่น	216	54
	เงียบสงบ	120	30
	คึกคัก	64	16
	รวม	400	100

จากตาราง ทำให้ทราบว่า มากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการบรรยากาศที่ร่มรื่น

ตารางที่ 18 วัดระดับความพึงพอใจ จากความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale)

ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	ระดับคะแนนเฉลี่ย (เต็ม 5 คะแนน)
1. ส่งเสริมภาพลักษณ์ เอกลักษณ์ และบรรยากาศที่งดงามแก่องค์พระ ธาตุนาม	4.46
2. เป็นลานกิจกรรมหลักของเมือง ในการจัดศาสนพิธีและ กิจกรรม ทางวัฒนธรรม	4.44
3. การรับรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมอีสาน	4.31
4. ส่งเสริมคุณค่าและความภูมิใจของคนในท้องถิ่น	4.25
5. ส่งเสริมความรู้ทางวัฒนธรรมเมืองโบราณศรีโคตรบูรณ์	4.17
6. การรับรู้ถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเมืองโบราณ	3.67
รวมเฉลี่ย	4.21
ด้านนันทนาการและการพักผ่อน	
1. มีบรรยากาศที่สวยงามเหมาะแก่การพักผ่อน	4.28
2. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชนและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี	4.21
3. พื้นที่เพียงพอต่อการพักผ่อนและทำกิจกรรม	4.13
4. พื้นที่ที่มีความร่มรื่น ร่มเงา เย็นสบาย	4.09
รวมเฉลี่ย	4.17
ด้านการท่องเที่ยว	
1. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม น่าดึงดูดใจ	4.38
2. มีกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจ	4.21
3. สามารถเข้าถึงได้ง่าย	4.15
4. สามารถรองรับและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี	4.11
5. มีการให้ความรู้ ผ่านเอกสาร ป้ายแนะนำ หรือบุคลากร	3.38
รวมเฉลี่ย	4.06

ตารางที่ 19 วัดระดับความพึงพอใจ จากความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (ต่อ)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	
1.มีร้านจำหน่าย อาหาร เครื่องดื่มที่เพียงพอ	3.64
2.ที่จอดรถมีความปลอดภัยนำใช้งาน	3.15
3.ไฟส่องสว่าง น้ำดื่ม ตู้โทรศัพท์ ถังขยะ มีความเพียงพอ	3.09
4.ป้ายแสดงสัญลักษณ์เพียงพอ และมีป้ายบอกชัดเจน	2.99
5.ห้องน้ำมีความสะอาด นำใช้	2.97
6.ที่จอดรถมีความสะดวกและเพียงพอ	2.88
รวมเฉลี่ย	3.16

จากข้อมูลตารางที่ 18 เป็นการวัดระดับความพึงพอใจในด้านต่างๆของลานหน้าวัดพระธาตุพนม ด้านที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จากคะแนนความพึงพอใจในคำถามการส่งเสริมบรรยากาศ ภาพลักษณ์ และเอกลักษณ์ของพระธาตุพนม ได้ 4.46 เต็ม 5 คะแนน และคำถามในส่วนด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีคะแนนน้อย คือ การรับรู้ถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ 3.67 เต็ม 5 คะแนน และด้านที่มีคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องจอดรถเฉลี่ย 2.88 คะแนน เรื่องสุขาเฉลี่ย 2.97 เต็ม 5 คะแนน

5.2.5 ผลสรุปข้อมูลจากแบบสอบถาม

- 5.2.5.1 พื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนมส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นนักท่องเที่ยวมากกว่าคนในพื้นที่
- 5.2.5.2 ส่วนใหญ่คนในพื้นที่ จะเป็นคนที่มาเป็นประจำและเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ และการเดินเท้า
- 5.2.5.3 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษาที่ให้ความร่วมมือ
- 5.2.5.4 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเป็นครอบครัวและคณะทัวร์ เดินทางโดยรถยนต์ รถทัวร์ และคนที่มาจากที่ไกล ๆบางคนเดินทางโดยรถโดยสาร ฉะนั้นเรื่องจอดรถและการเชื่อมต่อระหว่างขนส่งมวลชนกับพื้นที่ต้องดี และมีการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่

- 5.2.5.5 คนที่มาจาก จังหวัดไกลๆ ส่วนใหญ่ไม่รู้จักสวนศรีโคตรบูร มีเพียงบางครั้งที่เดินทางมาไหว้พระธาตุพนม และได้ไปชมวิวบริเวณริมโขงบ้าง
- 5.2.5.6 กิจกรรมพักผ่อน นั่งเล่นเป็นกิจกรรมพื้นฐาน ที่ผู้ใช้ต้องการสำหรับพื้นที่นันทนาการ

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการปรับปรุงพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ โดยพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม มีเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนในการดูแลโครงการ คือเจ้าหน้าที่เทศบาลธาตุพนมในการดูแลพื้นที่ตั้งแต่แรกเริ่ม เจ้าหน้าที่ทหาร มทบ.210 ในการดูแลพื้นที่ส่วนภูมิทัศน์และความเรียบร้อยของพื้นที่ มี 2 ชุด คือ ชุดพัฒนาและชุดปฏิบัติการกิจการพลเรือน ซึ่งเริ่มได้เข้ามามีส่วนช่วยดูแลตั้งแต่ปี 2556 จนถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่เทศกิจ ในการดูแลความเป็นระเบียบวินัยของร้านค้า ผู้ประกอบการ และที่จอดรถ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ภายในวัดพระธาตุพนม ผู้นำหมู่บ้าน ภายในเทศบาลธาตุพนม ซึ่งมีส่วนในการช่วยดูแลความเรียบร้อยภายในพื้นที่และการจัดกิจกรรมบริเวณวัดพระธาตุพนม นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้ใช้งานภายในพื้นที่ เพื่อดูผลว่ามีความสอดคล้องเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับว่าเป็นไปในทางเดียวกัน กับผลสัมภาษณ์ของแต่ละหน่วยงานและผลจากแบบสอบถาม หรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการคิดแผนปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ในแต่ละด้านต่อไป โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล
- 2) มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่อย่างไร
- 3) การพัฒนาพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- 4) มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อการใช้งานหรือไม่ อย่างไร
- 5) ความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่ในปัจจุบัน
- 6) จุดเด่นและปัญหา ภายในพื้นที่
- 7) การแก้ไขปัญหาและแนวทางที่วางไว้ในอนาคต
- 8) ความแตกต่างก่อนการปรับปรุงพื้นที่ และหลังปรับปรุง

จากการสัมภาษณ์ ทั้ง 8 ประเด็นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตั้งไว้และค่อนข้างประสบความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ เพราะหลังจากที่มีการปรับปรุงพื้นที่ในปี พ.ศ. 2554 และแล้วเสร็จ ในปี พ.ศ. 2559 ขึ้น มีความเหมาะสมและการตอบสนองต่อการใช้งานได้เป็นอย่างดี ซึ่งพื้นที่เอื้อในการจัด

กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วงที่มีงานกิจกรรมพิเศษ งานพิธีกรรมทางศาสนา งานเทศกาลและประเพณีประจำปี เช่น การสวดมนต์ข้ามปี พิธีปฏิบัติบูชา หรือแม้แต่งานเทศกาลนมัสการองค์พระธาตุพนม อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความงามด้านภูมิทัศน์ให้กับองค์พระธาตุพนม และยังเป็นพื้นที่พักผ่อนของคนในชุมชนที่เข้ามาเดิน วิ่งออกกำลังกายบ้างในตอนเช้าและเย็นก่อนที่จะเดินเชื่อมไปยังสวนศรีโคตบูร ในส่วนของการรองรับการท่องเที่ยว คิดว่า พื้นที่มีศักยภาพเพียงพอ และสร้างความพึงพอใจและนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งมีจุดเด่นในพื้นที่ ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นตรงกัน คือ มีพระธาตุพนม เป็นเอกลักษณ์เป็นจุดเด่นในพื้นที่ และยังมีสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิมและศาลากลางน้ำบริเวณบึงพระเจ้า 3 พระองค์เป็นสถาปัตยกรรมที่ช่วยเสริมความงามให้กับพื้นที่อีกด้วย

ในส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น มุมมองในภาคส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า

- 1) เจ้าหน้าที่ที่ดูแลรักษาภูมิทัศน์ มีจำนวนไม่เพียงพอกับการดูแลพื้นที่ส่วนลานหน้าวัด เนื่องจากต้องดูแลพื้นที่ภูมิทัศน์ในหลายๆส่วน
- 2) นักท่องเที่ยวหรือคนที่เข้ามาใช้บางกลุ่ม บางส่วน ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ช่วยกันรักษาพื้นที่ ลำพังให้เจ้าหน้าที่ดูแลเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่ทั่วถึงและดูแลได้ตลอดเวลา
- 3) ผู้ประกอบการ ร้านค้า รถเข็นต่าง ๆ หาบเร่ แผงลอย บางคน ไม่ให้ความร่วมมือในการรณรงค์นำสินค้าเข้าไปขายในพื้นที่ห้ามขาย รวมไปถึงการตั้งร้านค้าที่ล้ำเขตกำหนดและผู้ประกอบการเกี่ยวกับการถ่ายรูปหรือการขายดอกไม้ไปรบกวนนักท่องเที่ยว

แต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ในภาคส่วนต่าง ๆ ได้เริ่มแก้ไขในปัญหาส่วนที่ได้กล่าวมาแล้วบ้าง ทำให้ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้ลดน้อยลง เหลือเพียงแต่การจัดการเกี่ยวกับร้านค้า หาบเร่ แผงลอย ซึ่งยังเป็นปัญหาหลักๆ

มุมมองในส่วนของผู้ใช้งานหรือนักท่องเที่ยว (จากการสัมภาษณ์ปากเปล่าเพิ่มเติม) พบว่า

- 1) ที่จอดรถไกล ไม่เพียงพอ แยกกันจอด โดยเฉพาะช่วงที่งานกิจกรรมและเทศกาล
- 2) ห้องน้ำอยู่ไกล ไม่สะอาด
- 3) มีการระบายน้ำเสีย ลงยังบึงที่เป็นที่ตั้งของสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม ทำให้เกิดน้ำเสีย และมีกลิ่นในบางเวลา ในบางครั้งมีการพบว่ามีปลาเล็กๆที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวตาย
- 4) บางพื้นที่ เช่น บริเวณสวนหย่อมด้านทิศใต้ สวนหย่อมที่ติดกับสวนศรีโคตบูร และส่วนอาคารบริการนักท่องเที่ยว ทрудโทรมจนดูไม่น่าใช้งาน

- 5) แสงสว่างในบางจุด เช่น ส่วนบริเวณสวนหย่อมด้านทิศใต้ สวนหย่อมที่ติดกับสวนศรีโคตบูร และบริเวณสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม ช่วงเย็นก็มีผู้คนไม่น่าเดินเข้าไปใช้
- 6) การกำจัดขยะในพื้นที่ยังไม่ดีพอ โดยเฉพาะช่วงที่มีงาน พบว่ามีจำนวนมากและกำจัดไม่ทันและส่งกลิ่นอันไม่พึงประสงค์
- 7) ขาดป้ายบอกทาง หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ มาช่วยดูแลความสะดวกในเรื่องที่จอดรถหรือการแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

มุมมองผู้ประกอบการและร้านค้า พบว่าควรมีการยืดหยุ่นในเรื่อง การขายสินค้าและการจัดพื้นที่ให้ขาย

ในส่วนคำถาม การแก้ปัญหาและแนวทางที่วางไว้ในอนาคต ในภาคส่วนเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง คาดว่า จะมีการประมาณและการจัดการ มาช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

5.4 ศักยภาพและปัญหาที่พบภายในพื้นที่

จากผลการเก็บข้อมูลการวิจัยทั้ง 3 เครื่องมือ ได้แก่ การสังเกตการณ์ การสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปพิจารณาประกอบกับเกณฑ์การประเมินทั้ง 4 ด้าน พบว่า

ศักยภาพของพื้นที่ พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการที่สำคัญ และเป็นพื้นที่โล่งสาธารณะหลักของเมือง และยังเป็นศาสนสถานเป็นที่เคารพบูชาของคนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และประชาชนประเทศเพื่อนบ้าน มีสถาปัตยกรรมที่งดงาม เป็นเอกลักษณ์ และยังมีมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงามและเป็นดึงดูดของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายในหลายเส้นทาง ทั้งทางสัญจรรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถโดยสารและทางเดินเท้า เนื่องจากอยู่ติดกับถนนหลักหลายเส้นมีที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน

ปัญหาที่พบในพื้นที่ โดยภาพรวมพบความไม่เป็นระเบียบวินัยของผู้ใช้ ความทรุดโทรมของสถานที่ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในช่วงกลางวันแดดร้อนจัด บริเวณสวนด้านทิศใต้ ที่จอดรถหลัก และอาคารบริการนักท่องเที่ยว พบว่ามีร่มเงาแน่นเกินไป ทำให้บางช่วงเวลาไม่พบผู้ใช้งาน และยังพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการจัดการ เช่น ขยะ ไฟส่องสว่าง ในบริเวณสวนด้านทิศใต้และสวนด้านทิศเหนือ ความไม่เพียงพอของความสะดวกของห้องน้ำ ความไม่เพียงพอของที่จอดรถและเก็บค่าที่จอดรถแพงในช่วงงานเทศกาลองค์พระธาตุพนม ปัญหาคนไร้บ้าน รวมไปถึงปัญหาการระบายน้ำเสีย

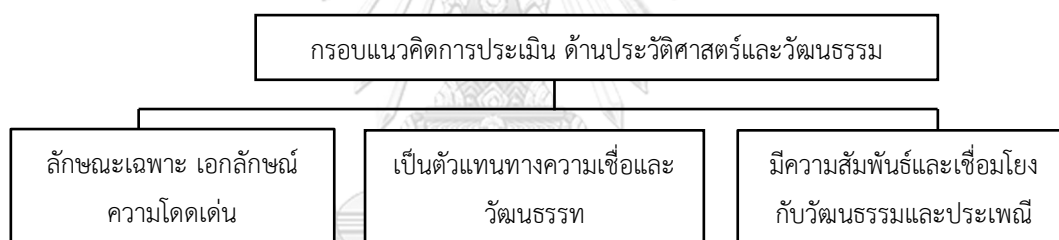
ที่พบในบริเวณสถูปอิฐพระธาตุพนมองค์เก่า ปัญหาเรื่องผู้ประกอบการร้านค้า รถเข็นต่างๆ มักจะไปจอดขายสินค้าในบริเวณที่ห้ามขาย รวมไปถึงการขาดป้ายบอกทางและบุคลากรในการแนะนำสถานที่

5.5 ผลการประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ทั้ง 4 ด้าน

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และข้อพิจารณาที่ทำให้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จนั้น มีประเด็นที่ควรพิจารณา เป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

5.5.1 ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

เกณฑ์การประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ใช้ข้อพิจารณาตามกรอบแนวคิดการพิจารณาการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 3 ข้อ ดังนี้



- 1) ลักษณะเฉพาะ เอกลักษณ์ ความโดดเด่น องค์ประกอบหลักของลักษณะเฉพาะ (Identity) Garn ham Harry L. ระบุลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ โครงสร้างทางกายภาพ ลักษณะจริงของอาคาร ภูมิทัศน์ และคุณลักษณะของสุนทรียภาพ การสื่อความหมาย หรือสัญลักษณ์ ซึ่งเราสามารถรับรู้ได้ ด้วยการมองเห็นในระยะต่างๆ ว่ามีความโดดเด่นและสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในระยะใกล้และไกล พิจารณาร่วมกับผลกระทบทางสายตาที่มีต่อสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ร่วมกับงานวิจัยของนางสาวทิพวรรณ ไชยศิริ รายงานการศึกษาอิสระปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2551 เรื่อง กรณีศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างสภาพแวดล้อมเมืองกับองค์พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นกรณีศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างเมื่อ พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นปัจจุบัน ทั้ง 5 จุดการเปรียบเทียบ ทำให้ทราบว่า องค์พระธาตุพนม

ยังคงมีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ที่ทราบจนปัจจุบัน และมีการพัฒนาขึ้นให้เห็นได้อย่างชัดเจน ยกเว้นในบริเวณตำแหน่งการถ่ายภาพจุดที่ 2 และจุดที่ 4 มุมมองถูกบดบังโดยพรรณไม้ที่มีการเจริญเติบโตขึ้น รวมไปถึงสายไฟฟ้า ดังนั้นควรมีการพัฒนาบริเวณจุดดังกล่าว และตัดตกแต่งพรรณไม้ให้โปร่งโล่งขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า พระธาตุพนม รวมถึงสภาพแวดล้อม มีภาพลักษณ์และบรรยากาศที่งดงาม เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น คิดเป็น 4.31 ของคะแนนเต็ม 5 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่สูง อีกทั้งภาพรวมทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้สร้างความพึงพอใจ เป็นอันดับที่ 1 ถึง 4.34 เต็ม 5 คะแนน และเป็นสถานที่ที่มีความดึงดูดใจ 22 % มาแล้วสบายใจ 16 % มาแล้วสงบ 14 % และสภาพแวดล้อมดี อีก 20% เป็นตัวเลข 4 อันดับต้น ซึ่งทำให้เห็นว่า ตัวสถานที่เองมีความโดดเด่น สวยงาม และเป็นที่ยึดใจ ทั้งชาวไทยและนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่พึงพอใจและการพักผ่อนที่ดีของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว และจากความเห็นเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง ทั้ง 13 ท่าน ต่างมีความเห็นตรงกัน ในแบบสัมภาษณ์ข้อที่ 6 จุดเด่นบริเวณวัดพระธาตุพนม ในบริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมเอง คือ สามารถรับรู้จากสถาปัตยกรรมเดิมที่มีอยู่ คือ องค์พระธาตุพนมและสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม ยังคงมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังมีป้ายซึ่งบอกเล่าถึงเรื่องราวเกี่ยวกับความสำคัญของพื้นที่ เกี่ยวกับวัดพระธาตุพนมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาณาจักรศรีโคตบูร ชนเผ่าดั้งเดิม รวมไปถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพื้นที่

2) เป็นตัวแทนทางความเชื่อและวัฒนธรรม

การสร้างพระธาตุพนมนั้น มีความเชื่อ คือ เพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุหรือกระดูกหน้าอกของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากัสสปะได้อัญเชิญมาจากประเทศอินเดีย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสูงค่ายิ่ง จึงจะต้องมีเทวดาผู้วิเศษมารักษา และนั่นจึงเป็นหน้าที่ของพญานาค โดยได้รับคำสั่งจาก พระอินทร์ เพราะพญานาคอยู่ใกล้กับโลกมนุษย์ที่สุด และมีความเชื่ออีกว่า หาก

ได้มานมัสการองค์พระธาตุพนม จะทำให้จิตใจสงบเยือกเย็น มีประชาชนเข้ามากราบไหว้องค์พระธาตุพนม ในวันธรรมดาประมาณ 1,000-2,000 คน และวันหยุด ประมาณ 3,000-5,000 คน และในวันและช่วงที่มีผู้คนมากราบไหว้มากที่สุด คืองานนมัสการองค์พระธาตุพนม พบว่ามีจำนวนผู้เข้ามากราบไหว้มากถึง 10,000-20,000 คนต่อวัน เปรียบเทียบกับตัวเลขสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวปี 2558 จำนวน 982,620 คน ต่อปี ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ทราบว่า พระธาตุพนม ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว ในเชิงการบูชาด้านคติและความเชื่อ ค่อนข้างเป็นตัวเลขที่น่าพอใจ

จากแบบสอบถาม ในส่วนที่ 2 พฤติกรรมในพื้นที่ ข้อที่ 5 เป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ผู้คนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุพนมมาตราบจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่มาด้วยเหตุผลหลัก คือ ไหว้พระธาตุพนมร้อยละ 95 % และเหตุผลอื่น ๆ คือ มาพักผ่อน ท่องเที่ยว ถ่ายภาพ ขายของ หาความรู้และมาเนื่องในโอกาสพิเศษ และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรก มีเพียง 10 % เนื่องจากเหตุผล คือ อยู่ไกลและขาดการประชาสัมพันธ์ ส่วนคนที่มาเป็นประจำอยู่แล้ว 63 % ส่วนใหญ่จะเป็นคนในพื้นที่เทศบาลธาตุพนม คนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดใกล้เคียงในภาคอีสาน และคนที่ไม่ได้มาประจำอีก 27 % จะมาเฉพาะวันสำคัญทางศาสนาหรือมีกิจกรรมพิเศษ จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม ในจังหวัดนครพนม และในข้อ 13 ของแบบสอบถาม ในจังหวัดนครพนม สิ่งที่ผู้คนนึกถึงอันดับแรก คือ องค์พระธาตุพนม มากถึง 87 % ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงมาก จากตัวเลือกอื่น ๆ เช่น แลนมาร์คภูพานาคราช 7 % แม่น้ำโขง 3 % ตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าไทย-ลาว 2 % พระธาตุจำวันเกิด 1 % ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์และข้อมูลสถิติที่เก็บรวบรวมมาได้ แสดงให้เห็นว่าวัดพระธาตุพนม เป็นวัดที่มีความสำคัญและเป็นที่ยึดถือมาช้านาน ฉะนั้นการให้ความสำคัญกับพื้นที่บริเวณนี้

3) ความเชื่อมโยงระหว่างประเพณีและวัฒนธรรม

จากการศึกษางานเทศกาลและประเพณีที่มีการจัดบริเวณลานวัดพระธาตุพนม จากหน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุพนม ในรอบ 10 ปี และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ระหว่างพื้นที่บริเวณวัดพระธาตุพนมและคนในชุมชน ต่างมีความเชื่อมโยงกันระหว่างประเพณีและวัฒนธรรม โดยศึกษาจากปฏิทินการจัดงานของแต่ละเทศกาล มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 21 งานเทศกาลและประเพณีที่มีการจัดบริเวณลานวัดพระธาตุพนม จากหน่วยงานเทศบาลตำบลธาตุพนม ในรอบ 10 ปี (ต่อ)

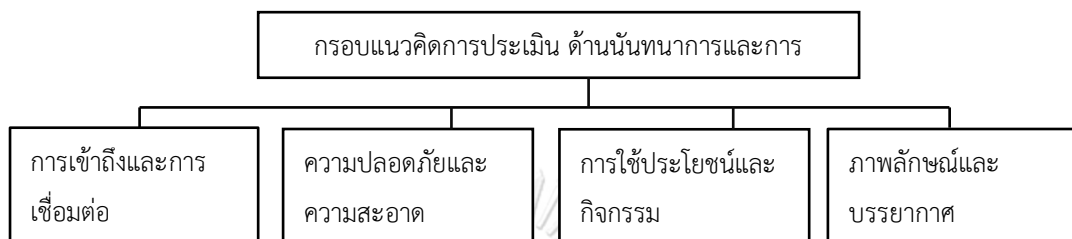
กิจกรรม	ระยะเวลา (ปี 2559-2560)											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
3. กิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์												
- งานถวายพวงมาลา												
- งานถวายพระพร												
4. กิจกรรมพิเศษ												
- พิธีเปิดการแข่งขันกีฬา นักเรียน สพ.นครพนม	(กิจกรรมพิเศษกำหนดวันจัดกิจกรรมไม่แน่นอน แต่มีการจัดเป็นประจำทุกปี)											
-งานสมโภชพระกฐิน พระราชทานประจำปี												
-งานต้อนรับแขกบ้านแขก เมืองกรณีพิเศษ												
-พิธีบวชสามเณรเฉลิมพระ เกียรติ												
-งานกิจกรรมรวมพลังสามัคคี (มีตลอดทั้งปี)												

ตารางงานกิจกรรมที่มีการจัดขึ้นตลอดทั้งปี ทำให้ทราบว่า ระหว่างชุมชนและพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างคนและวัฒนธรรมค่อนข้างสูง เพราะนอกจากเจ้าหน้าที่รัฐแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและคนจากทุกหมู่บ้าน ในการช่วยกันมาจัดงานกิจกรรมต่างๆอีกด้วย

จากผลการประเมิน ตามหลักเกณฑ์และข้อพิจารณาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พบว่า ผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ ในทุกเกณฑ์การพิจารณา แต่ยังมีปัญหาในเรื่องมุมมองมายังองค์พระธาตุพนม ที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากถูกบดบังโดยองค์ประกอบภูมิทัศน์ เช่น พรรณไม้ยืนต้น ที่ขาดการตกแต่ง ทำให้กีดกั้นและทรงพุ่มบดบังและมุมมองภายในพื้นที่บางบริเวณ ที่มีสภาพลักษณะไม่สวยงามในเรื่องความเป็นระเบียบของร้านค้า หรือหาบเร่แผงลอย ภายในบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม รวมไปถึงการรับรู้ถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ใช้ยังมองเห็นเพียงความงาม แต่ยังไม่ทราบถึงคุณค่าของพื้นที่อย่างแท้ ดังนั้นในการสื่อความเพื่อให้ประชาชนผู้เข้ามาใช้งานรับรู้จึงควรทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5.5.2 ด้านนันทนาการและการพักผ่อน

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรม เกี่ยวกับการใช้พื้นที่สาธารณะของเมือง ซึ่งเป็นทั้งลานกิจกรรม และเป็นพื้นที่นันทนาการที่คนในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ของเมือง มีเกณฑ์พิจารณาด้านนันทนาการและการพักผ่อน 4 ข้อ ดังนี้



1) การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ จากการสังเกตการณ์ ในการเข้าถึงพื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ ทำให้เห็นว่า บริเวณวัดพระธาตุพนมสามารถเข้าถึงได้หลายเส้นทาง ทั้งทางบกและทางน้ำ รวมไปถึงขนส่งสาธารณะที่สามารถรองรับในพื้นที่บริเวณนี้ได้พอสมควร

2) ความปลอดภัยและความสะอาด จากแบบสอบถามด้านทัศนคติ ในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้ทราบว่า แม้พื้นที่จะได้รับความนิยมในการเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ในเรื่องความปลอดภัยและเรื่องความสะอาด ยังคงเป็นสิ่งที่ต้องปรับปรุงและคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ

3) การใช้ประโยชน์และกิจกรรม จากแบบสอบถาม ในเรื่องการเป็นพื้นที่กระจายกิจกรรม และการใช้ประโยชน์ ประกอบกับความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ และตารางกิจกรรมในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา เป็นตัวชี้วัดได้ว่าพื้นที่นี้ประสบความสำเร็จในด้านการใช้ประโยชน์และกิจกรรมได้ดี

4) ภาพลักษณ์และบรรยากาศ จากผลสำรวจของแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ มีความเห็นตรงกันว่า พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมมีภาพลักษณ์และบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การเป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อน

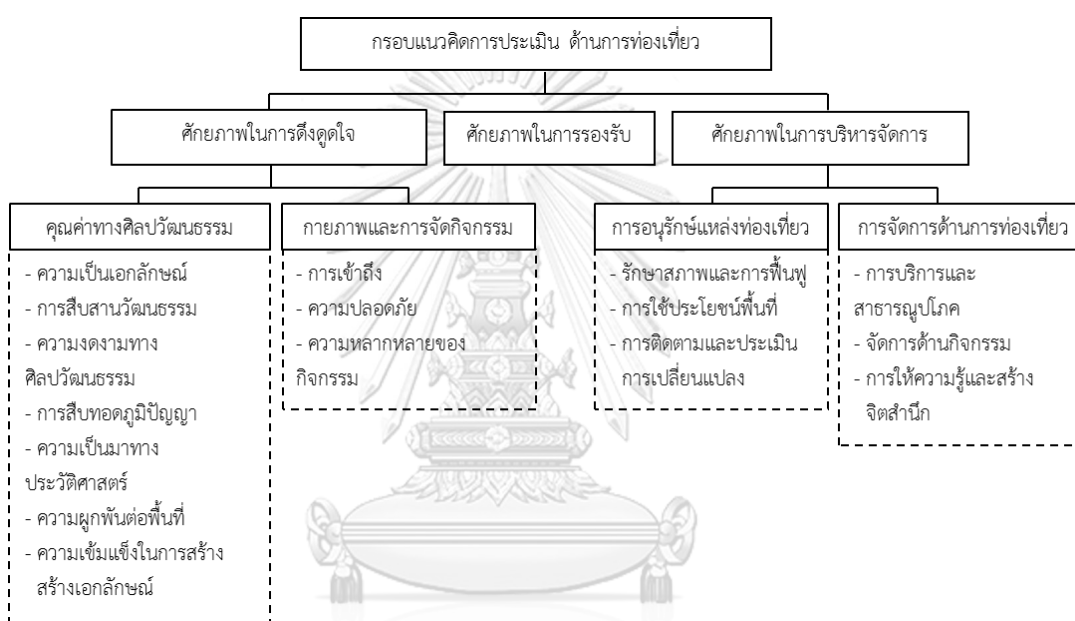
จากผลการประเมิน ตามหลักเกณฑ์และข้อพิจารณาด้านนันทนาการและการพักผ่อน พบว่า ผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจ ในทุกเกณฑ์การพิจารณา พื้นที่ศึกษาสามารถ

ทำหน้าที่เป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อนได้ในทุกๆด้าน จากผลการสังเกตการณ์พบว่า สวนพักผ่อนด้านทิศเหนือและทิศใต้มีการใช้งานเบาบาง เนื่องจากมี

ปัญหาในเรื่องของร่มเงาพรรณไม้ในช่วงเวลากลางวันของบริเวณสวนด้านทิศใต้ ที่จอดรถหลัก และบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งบริเวณเหล่านี้เป็นต้นไม้ปลูกใหม่ ทำให้ยังไม่มียร่มเงามากพอสมควร รวมไปถึงความสกปรก ทрутโทรมของอุปกรณ์

6.1.1.3 ด้านการท่องเที่ยว

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรม เกี่ยวกับปัจจัยการใช้งานพื้นที่สาธารณะที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง มีเกณฑ์พิจารณาด้านการท่องเที่ยว 3 ข้อ ดังนี้



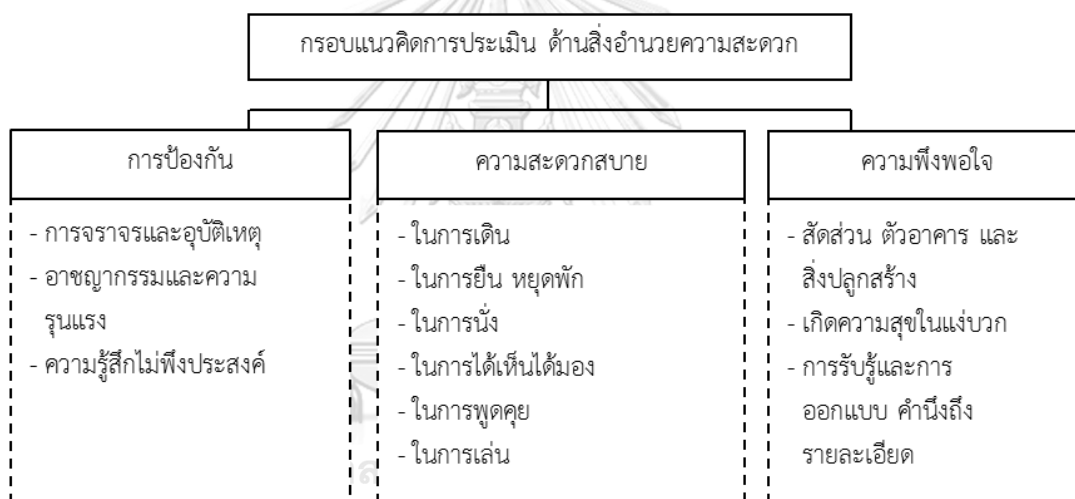
จากกรอบการพิจารณาทั้ง 3 ด้าน ผู้วิจัยได้ใช้หัวข้อพิจารณา 2 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจและในการรองรับ เนื่องจากการบริหารจัดการ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าพื้นที่มีศักยภาพที่ดึงดูดใจและมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากต่อปี เมื่ออ้างอิงจากจำนวนที่สำรวจได้จากกรมการท่องเที่ยว ปี 2559 และจากแบบสอบถาม พบว่านักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ที่พบในพื้นที่ ซึ่งมาจากหลายภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้และกลาง แต่ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดใกล้เคียงในภาค แสดงให้เห็นถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ที่ต้องมีการจัดสรรพื้นที่ให้เพียงพอรองรับต่อการใช้งานในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งเทศกาล วันหยุดเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ การสร้างความดึงดูดใจทั้งเรื่องสถานที่และกิจกรรมยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง และหากมีการพัฒนาครั้งต่อไป

ควรมีการแนะนำให้เป็นที่ยอมรับและเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ได้ดียิ่งขึ้นและเช่น ความชัดเจนของแนะนำสถานที่ การมีป้ายต่างๆ ป้ายบอกทางบอกทาง รวมถึงเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่ให้คำแนะนำ และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่มากขึ้น

จากผลการประเมินตามหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านการท่องเที่ยว ทั้ง 2 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับที่น่าพอใจเพียงแต่พบปัญหาในเรื่องของการสื่อความ การมีบุคลากร เอกสารแนะนำสถานที่และแผ่นป้ายบอกทางต่างๆ ซึ่งจะสามารถอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวได้มากขึ้น

5.5.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สาธารณะ มีเกณฑ์พิจารณา 3 ข้อ ดังนี้



จากเกณฑ์การประเมินด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งเรื่องการป้องกัน ความสะดวกสบายและความพึงพอใจ เห็นได้ชัด จากแบบวัดระดับความพึงพอใจ โดยวัดจากระดับความคิดเห็น พบว่า คะแนนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งได้คะแนนเพียงร้อยละ 14.35 โดยเฉพาะเรื่องที่จอตลอดเฉลี่ย 2.88 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนนเป็นเรื่องความไม่เพียงพอในช่วงงานเทศกาลนมัสการองค์พระธาตุพนมหรืองานประเพณีต่างๆ เรื่องค่าที่จอตลอด ที่เก็บในราคาแพงเกินไป ความไกล และการจอตลอดที่ไม่เป็นระเบียบ ในส่วนเรื่องสุขาเฉลี่ย 2.97 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน พบปัญหา คือเรื่องความไม่สะอาดและไม่เพียงพอของห้องน้ำ และนอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ได้แก่

- ไฟส่องสว่าง บริเวณสวนพักผ่อนด้านทิศเหนือ ส่วนพักผ่อนด้านทิศใต้ ที่จอดรถ และอาคารบริการนักท่องเที่ยว มีจำนวนไฟส่องสว่างที่เพียงพอ แต่ไม่สามารถเปิดได้ทุกดวงคอม เนื่องจากชำรุด และบริเวณสถูปอัฐิพระธาตุนมองค์เดิม ที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้ไม่น่าเข้าไปใช้งาน

- เก้าอี้ ที่นั่ง ในบริเวณสวนพักผ่อนด้านทิศเหนือและทิศใต้ มีจำนวนมากพอ แต่พบว่า บริเวณดังกล่าวมีผู้ใช้เบาบางมาก จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ พบว่า เพราะพื้นที่มีความชำรุดทรุดโทรม และสกปรก ทำให้ไม่น่าใช้งานเท่าไรนัก ทำให้ผู้ใช้รู้สึกถึงความไม่สบายหรือไม่ปลอดภัยตามหลักการของ Jan gehl ประกอบกับบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณต้นไม้ปลูกใหม่ ทำให้ในช่วงกลางวันแดดร้อนจัด

- ตู้น้ำดื่มสาธารณะ เป็นสิ่งที่ผู้ใช้ยังมีความต้องการ เนื่องจากภายในบริเวณ หากจะหาน้ำดื่มรับประทานต้องเดินไกลเข้าไปในวัด หรือซื้อจากรถเข็นที่มาจำหน่ายในละแวกนั้น

จากผลการประเมิน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผลการประเมินไม่เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร พบปัญหาที่เกิดขึ้นหลายบริเวณ และหลายเรื่อง ทั้งปัญหาเรื่องจอดรถไม่เพียงพอในช่วงเทศกาล การคิดราคาที่เป็นจริง การจอดอย่างไม่เป็นระเบียบ เรื่องสุขา ที่มีไม่เพียงพอ มีความสกปรกไม่น่าเข้าไปใช้งาน พื้นที่นั่งในบริเวณสวนด้านทิศเหนือ และทิศใต้ที่มีจำนวนเพียงพอแต่ไม่มีผู้เข้าไปใช้งานเนื่องจากความชำรุดทรุดโทรมและสกปรก เรื่องไฟส่องสว่าง ในบริเวณสถูปอัฐิพระธาตุนมองค์เดิม ซึ่งในบางช่วงเวลาคู่ไม่ปลอดภัย รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่แม้เกิดการชำรุดแต่ไม่ได้รับการซ่อมแซม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้นจากผลการเก็บข้อมูล ทั้ง 3 เครื่องมือ คือ การสังเกตการณ์ การสอบถามและการสัมภาษณ์ จึงได้มาซึ่งผลประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุนม อำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม เพื่อจะสรุปหาแนวทางในการพัฒนาและข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถสรุปรายละเอียดผลการศึกษา และนำเสนอข้อเสนอแนะ จากการศึกษา ได้ดังนี้

1) สรุปผลการศึกษา

- 1.1) แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จากการประเมินหลังใช้งาน
- 1.2) หลักเกณฑ์และข้อพิจารณา ที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

2) ข้อเสนอแนะ

- 2.1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
- 2.2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3) ข้อจำกัดและอุปสรรคในการศึกษา

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรม ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ พบว่า

6.1.1.1 ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

พื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม มีพระธาตุพนม และพระสถูปอัฐิพระธาตุพนมองค์เดิม ตั้งอยู่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและสวยงาม และเนื่องจากพื้นที่มีความสำคัญจึงทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่อยู่เสมอ มีการบำรุงรักษาดูแลภูมิทัศน์และมีการจัดกิจกรรมพิเศษในช่วงเทศกาลและประเพณีต่างๆอยู่เสมอ ทำให้ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์พระธาตุพนม และนำมาซึ่งความภูมิใจของคนในท้องถิ่น

จากผลการประเมินหลังการใช้งานในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พบว่าแม้จะเป็นที่น่าพอใจในทุกเกณฑ์การประเมิน แต่ประชาชนที่เข้ามายังพื้นที่ไม่สามารถรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ มองเห็นเพียงแค่ความงดงามขององค์

พระธาตุพนม อีกทั้งยังมีปัญหาในเรื่องมุมมองมายังองค์พระธาตุพนม ซึ่งถูกบดบังด้วยองค์ประกอบทางภูมิทัศน์รอบข้าง รวมไปถึงมุมมองภายในพื้นที่บางบริเวณ เช่น บริเวณที่มีหีบแร่แผงลอย มาตั้งขายในจุดที่ไม่ได้กำหนดไว้ให้หรือการล้ำเขตกำหนด ซึ่งผลการประเมินพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักการพิจารณาพื้นที่ คือ 1. ธรรมชาติหรือองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ 2. สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นบริบทของการกระทำและกิจกรรมของมนุษย์ และ 3. Sense of place เกิดจากการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและวัฒนธรรม

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คือ การทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ถึงความสำคัญ คือ ควรทำให้มีการรับรู้จากสื่อต่างๆ การฟัง การให้ความรู้ที่สำคัญ และมีการแนะนำเมื่อมีผู้เข้ามาใช้ภายในพื้นที่ และการรับรู้จากการมองเห็น การสร้างบรรยากาศที่เจียบสงบ การออกแบบสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ และการจัดสภาพแวดล้อมให้สามารถมองเห็นพระธาตุพนมได้จากระยะไกล โดยไม่มีสิ่งก่อสร้างหรือพรรณไม้บดบัง รวมไปถึงการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและบริบทในบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่โดยรอบ

6.1.1.2 ด้านนันทนาการและการพักผ่อน

บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม นอกจากจะเป็นทั้ง ศาสนสถานที่สำคัญและมีความสำคัญ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นพื้นที่นันทนาการและการพักผ่อนสำหรับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

จากผลการประเมินหลังการใช้งานในด้านนันทนาการและการพักผ่อน พบว่า ผลการประเมินเป็นที่น่าพอใจในทุกเกณฑ์การพิจารณา มีปัญหาเฉพาะเรื่องร่มเงาบริเวณสวนด้านทิศใต้ ที่จอดรถหลัก และบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดด้านนันทนาการและการพักผ่อน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์กิจกรรมและเรื่องภาพลักษณ์และบรรยากาศ จะเห็นได้จากพื้นที่สามารถเอื้อในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมพิเศษ งานพิธีกรรมทางศาสนา งานเทศกาลและประเพณีประจำปี ช่วยส่งเสริมความงามด้านภูมิทัศน์ให้กับองค์พระธาตุพนมเป็นอย่างดี มีความร่มรื่นไปด้วยร่มเงาของต้นไม้ เป็นพื้นที่พักผ่อนของคนในชุมชนที่เข้ามานั่งพักผ่อน เดินเล่น ให้อาหารปลา วิ่งออกกำลังกายในตอนเช้าและเย็นก่อนที่จะเดินเชื่อมไปยังสวนศรีโคตบูร สำหรับนักท่องเที่ยว ได้ให้ความสนใจในเรื่องการถ่ายภาพ และการเดินชมภูมิทัศน์ อาจจะมี

เพียงบางบริเวณที่เป็นต้นไม้ปลูกใหม่และมีร่มเงาน้อย ไม่มีผู้ใช้งาน เนื่องจากอากาศร้อน ในช่วงกลางวัน และส่วนที่นั่งพักผ่อนที่จำนวนเพียงพอ แต่มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมและสกปรก ไม่น่าใช้งาน ดังนั้นแนวทางพัฒนาด้านนันทนาการและการพักผ่อน ควรเน้นการเพิ่มร่มเงาจากต้นไม้และจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงาม น่าใช้ โดยเฉพาะในบริเวณที่ได้สวนด้านทิศใต้ ที่จอดรถหลัก และบริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว

6.1.1.3 ด้านการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ที่พบในพื้นที่ ซึ่งมาจากหลายภูมิภาคของประเทศไทย ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้และกลาง แต่ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

จากผลการประเมินหลังการใช้งานในด้านการท่องเที่ยว พบว่า อยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่พบปัญหาในเรื่องของการสื่อความไม่ชัดเจน ขาดบุคลากรแนะนำ แผ่นป้ายบอกทางต่างๆ และการจัดสรรพื้นที่ในช่วงฤดูกาลของการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดศักยภาพในการรองรับ อีกข้อที่ควรให้ความสำคัญคือ ศักยภาพในการบริหารจัดการ ถึงแม้ไม่ใช่สายงานด้านภูมิสถาปัตยกรรม แต่จากผลประเมินด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรนำมาพิจารณาประกอบกัน

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยว ต้องมีการจัดสรรพื้นที่ให้เพียงพอรองรับต่อการใช้งานในช่วงเวลาต่างๆ ทั้งเทศกาล วันหยุดเสาร์อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ การสร้างความดึงดูดใจทั้งเรื่องสถานที่และกิจกรรมยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง และหากมีการพัฒนาครั้งต่อไป ควรมีการแนะนำให้เป็นที่ยุ้จักและเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ ได้ดียิ่งขึ้น เช่น ความชัดเจนของแนะนำสถานที่ การมีป้ายต่างๆ ป้ายบอกทาง รวมถึงเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่คอยแนะนำ และสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่มากขึ้น

6.1.1.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ภายในบริเวณพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม ได้จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ทั้ง ศาลาพักผ่อน ที่นั่งพักคอย จุดทิ้งขยะมีกระจายหลายจุด นอกจากนี้ยังมีป้ายบอกทาง รวมไปถึงทางลาดเพื่อคนพิการ และที่จอดรถ ไว้รองรับ

จากผลการประเมินหลังการใช้งานในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ผลการประเมินไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะเรื่องที่จอดรถและสุขา ซึ่งสอดคล้องกับ

หลักการประเมินด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งเรื่องการป้องกัน ความสะอาดสบาย และความพึงพอใจ รวมไปถึงความเห็นจากผู้ใช้ ในช่วงเทศกาลหรืองานประเพณีสำคัญ ทำให้ที่จอดรถและห้องน้ำไม่เพียงพอ นอกจากนี้ เรื่องไฟส่องสว่างในช่วงกลางคืน บางบริเวณมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ไฟชำรุด ไม่มีการซ่อมแซม ทำให้พื้นที่ดูไม่ปลอดภัย ขาดตู้น้ำดื่ม สาธารณะมีบริการเพียงในตัววัดพระธาตุพนม ซึ่งประชาชนต้องเดินทางจุดบริการหรือ ซื้อจากแม่ค้ารถเข็นที่จอดตามถนน มีการให้บริการตู้โทรศัพท์ แต่ชำรุดใช้ไม่ได้

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ควรคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัย ความสะอาดสบาย และมีการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมและง่ายต่อการใช้งานและเข้าถึง ทั้งนี้มีข้อสังเกตจากการประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สิ่งที่สำคัญคือ การขาดความร่วมมือจากประชาชนผู้มาใช้พื้นที่บางส่วน เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ เพื่อความสวยงามของพื้นที่ การป้องกันพื้นที่ให้มีความสว่าง ปลอดภัย ควรจัดให้มีการดูแลพื้นที่อย่างทั่วถึงเพื่อความปลอดภัยและป้องกันการเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นและมิชชันนารี

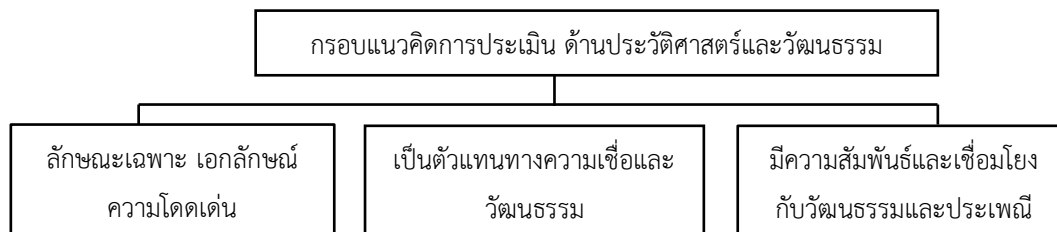
นอกจากนี้การจัดพื้นที่ขายให้เป็นสัดส่วนในอนาคต ควรมีการเจรจากับผู้ประกอบการ ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการเข้ามาขายสินค้า การเพิ่มจุดในการทิ้งขยะเพิ่มเติม รวมไปถึงการติดป้ายบอกทาง หรือป้ายรณรงค์ในการช่วยกันรักษาความสะอาด

6.1.2 หลักเกณฑ์และข้อพิจารณา ที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงผลการประเมินหลังการใช้งาน ทั้ง 4 ด้าน คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ทราบว่าสามารถนำกรอบการพิจารณาในแต่ละด้าน มาใช้งานได้จริง เพื่อที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะของเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.2.1 ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

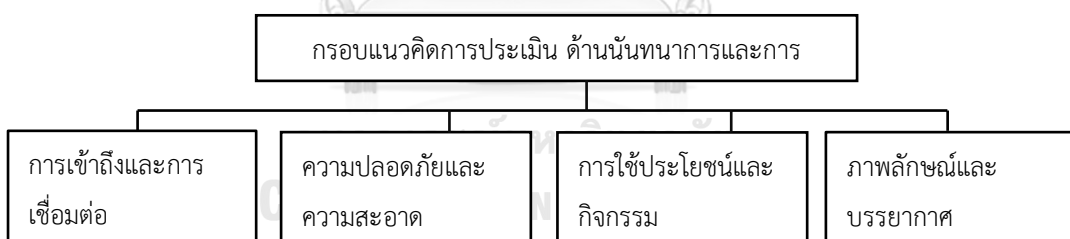
เกณฑ์การประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ใช้ข้อพิจารณาตามกรอบแนวคิดการพิจารณาการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 3 ข้อ ดังนี้



ภาพที่ 40 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการประเมินด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

6.1.2.2 ด้านนันทนาการและการพักผ่อน

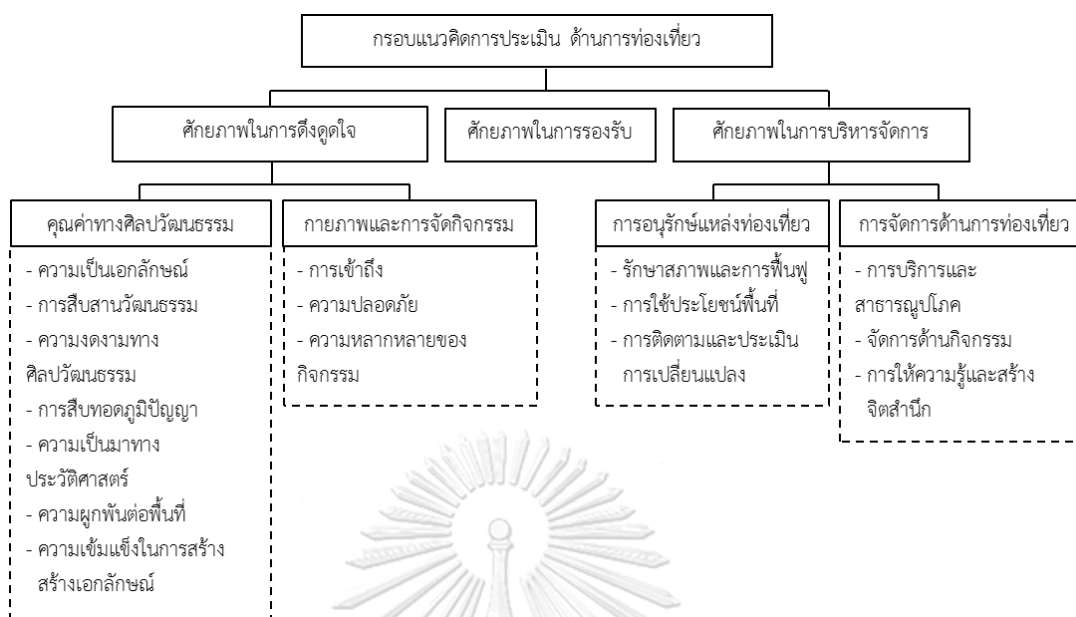
จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรม เกี่ยวกับการใช้พื้นที่สาธารณะของเมือง ซึ่งเป็นทั้งลานกิจกรรม และเป็นพื้นที่นันทนาการที่คนในชุมชนรวมทั้งนักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ของเมือง มีเกณฑ์พิจารณาด้านนันทนาการและการพักผ่อน 4 ข้อ ดังนี้



ภาพที่ 41 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการประเมินด้านนันทนาการและการพักผ่อน

6.1.2.3 ด้านการท่องเที่ยว

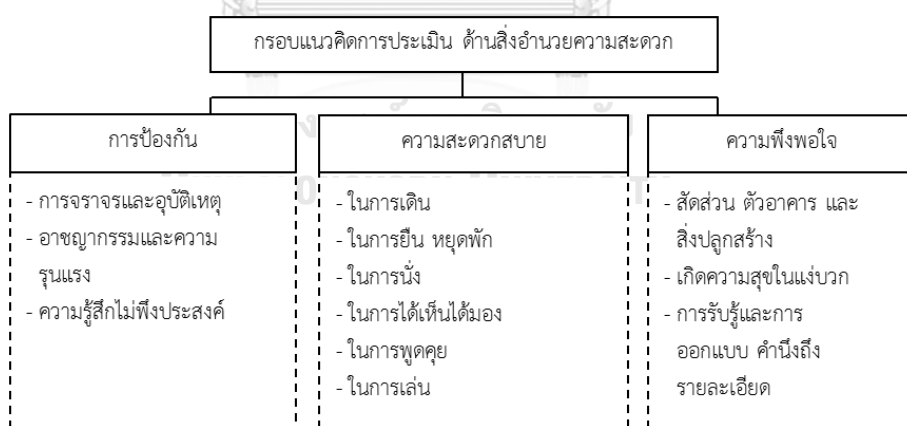
จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรม เกี่ยวกับปัจจัยการใช้งานพื้นที่สาธารณะที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง มีเกณฑ์พิจารณาด้านการท่องเที่ยว 3 ข้อ ดังนี้



ภาพที่ 42 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการประเมินด้านการท่องเที่ยว

6.1.2.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สาธารณะ มีเกณฑ์พิจารณา 3 ข้อ ดังนี้



ภาพที่ 43 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดการประเมินด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาจากการวิเคราะห์ปัญหาทางกายภาพและการใช้งานพื้นที่, ศักยภาพของพื้นที่ ตามแนวความคิดการพัฒนาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ทางภูมิสถาปัตยกรรม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตาม ผลของการศึกษาที่พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อปัญหาในการใช้งานของพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม 4 ด้าน ได้แก่ คือ (1) ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (2) ด้านนันทนาการและการพักผ่อน (3) ด้านการท่องเที่ยว และ (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.2.1.1 แนวทางการพัฒนาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตามแนวความคิดทางภูมิสถาปัตยกรรม

1) แนวทางการสร้างการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

การส่งเสริมการรับรู้คุณค่าของพื้นที่ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมควรเริ่มต้นจากประชาชนในท้องถิ่น ด้วยการสร้างความรู้สึกที่มีความผูกพันตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการรักษาพื้นที่ ด้วยการเผยแพร่ความสำคัญทางด้านเอกลักษณ์ รากฐานสำคัญทางวิถีชีวิต เช่น คติความเชื่อ เป็นต้น สังคม วัฒนธรรม การสร้างการรับรู้ในเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ และความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ (Sense of place) ด้วยการอนุรักษ์หลักฐานที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เช่น บ้านเรือน, อาคารเก่าโดยรอบวัดพระธาตุพนม รวมถึงลักษณะทางภูมิทัศน์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรม จากการจัดบันทึกหรือรูปถ่าย ประกอบกับการรักษามุมมองที่มีความสวยงามของบริบทโดยรอบพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ จะช่วยส่งเสริมให้เอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่มีความเด่นชัดมากขึ้น และทำให้การพัฒนาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเมืองเกิดความยั่งยืน

2) แนวทางในการจัดการ, การดูแลรักษา สิ่งอำนวยความสะดวก

การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ให้มีสภาพและปริมาณที่เหมาะสมต่อการใช้งาน ด้วยการวางแผนการส่งเสริมทางกายภาพ ของพื้นที่สาธารณะ เพื่อคุณภาพชีวิตของผู้ใช้ ได้แก่ การเพิ่มความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ ด้วยการเพิ่มปริมาณแสงส่องสว่าง ในพื้นที่ใช้งาน และการบริหารจัดการพื้นที่, องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยสามารถพิจารณาความต้องการใช้ที่เหมาะสม ตามแนวความคิดขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพ ซึ่งหมายถึง จำนวนสูงสุดของ

หน่วยการใช้ ซึ่งนำไปใช้ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น โดยไม่ทำให้สถานที่นั้นเสื่อมโทรม สึกกร่อนจากความแออัด ของนักท่องเที่ยว และหน่วยการใช้จะมีมากหรือน้อยย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ใช้การพิจารณาประกอบกับวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ เพื่อกำหนดขอบเขตในการใช้และการพัฒนา เช่น การพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมบริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม จะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถทางด้านสิ่งแวดล้อม, ขีดความสามารถทางการรองรับด้านสังคม, และขีดความสามารถทางการรองรับด้านเศรษฐกิจ ร่วมด้วย การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางกายภาพจะช่วยให้การพัฒนาเกิดผลกระทบทางด้านลบต่อชุมชน, ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่น้อย และสร้างแรงดึงดูด พึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเยือนแหล่งท่องเที่ยววันนั้น เป็นต้น

3) แนวความคิดในการส่งเสริมบรรยากาศและทัศนียภาพที่สวยงามเพื่อการนันทนาการด้วยองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ธรรมชาติ

เนื่องจากพื้นที่สีเขียวมีความสำคัญยิ่งต่อเมือง เพราะพื้นที่สีเขียวสาธารณะ มีประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเมือง ทางด้านคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมที่ดีและความสวยงามของเมือง, ประโยชน์ต่อสังคม โดยการเป็นพื้นที่พักผ่อน พบปะ ออกกำลังกาย และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น สุขภาพที่แข็งแรงไม่เจ็บป่วย เป็นต้น ดังนั้นการรักษาบรรยากาศและทัศนียภาพที่สวยงามเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชน นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการนันทนาการ ประเทศไทยให้ความสำคัญในการวางแผน เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง ตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2540-2559) ซึ่งสอดคล้องต่อการให้แนวทางในการส่งเสริมสัดส่วนของพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองของเทศบาล ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2548 กล่าวถึงเทศบาลเมือง ควรมีพื้นที่สีเขียวอย่างน้อย ร้อยละ 10 และเป็นพื้นที่สีเขียวบริการอย่างน้อย ร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของเทศบาล การใช้องค์ประกอบทางธรรมชาติเพื่อการนันทนาการจึงเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อแนวความคิดดังกล่าวครอบคลุม ซึ่งองค์ประกอบทางธรรมชาติในที่นี้

หมายถึง ไม้ยืนต้น, ไม้พุ่ม, ไม้คลุมดิน และพันธุ์ไม้น้ำ สามารถใช้หลักการ ออกแบบและวางผังพืชพรรณตามแนวความคิดทางภูมิสถาปัตยกรรม ช่วย ส่งเสริมให้เกิดทัศนียภาพ และเรื่องราวที่แตกต่างกันตามพื้นที่กิจกรรม ให้ เกิดการใช้สอยพื้นที่ว่างโดยรอบองค์ประกอบทางธรรมชาติ ดังกล่าว อย่างมี ประสิทธิภาพ

4) แนวความคิดในการเชื่อมโยงพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม กับพื้นที่สาธารณะอื่นๆในเมือง

การส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงผู้ใช้พื้นที่ บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุ พนม กับ พื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่นๆ นั้นสามารถสร้าง เป็นแผนงานที่เป็นรูปธรรมได้ ด้วยการสร้างแผนที่มรดกวัฒนธรรม หรือ Cultural Heritage Map ซึ่งรายละเอียดบนแผนที่จะแสดง ขอบเขตของ พื้นที่เชิงมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะ, เอกลักษณ์ และรูปแบบของ โครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบมรดกทางวัฒนธรรมที่ สามารถระบุได้ชัดเจน (Tangible Cultural heritage) หมายถึง องค์ประกอบทางกายภาพ เช่น วัดพระธาตุพนม, สวนสาธารณะศรีโคตบูร และย่านการค้าเก่าแก่บริเวณท่าด่าน และพื้นที่ริมแม่น้ำโขง เป็นต้น ร่วมกับการแสดงตำแหน่งของที่ตั้งแหล่งพื้นที่สำคัญเหล่านั้นบนแผนที่ ซึ่งแนวทาง ดังกล่าวเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยว, สร้างรายได้, ทำให้คนในท้องถิ่น เกิดความรักหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

6.2.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาการพัฒนาพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอื่นๆ ควรนำประเด็น ปัญหา และเกณฑ์การพิจารณาในศึกษาครั้งนี้ เกี่ยวกับการประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ เพื่อเป็น แนวทางสำหรับการวางแผนในการศึกษาวิจัย ประกอบกับการออกแบบเพิ่มเติม เกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพและความสำคัญเฉพาะของพื้นที่ศึกษานั้นๆ ให้เกิดความเหมาะสมที่ สอดคล้องต่อสภาพแวดล้อมและการใช้งานจริง เพื่อการวางแผนในอนาคตได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

6.3 ข้อจำกัดและอุปสรรค

6.3.1 ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจากพื้นที่ศึกษา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การสืบค้นข้อมูลเพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือตามข้อมูลที่แท้จริง จึงใช้ระยะเวลาที่นานในการคัดกรองข้อมูล ในส่วนของการเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามและการสัมภาษณ์

6.3.2 ข้อจำกัดในการเก็บข้อมูล

- 1) ต่างคน ต่างมองในมุมมองของตัวเอง ประโยชน์ในส่วนตนหรือแม้แต่การทำงานในส่วนที่ตนมองเห็น ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมา ควรจะนำมาถ่วงถ่วง และเปรียบเทียบกับในหลายๆส่วน เพื่อให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดและไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง และกำหนดแนวทางให้ปฏิบัติ ในส่วนที่ควรจะเป็นและมีความเป็นไปได้มากที่สุด
- 2) ความเร่งรีบของผู้ให้ข้อมูล ทำให้ข้อมูลบางส่วน เช่น ในส่วนให้คะแนนความเห็นเต็ม 5 คะแนน มีความเป็นไปได้ที่จะคลาดเคลื่อน
- 3) การใช้ภาษาในการสัมภาษณ์หรือแม้ภาษาที่ใช้ถามในแบบสอบถาม ต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย สำหรับคนในท้องถิ่นๆ
- 4) การสอบถามผู้สูงอายุ มีความจำเป็นที่ต้องอธิบายเพิ่มเติมหรืออ่านให้ฟัง
- 5) สภาพอากาศ ลม ฝน แดด ค่อนข้างเป็นอุปสรรคในการเก็บข้อมูล ดังนั้นการเตรียมตัว และวางแผนในการเก็บข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ

รายการอ้างอิง

Dewey, J. (1959). *The Effectiveness of Cooperative Learning Versus Individualized Instruction in a College Level Remedial Mathematics Course*.

Google Earth (Cartographer). (2011). Aerial Imagery of Nakhon Phanom

Google Earth (Cartographer). (2014). Aerial Imagery of Nakhon Phanom

Google Earth (Cartographer). (2016). Aerial Imagery of Nakhon Phanom

Google Earth (Cartographer). (2017). Aerial Imagery of Nakhon Phanom

J.HOPPER, L. (2007). *Landscape Architectural Graphic Standards*. USA: JOHN WILEY&SONS,INC.

M J Barlex. (2006). *Guide to Post Occupancy Evaluation: Space management group: University of Westminster*.

Marcus, C. C., & Barnes, M. (1999). *Healing gardens: therapeutic benefits and design recommendations*. New York: John Wiley & Sons.

Preiser W.F. Rabinowitz H.Z., & White E.T. (1988). *Post-Occupancy Evaluation*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Preiser, W. F., Rabinowitz, H. Z., & White, E. T. (1988). *Post-Occupancy Evaluation*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Rutledge, & Albert JZ. (1985). *A Visual Approach to Park Design*: John Wiley & Sons, Inc.

UNESCO. (2017). Phra That Phanom, its related historic buildings and associated landscape. Retrieved 20 July <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6183/>

Volker, L., & Voordt, T. J. M. v. d. (2005). *An Integral Tool for the Diagnostic Evaluation of Non-Territorial Offices*. Paper presented at the Designing Social Innovation: Planning, Building, Evaluating - Proceedings of the 18th International Association for People-Environment Studies Conference, Vienna, Austria. full paper retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.127.9331&rep=rep1&type=pdf>

- Wolfgang F.E. Preiser, Harvay Z Rabinowitz, & Edward T. White. (1988). *Post Occupancy Evaluation*. USA: Division of Canada Publishing Corporation.
- เชิดชัย ไกรสร. (4 มกราคม 2554) นายช่างโยธาอาวุโส หน่วยกองช่าง เทศบาลตำบลธาตุพนม. เทศบาลธาตุพนม. (2554). นครพนมรายงานฉบับสมบูรณ์. Retrieved from นครพนม: กรมแผนที่ทหาร (Cartographer). (2543). ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณวัดพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). สถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. http://mots.go.th/more_news.php?cid=414&filename=index
- คณะกรรมการดำเนินงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในองค์พระธาตุพนม. (2522). จดหมายเหตุการบูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม: โรงพิมพ์พิชเณศ.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. (2542). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: ความเป็นมาของอำเภอสำคัญในประวัติศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กระทรวงกลาโหม.
- คู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. (2550). แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ. จดหมายเหตุการบูรณะสังขรณ์. (2522). ประวัติพระธาตุพนม.
- ญาณ เกย์ล. (2009). เมืองของผู้คน *Cite for people*: Island Press.
- ญาณ เกย์ล. (2556). เมืองมีชีวิต: การใช้พื้นที่สาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- นิลกุล คล่องเวสสะ. (2559). การประเมินหลังการใช้งาน. In ว. วัตตะโส (Ed.).
- รัชก มณีรัตน์. (2550). ทิศของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการ ณ อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดเพชรบูรณ์. (ปริญญามหาบัณฑิตรัฐประศาสนศาสตร์), มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, & นิลกุล คล่องเวสสะ. (2542). พฤติกรรมนันทนาการกับสภาพการใช้พื้นที่สาธารณะภายในชุมชนอยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุนย์วิจัยป่าไม้. (2541). คู่มือการพัฒนาออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สนทยา ตะวังทัน. (2560). งานเทศกาล และประเพณีที่สำคัญ. In ว. วัตตะโส (Ed.).

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สาม
ลดดา.

หทัยา สิริพัฒนากุล. (2550). ภูมิทัศน์วัฒนธรรม. จุลสารอีโคโมสไทย เมษายน-กรกฎาคม.

อนามบุตร, ร. (2554). คู่มือการประเมินผลกระทบทางสายตา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศิริวัฒนา
อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.

อนุวัฒน์ การถัก. (2554). พระธาตุพนม: พัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เมืองและ
ชุมชน. วารสารสังคม กลุ่มแม่น้ำโขง, ปีที่ 7(ฉบับที่ 2), 89-107.



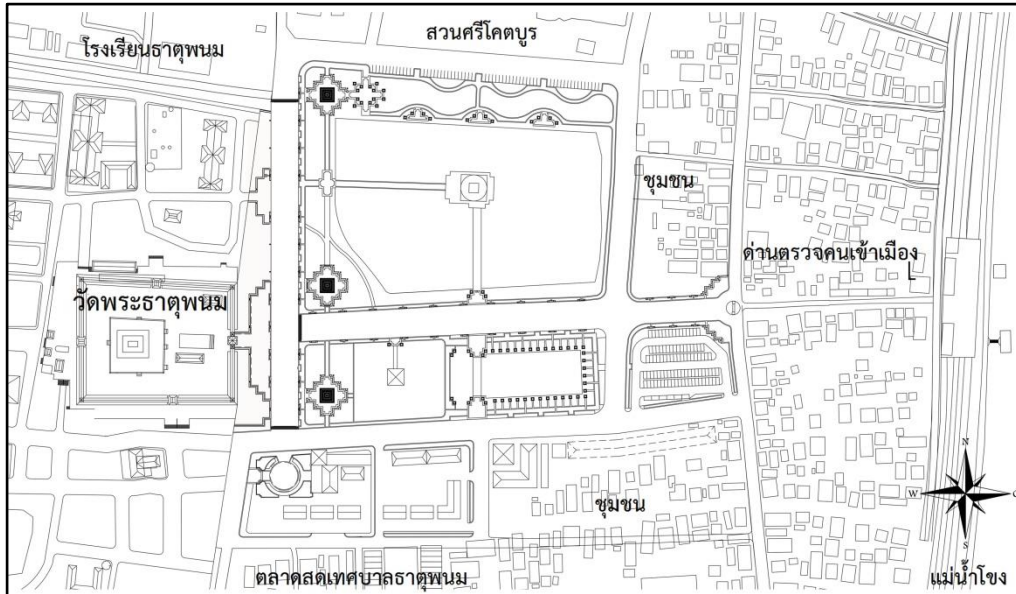


ภาคผนวก

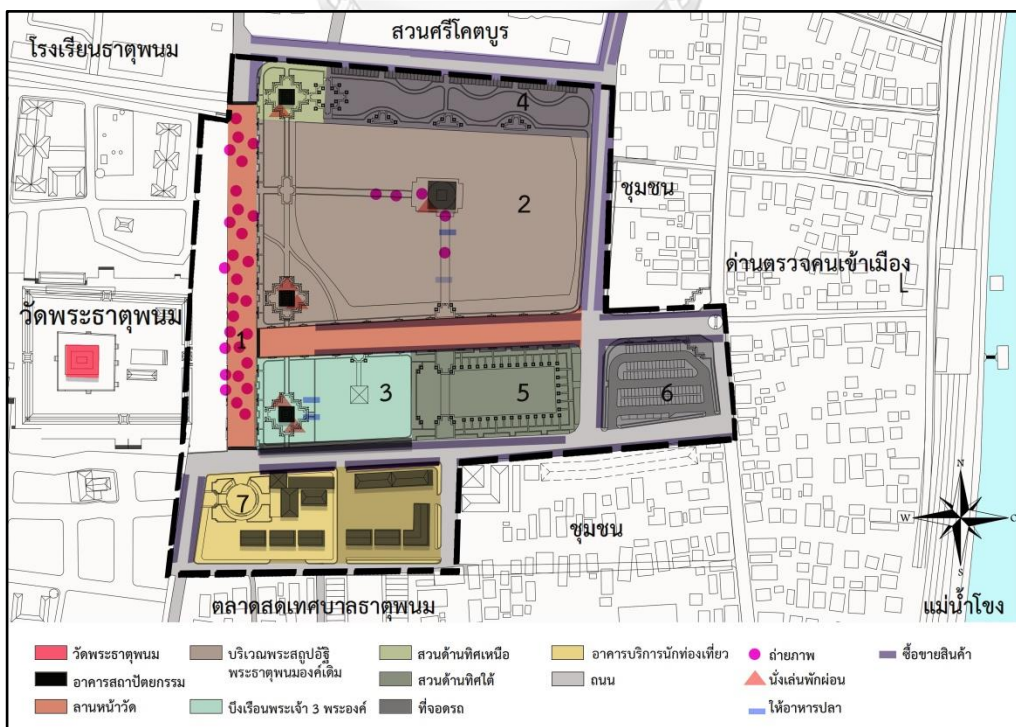
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบบันทึกพฤติกรรมการ




ตัวอย่าง Base map เพื่อบันทึกพฤติกรรมการ



ตัวอย่าง การบันทึกพฤติกรรมการในเชิงนันทนาการและการพักผ่อน

2. เครื่องมือเก็บข้อมูลประกอบการสอบถาม



แบบสอบถามประกอบการทำวิทยานิพนธ์
การประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่เชื่อมต่อ
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
วิทยานิพนธ์สาขา ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเหตุ: แบบสอบถามจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อศึกษาการประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่เชื่อมต่อ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

1. พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ใน ที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

ชาย หญิง

2. ช่วงอายุ

0 - 18 ปี 19 - 25 ปี 26 - 60 ปี 61 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา พระสงฆ์ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน

ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย เกษียณ/บำนาญ อื่นๆโปรดระบุ.....

4. ท่านอาศัยในเขตใดของจังหวัดนครพนม

ภายในเขตเทศบาลธาตุพนม เขตอื่นโปรดระบุ..... จังหวัด/สัญชาติอื่นโปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 : พฤติกรรมในการใช้พื้นที่

5. มาทำอะไร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

มาไหว้พระธาตุพนม พักผ่อน ท่องเที่ยว ออกกำลังกาย

ร่วมพิธีทางศาสนา ถ่ายภาพ ขายของ ซื้อของ

หาความรู้ มาเนื่องในกิจกรรมพิเศษ เช่น สวดมนต์ข้ามปี คู่มือของวัดพระธาตุพนม

อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านเคยมาหรือไม่ (ท่านที่มาครั้งแรก ห้ามข้อ 7 กับ 8)

ไม่เคยมา/มาครั้งแรก มาเป็นประจำ ไม่ได้มาเป็นประจำ

*** ถ้าไม่เคยมา/มาครั้งแรก เพราะอะไร

ไม่รู้จัก โกล สถานที่ไม่ดึงดูดใจ ไม่มีกิจกรรมที่น่าสนใจ สภาพแวดล้อมไม่ดี

7. ท่านเดินทางมาใช้บ่อยเพียงใด

ไม่แน่นอน 1 ครั้ง/สัปดาห์ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ มากกว่า3ครั้ง/สัปดาห์

8. วันที่มาเป็นประจำ
- เฉพาะช่วงที่มีกิจกรรมพิเศษ วันเสาร์-อาทิตย์ วันหยุด วันธรรมดา
9. มากับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- คนเดียว เพื่อน คู่รัก ครอบครัว
- คนสงฆ์ คนย่ำหัว
10. เดินทางมายังใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- รถยนต์ส่วนตัว รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ เดิน
- รถโดยสาร สามล้อ อื่นๆ โปรดระบุ.....
11. ช่วงเวลาที่มา
- 5.00-9.00 น. 9.00-12.00 น. 12.00-13.00 น. 13.00-16.00 น.
- 16.00-20.00 น. ไม่แน่นอน เพราะ.....
12. ใช้เวลารั้งละประมาณ
- ไม่เกิน 30 นาที 30-60 นาที 1-2 ชั่วโมง 2 ชั่วโมงขึ้นไป
- ส่วนที่ 3 ทักษะคิดในการใช้พื้นที่
13. โน่นครทนม ท่านคิดถึงอะไรอันดับแรก
- แลนมาร์คพญานาคราช พระธาตุพนม แม่น้ำโขง สวนศรีโคตรบูร
- สหพานมิตรภาพแห่งที่ 3 ตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าไทย-ลาว พระธาตุประจักษ์วันเกิด
14. สาเหตุหลักที่มาเพราะอะไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- สถานที่มีความดึงดูดใจ มีกิจกรรมที่ดึงดูดใจ มีคนชักชวน มีการประชาสัมพันธ์
- เป็นคนในพื้นที่ มาแล้วสบายใจ มาแล้วสงบ มีผู้คนศึกษาคัก
- สภาพแวดล้อมดี ใกล้บ้าน/ที่ทำงาน อื่นๆ โปรดระบุ.....



1. ลานหน้าวัด 2. พื้นที่เก็บสตุพระธาตุองค์เดิม 3. บึงเจียนพระเจ้า 3 พระองค์
4. สวนหย่อม 5. ที่จอดรถ 6. บริเวณอาคารบริการนักท่องเที่ยว

15. จากภาพ พื้นที่มาใช้ คือหมายเลข.....
เพราะ.....
16. จากภาพ พื้นที่ไม่ชอบและไม่อยากไปใช้ คือหมายเลข
เพราะ.....
17. ปัญหาที่พบมากที่สุด และอยากแก้ไขโดยด่วน คือ.....
เพราะ

ส่วนที่ 4 ความต้องการ ในการใช้พื้นที่

18. กิจกรรมใดที่ท่านต้องการเพิ่มเติมในพื้นที่แห่งนี้

- กิจกรรมพักผ่อน นั่งเล่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมชมวิว ชมธรรมชาติ
 กิจกรรมเสริมความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี อื่นๆ โปรดระบุ.....

19. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการเพิ่มเติม

- เก้าอี้ ที่นั่ง ไฟส่องสว่าง ตู้โทรศัพท์ ถังขยะ
 พื้นที่ได้รับประทานอาหาร ร้านค้า ร้านอาหาร ตู้น้ำสาธารณะ ป้ายบอกทาง
 ห้องน้ำสะอาด ที่จอดรถ อื่นๆ โปรดระบุ

ส่วนที่ 5 วัดระดับความพึงพอใจ จากความคิดเห็น

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ระดับที่ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับที่ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ระดับที่ 4 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับที่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับที่ 3 หมายถึง รู้สึกเฉยๆ



ทัศนคติที่มีต่อพื้นที่	ระดับความความคิดเห็น					หมายเหตุ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	รู้สึกเฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
ด้านประวัติศาสตร์ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น						
1. เมื่อเข้ามาในพื้นที่ รู้สึกได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และความเป็นเมืองโบราณ						
2. เมื่อเข้ามาในพื้นที่ รู้สึกถึงศิลปวัฒนธรรมอีสาน						
3. สามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ และบรรยากาศหึ่งดงามของพระธาตุพนม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น						
4. สามารถส่งเสริมคุณค่าและความภูมิใจของคนในท้องถิ่น						
5. สามารถส่งเสริมความรู้ทางวัฒนธรรมเมืองโบราณศรีโคตบูร						
6. เป็นสถานกิจกรรมหลักของเมืองและทำกิจกรรมได้หลากหลาย หลากหลาย ในแง่ประเพณี และวัฒนธรรม						
ด้านลักษณะทางกายภาพ						
7. พื้นที่สามารถอำนวยความสะดวกคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ในการจัดศาสนพิธีและกิจกรรมทางวัฒนธรรม						
8. พื้นที่เพียงพอต่อการใช้งาน						
9. มีความสะอาด น่าใช้						
10. มีความปลอดภัย						

ทัศนคติที่มีต่อพื้นที่	ระดับความความคิดเห็น					หมายเหตุ
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	รู้สึกเฉยๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
11. มีความร่มรื่น มีร่มเงา เย็นสบาย						
ด้านนันทนาการ						
12. เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชนและนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี						
13. มีบรรยากาศที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อน						
ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก						
14. ที่จอดรถสะดวก						
15. ที่จอดรถมีความปลอดภัย						
16. ป้ายแสดงสัญลักษณ์ มีป้ายบอกทางชัดเจน						
17. ห้องน้ำมีจำนวนที่เพียงพอ						
18. ห้องน้ำสะอาด น่าใช้						
19. จำนวนเจ้าหน้าที่ เครื่องดื่ม อาหาร เพียงพอ						
20. ไฟส่องสว่าง น้ำดื่ม น้ำใช้สะอาด ทุโหระสิทธิ์ ง่ายง่าย มีความเพียงพอ						
ด้านการท่องเที่ยว						
21. มีการให้ความรู้ ผ่านแผ่นป้ายแนะนำ						
22. มีเอกสารและแผ่นพับหรือบุคลากรแนะนำ						
ภาพรวม ความรู้สึกที่มีต่อพื้นที่เป็นไปในแนวทางที่ดี						

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม คือ


.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

วันที่สอบถาม.....เวลา.....

3. เครื่องมือเก็บข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์



แบบสัมภาษณ์ประกอบการทำวิทยานิพนธ์
การประเมินหลังการใช้งานเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะหน้าวัดพระธาตุพนม
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
วิทยานิพนธ์สาขา ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

หมายเหตุ: แบบสัมภาษณ์จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาโท หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อศึกษาการประเมินหลังการใช้งานพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนมและพื้นที่เชื่อมต่อ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

.....

1. พื้นที่บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม

ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์อายุ.....ปี

2. ตำแหน่ง.....มีความเกี่ยวข้องกับโครงการ คือ.....

3. ปัจจุบันท่านคิดว่า บริเวณลานหน้าวัดพระธาตุพนม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ท่านคิดไว้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

4. ปัจจุบันพื้นที่ลานหน้าวัดพระธาตุพนม มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อการใช้งานหรือไม่ อย่างไรบ้าง

.....

.....

5. ท่านคิดว่าการออกแบบพื้นที่ในส่วนนี้เป็นที่น่าพอใจแล้วหรือยัง ถ้าไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

6. ในความคิดเห็นท่าน พื้นที่ส่วนไหนเป็นจุดเด่น ส่วนไหนเป็นปัญหา มีการร้องเรียนหรือมีปัญหาเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

7. ในความคิดเห็นของท่าน ควรจะแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้นอย่างไร และมีแนวทางวางไว้แล้วหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

8. หลังจากพัฒนาโครงการและเปิดให้ใช้บริการแล้ว ท่านคิดว่าดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอบถาม วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววงศักรรัตน์ วัตตะโส เกิดเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2528 ภูมิลำเนาจังหวัด นครพนม จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ที่โรงเรียนธาตุพนม จังหวัดนครพนม และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีการศึกษา 2552 และศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ในปี พ.ศ.2558 สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ โดยมีความคาดหวังที่จะเรียนรู้อันในศาสตร์ภูมิสถาปัตยกรรมที่ลึกซึ้ง ประสบการณ์ฝึกงานและทำงาน จากบริษัทภูมิสถาปนิกในด้านการออกแบบและพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

